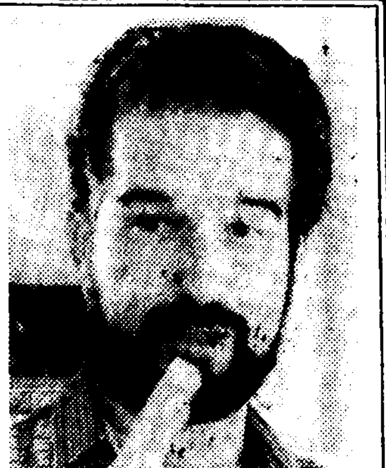
109E JAARGANG — NO.: 296 WOENSDAG 23 DECEMBER 1992

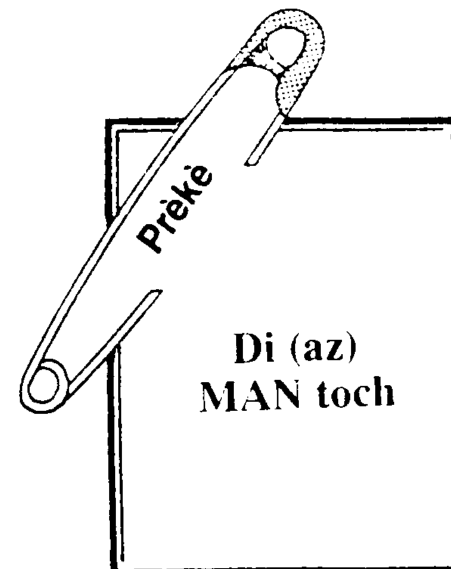
AMIGOE

VANDAAG

- Liberia:Eén bestuurslaag moet weg p.2
- Diaz:informeel overleg met de MAN en SI p.3
- Luchtverkeersleiders in staking p.5
- Curaçaose dambond sluit bewogen seizoen af p.7
- Kinderopvang na schooltijd slecht geregeld p.15
- Koers Ravast valt ver terug p.17

DIAZ
...vrijblijvend...

Di (az)
MAN toch

Palestijnen kunnen bezet gebied weer uit

Hooggerechtshof Israël houdt handen af van ballingen-zaak

JERUZALEM - De Israëlische autoriteiten hebben vandaag de bezette westelijke Jordaanoever en de Gazastrook weer opengesteld. Beide gebieden golden de afgelopen twee weken als "gesloten militaire zones" na felle anti-Israëlische betogingen. Dat heeft een woordvoerder van het leger verklaard. Inmiddels heeft het Hooggerechtshof het beroep verworpen tegen de verbanning van een groep van meer dan vierhonderd Palestijnen die zich nu al dagenlang in het niemandsland tussen Israel en Libanon bevinden. Volgens het Israëlische hof is er echter geen sprake van niemandsland maar gaat het om Libanees grondgebied.

Bewoners van de bezette gebieden was het krachtens de maatregel verboden Israël binnen te gaan. Als gevolg daarvan konden duizenden Palestijnen niet naar hun werk toe. Het leger hief dinsdag het verbod al deels op voor het noordelijke deel van de Gazastrook. De legerwoordvoerder gaf aan dat de ingestelde avondklok voor de kampen Jabalia, Shatti, Bureij, Nusseirat, Khan Younes in de Gazastrook van kracht blijft, alsmede voor Gaza-stad. De bewoners zullen echter niet gehinderd worden bij hun pogingen hun werkplek te bereiken, als die in Israël ligt.

NIET IN GEVAAR

Het hooggerechtshof heeft dinsdag de beslissing tot uitwijzing van 415 Palestijnen naar Libanon bevestigd. De zeven rechters deden dit door een verzoek te verwerpen, dat de terugkeer van de 415 mogelijk zou maken. De Libanese regering had eerder geweigerd hen tot Libanon toe te laten. Het hof was dinsdag voor de derde dag bijeengekomen om advocaten te horen, die stelden dat Israël ervoor verantwoordelijk is dat de 415, die het fundamentalistische Moslims, in koud niemandsland vast zijn komen te zitten tussen Israëlische en Libanese troepen.

Maar de bevelhebber van het Israëlische leger, luitenant-generaal Ehud Barak, dinsdag door het hof gedaagd om te verschijnen, zei dat Israël bereid is om evenals maandag geweld te gebruiken als dat nodig is om te voorkomen dat de Palestijnen terugkeren in de door Israël eenzijdig ingestelde bufferzone in het zuiden van Libanon aan de grens met Israël. Volgens hem waren de Palestijnen door het vuren met tanks en machinegeweren op maandag niet in gevaar gekomen.

DES DUIVELS

De president van het hof, Meir Shamgar, zei dat het hof verzoeken om terugkeer van de Palestijnen afwijst, "omdat zij zich op Libanees grondgebied bevinden en dus niet meer onder de verantwoordelijkheid van Israël vallen". "Het feit dat het Libanese leger verhindert dat zij hun weg naar noord-Libanon voortzetten betekent niet dat zij zich in niemandsland bevinden".

Het besluit van het hof betekent dat het niets te maken wil hebben met de deportatie. De rechters namen de zienswijze van de Israëlische regering over dat de Palestijnen nu onder de verantwoordelijkheid van Libanon vallen."Wij zagen geen ruimte om ons in de kwestie te mengen", zei president Meir Shamgar.

De woordvoerster van de Palestijnse delegatie in het vredesoverleg, Hanan Ashrawi, zei "werkelijk des duivels te zijn over de uitspraak van het hof om de beslissing tot deportatie te bevestigen". "Dit zal een ongunstig effect hebben op de stabiliteit in het gebied en in de hele regio. Tevens doet het sterke twijfel rijzen aan het hele rechtsbestel in Israël en betekent het een negatief signaal en een ernstige slag voor de mogelijkheid van vrede tussen Palestijnen en Israëliers".

De Israëlische premier, Yitzhak Rabin, verklaarde dinsdag tegenover een parlementscommissie dat hij persoonlijk opdracht had gegeven om tot vlakbij de Palestijnen te vuren, maar dat "voorzover ik kan nagaan, niemand werd geraakt". "Het bewijs daarvoor is dat niemand in een ziekenhuis werd opgenomen". Maar volgens persberichten uit Libanon raakten drie Palestijnen gewond - twee op maandag en een 's nachts -voordat zij zich terugtrokken in het tentenkamp waar zij zich bevinden sinds Israël hen donderdag naar Libanon poogde te deporteren, maar de Libanese regering hen niet toeliet.

ONVERMIJDELIJK

Advocaten betoogden voor het hof dat Israël krachtens de Vierde conventie van Geneve verplicht is om de Palestijnen te beschermen en dat dezelfde conventie deportatie uit bezette gebieden verbiedt. Maar Barak, die vorige week van het hof toestemming voor deportatie van de Palestijnen kreeg zei dat Libanon voor de Palestijnen verantwoordelijk is geworden, omdat zij buiten de Israëlische lijnen zijn gebracht. De 415 werden donderdag door Israël gedeporteerd als vergelding voor aanvallen door Moslim guerrillastrijders, waarbij vijf Israëlische soldaten werden gedood.

"Protesten van Arabische landen waren onvermijdelijk, maar ik ben ervan overtuigd dat zij zullen terugkeren aan de onderhandelingstafel voor vrede in het Midden-Oosten", zei premier Rabin nog in het parlement. De leider van de Palestijnse delegatie in het bilaterale overleg met Israël herhaalde echter dinsdag van zijn kant dat zij niet aan de onderhandelingstafel zal terugkeren zolang de uitgewezen Palestijnen niet naar Israël terug kunnen. President Hosni Mubarak van Egypte zei dinsdag dat hij niet teruggaan naar de onderhandelingen een "ernstige fout" zou zijn, maar herhaalde te hopen dat de Palestijnen weer naar Israël mogen.

Het Israëlische dagblad Chadaschot berichtte dinsdag dat het Israëlische leger een elite-eenheid naar de grens met Libanon heeft gestuurd. Een contingent parachutisten zou met knuppels, traangas en waterkanonnen zijn gestationeerd langs de grenslijn met het niemandsland waar de Palestijnen verblijven.

TOENADERING

Zeker is al dat de deportatie leidt tot een toenadering tussen de verschillende Palestijnse groepen en vooral tussen de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO) en de radicale Hamas-beweging. Hamas, waarvan woensdag een delegatie werd verwacht in het politieke PLO-hoofdkwartier in Tunis, is in tegenstelling tot de PLO tegen vredesonderhandelingen met Israël. Woordvoerder Ibrahim Ghosheh zei dat zijn beweging het vredesproces in het Midden-Oosten woensdag in Tunis hoopt te begraven.

De Libanese premier, Rafic Hariri, verklaarde dat zijn regering zal verzoeken om een bijeenkomst van de Arabische liga op het niveau van ministers van Buitenlandse zaken om de deportatiekwestie te bespreken. Het Libanese parlement steunde dinsdag het besluit van het kabinet om de Palestijnen niet tot Libanon toe te laten.

VN-secretaris-generaal Boutros Boutros-Ghali besloot dinsdag een van zijn voornaamste adviseurs, James Jonah, naar Israël te zenden om het lot van de uitgewezen Palestijnen te bespreken. Hij doet dit op grond van resolutie 799 van de Veiligheidsraad (V-raad), die vrijdag werd aangenomen en "de secretaris-generaal verzoekt een vertegenwoordiger naar het gebied te sturen om deze ernstige situatie op te nemen met de Israëlische regering".

Koken in niemandsland

■ *MARJ EZ-ZOUHOUR -De Palestijnse ballingen maken in het niemandsland tussen Israël en Libanon hun potje klaar. Inmiddels heeft het Israëlische hooggerechtshof de bezwaren tegen deze tijdelijke verbanning van de hand gewezen en is door de Arabische liga aan de Veiligheidsraadgevraagdeventueel geweld te gebruiken tegen Israël om aan deze ballingschap een einde te maken.*

(AFP-satellietfoto)

Smits: Situatie op St. Maarten 'zeer ernstig'

WILLEMSTAD —De nieuwe minister van Financiën, Chucho Smits, is ernstig bezorgd over de financiële situatie van het eilandsbestuur van St Maarten. Dat verklaarde hij gisteren na terugkeer van dat eiland, waar hij samen met minister Ernst Hirsch Ballin besprekingen heeft gevoerd met eilandelijke autoriteiten. "Ik ben triester teruggekeerd, dan dat ik daar naar toe gegaan ben. Ik weet eigenlijk niet hoe ze de (begrotings- en liquiditeits) problemen moeten oplossen", aldus Smits.

Het was het eerste bezoek aan Philipsburg van Smits als minister van Financiën. Wat hij daar te horen kreeg was een bevestiging van hetgeen al bekend was over de zeer slechte staat waarin de overheidsfinanciën verkeren - alleen blijkt de situatie nog erger dan hij zich dat had voorgesteld. bleek uit zijn woorden.

Een van de grote knelpunten blijkt het begrotingstekort van tussen de 30 en 36 miljoen gulden op een begroting van 100 miljoen gulden, die eigenlijk 200 miljoen gulden zou moeten zijn. Dit zal voor, als er geen maatregelen worden getroffen, grote problemen met zich meebrengen. Vrij vertaald: door liquiditeitsproblemen zal de overheid niet langer alle diensten kunnen verlenen waartoe zij verplicht is, zelfs de meest elementaire. Derhalve is het voor het eiland een noodzaak de inkomstem op korte termijn drastisch te verhogen. Grote verlagingen zullen moeilijk gaan. Die worden immers nu al uitgetrokken voor essentiële zaken, als bij voorbeeld onderwijs.

SCHULDENLAST

Het water- en elektriciteitsbedrijf G.E.B.E, met een steeds toenemende schuldenlast, vormt een apart probleem. Ook dat zal snel opgelost moeten worden. "We zullen veel aandacht aan St Maarten moeten besteden. Anderzijds zal het eigen bestuur ook moeten beseffen dat het zelf het nodige moet doen om met behulp van de Antilliaanse en Nederlandse regering te trachten een oplossing te bereiken voor de acute problemen."

Smits heeft vanochtend met Hirsch Ballin aan tafel gezeten inzake het Antilliaanse verzoek de 45 miljoen gulden - die bestemd was voor het nooit van de grond gekomen herstructureringsfonds - te gebruiken om de schuldenlast van de eilanden en het Land aan Nederland af te lossen, zoals dat in 1991 al gebeurde. Gaat HIrsch Ballin daar niet mee akkoord dan zal dat heel nare gevolgen met zich meebrengen, meldde de minister van Financiën. die een en ander reeds schriftelijk aan de Nederlandse minister gemeld heeft. Het herstructeringsfonds is, wat Nederland betreft van tafel, omdat het de eilanden en het land niet gelukt is een saneringsplan te presenteren.

Bij verongelukken Boeing 158 doden

Libië: Onderzoek vermeende botsing met legervliegtuig

TUNIS - Een Libische Boeing 727 is dinsdag in Libië verongelukt. Alle 158 inzittenden kwamen daarbij om het leven. Een functionaris van de maatschappij Libyan Arab Airlines zei dat er een onderzoek wordt ingesteld naar berichten als zou het ongeluk te wijten zijn aan een botsing in de lucht met een ander vliegtuig.

Het persbureau JANA zei dat het ging om een toestel, vluchtnummer 1103, dat op weg was van Benghazi in het noordoosten naar Tripoli. De passagiers hadden verschillende nationaliteiten, zo meldde JANA. Diplomaten in Tripoli sloten niet uit dat zich ook Westerse passagiers onder de slachtoffers bevinden. Het vliegtuig verongelukte bij de stad Souk Al-Sabt, zestig kilometer ten zuidoosten van de hoofdstad.

Inwoners van Tripoli zeiden dat de Boeing klaarblijkelijk in botsing kwam met een militair toestel. De bemanning van dit vliegtuig, zou zich met parachutes hebben weten te redden. "Dit wordt onderzocht", zo zei de Libische functionaris. Het gebied waar het vliegtuig neerkwam is onbewoond.

In Libië worden alleen binnenlandse vluchten uitgevoerd, daar het land sinds 15 april onderworpen is aan een internationaal vliegembargo. De VN stelde het embargo in naar aanleiding van de Libische weigering twee mannen over te dragen, die worden verdacht van betrokkenheid bij de bomaanslag op een toestel van PanAm dat in 1988 neerstortte op Lockerbie in Schotland.

Het gaat om het op een na ergste vliegtuigongeluk dit jaar. Op 28 september stortte een Airbus van Pakistan Airlines neer bij het vliegveld van Kathmandu in Nepal, waarbij 167 mensen de dood vonden, onder wie een aantal Nederlanders. Een dag vóór de Libische ramp verongelukte een DC-10 van Martinair bij het landen in Faro, Portugal, met als gevolg 53 doden.

'Technical' bewaakt

■ *MUQDISHO - Een strijder van de militie van generaal Mohamed Aideed in Somalia bewaakt een zogenaamde 'technical: een voertuig waarop een mitrailleur of een ander zwaarder wapen is aangebracht. De foto werd genomen buiten de Somalische hoofdstad. Volgens plan zouden de beide rivaliserende strijdgroepen buiten de hoofdstad geëvacueerd worden.*

(AFP-satellietfoto)

Rellen Gaza-stad: twintig gewonden

JERUZALEM - In Gazastad kwam het vanmorgen tot ernstige ongeregeldheden. Zeker twintig Palestijnen raakten gewond toen zij Israëlische militairen met stenen bekogelden en deze terugschoten.

Dit gebeurde na het Israëlische besluit de bezette gebieden weer open te stellen. Eerder op de dag werd in de Gazastrook het stoffelijk overschot gevonden van een 47-jarige Palestijn die volgens Palestijnse zegslieden was geëxecuteerd wegens samenwerking met de Israëlische autoriteiten.

Protest tegen Duits racisme

FRANKFURT - Ruim honderdduizend mensen hebben dinsdagavond in Frankfurt betoogd tegen vreemdelingenhaat. Onder het motto *Een kring van licht om Frankfurt* vormden de mensen met brandende kaarsen en fakkels een rond zes kilometer lange ketting in de binnenstad. Tijdens de actie luidden de klokken van alle kerken in het centrum om op te roepen tot gebed tegen vreemdelingenhaat en voor tolerantie.

Staakt het vuren meteen van kracht

'Gringo' Honasan sluit overeenkomst met Manila

MANILA - De ondergedoken Filipijnse coupleider Gregorio "Gringo" Honasan heeft woensdag ingestemd met het voorstel van de regering van president Fidel Ramos om vredesbesprekingen te beginnen.

Honasan verscheen voor het eerst in bijna vier jaar weer in de openbaarheid om een bestandsakkoord met de regering te ondertekenen. Beide partijen kwamen overeen onmiddellijk de wapens neer te leggen en volgende maand onderhandelingen te beginnen, zo meldde de Filipijnse radio. President Ramos zei dat het akkoord met Honasan "een einde maakte aan een nodeloze oorlog tussen broeders".

Honasan had in 1987 en 1989 de leiding over twee mislukte couppogingen van extreemrechtse militairen tegen de toenmalige president Corazon Aquino. Hij dook na de couppoging van '87 onder maar werd enkele maanden later toch gearresteerd. Hij ontsnapte echter uit de gevangenis om in 1989 opnieuw een greep naar de macht te doen. Honasan gold vanaf dat moment als de meest gezochte rebel in de Filipijnen. Op zijn hoofd stond een beloning van tweehonderdduizend dollar.

Premier Liberia:

Nieuwe afspraken staatkundige struktuur hard nodig in 1993

WILLEMSTAD —Er moet en zal in het nieuwe jaar duidelijkheid komen in de nieuwe staatkundige verhoudingen binnen het Koninkrijk. Duidelijke afspraken zijn een must; een van die afspraken zal moeten leiden tot eliminatie van een bestuurslaag op Curaçao. Een belangrijk instrument hiervoor is de in maart te houden Toekomstconferentie.

Zo zei gisteren premier Maria Liberia tijdens de laatste persconferentie van het kabinet voor dit jaar. Toen werd ook een kersthapje uitgedeeld en brachten journalisten, ministers en staatssecretarissen een toast uit op het nieuwe jaar.

Liberia-Peters erkende dat het afgelopen jaar er een was waarin de discussies over arbeidsvoorwaarden vaak erg hoog opliepen. Dat is begrijpelijk, maar de motieven zijn haars inziens toch een beetje gevaarlijk: in de jaren tachtig was immers sprake van een recessie die ook hier voelbaar was; er moest worden ingeleverd. In de jaren negentig wil iedereen alles terug, maar dat kan niet in sneltreinvaart, 'want dan struikelen we en vallen we'. Dat struikelen leidde er, volgens Liberia, toe dat 1992 maar al te vaak een 'zwaar, geagiteerd jaar' was. "In het nieuwe jaar zal hopelijk meer rust en vrede heersen."

De staatkundige structuur was en blijft een heet hangijzer, zeker ook in 1993, sprak de premier. Op de 7 en 8 maart te houden Toekomstconferentie, die volgens Liberia 'gelukkig' wordt voorgezeten door premier Lubbers, zullen er enkele belangrijke akkoorden moeten komen. Voordien is de eilanden gevraagd samen te werken aan gezamenlijke standpunten. Na de conferentie zal aan de hand van de resultaten hard aan modellen gewerkt moeten worden.

Wat volgens premier en PNP-leider, Liberia-Peters, duidelijk moet zijn is dat Curaçao niet veel langer gebukt kan gaan onder twee bestuurslagen. Verder moeten zaken als de ERNA, Staatsregeling en het Statuut onder de loep worden gemnomen, want die zijn op heel wat punten achterhaald. Een van die punten heeft betrekking op de eilandelijke autonomie.

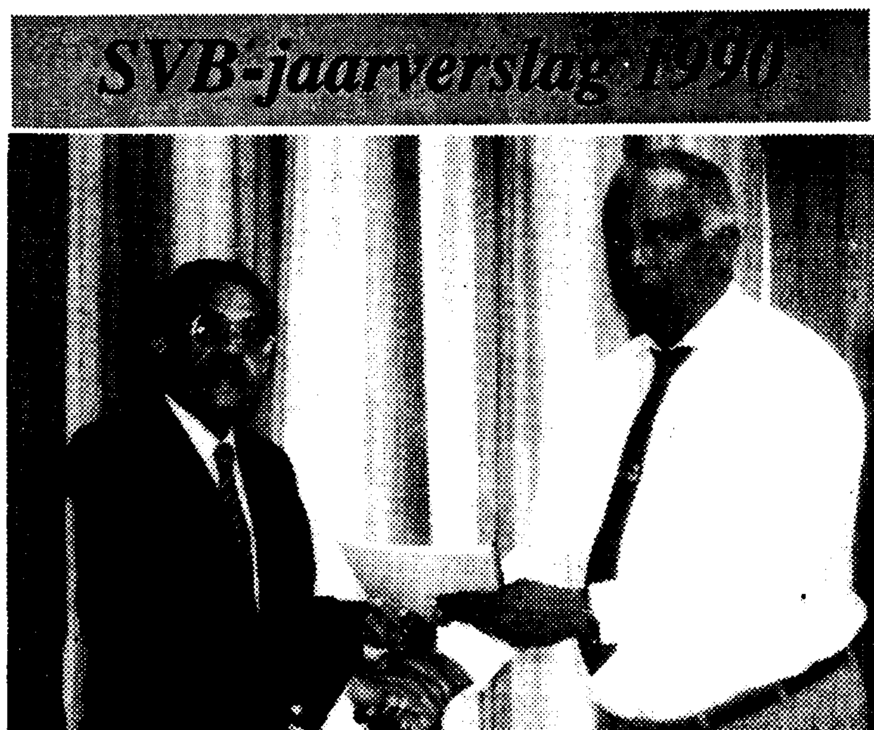
WILLEMSTAD — Dit zijn de goede voornemens van de minister van arbeid en sociale zaken Frank Rozendal voor 1993:

* Bepaalde taken van het Departement zullen meer gedecentraliseerd worden. Onder meer de veiligheidsinspectie op Curaçao en Bonaire. De inspectie op Bonaire moet efficiënter gaan draaien.
* Er komt meer aandacht voor arbeidsomstandigheden en de controle daarop. Onder meer de minimumlonen zullen scherper in de gaten gehouden worden.
* De Sociale Verzekerings Bank (SVB) zal gedeconcentreerd worden.
* De inning van SVB-premies zal aangepakt worden. De particuliere en de private sector zullen sneller tot uitbetalen moeten overgaan. Er komt een strengere controle op naleving van de sociale wetten en de uitbetaling/inning.

WOELIG JAAR

De minister schetst 1992 aan de hand van de volgende punten:

* 1992 was qua arbeidsconflicten een woelig jaar. Er was gemiddeld een maal per week ergens op het eiland een actie (staking, werkonderbreking, walk out, vakbondsvergadering onder werktijd).
* Partijen in arbeidsconflicten hebben weinig begrip getoond voor wederzijdse standpunten. Er was weinig dialoog. En dat is slecht voor de economie.
* Er wordt te snel naar de maatregel van stakingsactie gegrepen. In kringen van internationale arbeidsorganisaties wordt een werknemersactie de laatste stap genoemd om een arbeidsgeschil op te lossen.
* Belangrijke c.a.o.-vernieuwingen waren bij KAE en bij Setel. De ALM-c.a.o. is nog niet rond, maar zal dat hopelijk wel spoedig zijn.

■ *WILLEMSTAD — Op de foto het moment dat de directeur van de Sociale Verzekeringsbank (SVB), A. Constansia, het jaarverslag 1990 van de SVB en de door de bank beheerde fondsen overhandigt aan de minister van Arbeid en Sociale Zaken Frank Rozendal.*

Kabinet voor Russel Vo

PHILIPSBURG/WILLEMSTAD — Gezaghebber Russel Voges van St. Maarten krijgt binnenkort de beschikking over een kabinet. Het zal bestaan uit een organisatiedeskundige, een juridisch expert en een projectleider. Dit heeft minister Ernst Hirsch Ballin van Antilliaanse en Arubaanse zaken dinsdag in Philipsburg meegedeeld.

De bewindsman heeft een bezoek van ruim een dag gebracht aan het Bovenwindse eiland. Hij zei voor zijn vertrek naar Curacao dat hem tijdens besprekingen met bestuurders op St. Maarten was gebleken dat vooral op gebieden w Nederland technisch stand verleent, vooru wordt geboekt. Het ga bestuurlijke en fina zaken, zoals de bel dienst. Nu komen v hem ook algemene zak de beurt waarvoor de g hebber steun en exp krijgt van het kabinet.

De minister zei de ind hebben dat door de h aanpak een beter fu neren van het bestu zicht komt. Hij wees w de enorme financiële blemen waarmee St. rten worstelt. Eenderd van de begroting va 100 miljoen gulden niet gedekt. Nederland onlangs een bedrag v miljoen gulden beschi gesteld om daarmee d ulden van 1991 af te l Het bedrag gold hoof lijk kosten in de g heidszorg.

Hirsch Ballin wees er er alles aan moet gedaan het tekort te v deren. De nu ingezett betering van het bestu daaraan bijdragen. Zo door een beter functi van het kadaster mens belasting moeten be eerder kunnen worden spoord. Maar daar zullen andere mogelijk moeten worden gevon inkomsten te generer voorbeeld noemde h vorm van toeristenbel voor de 1 miljoen pas van cruiseschepen d eiland jaarlijks bezoek

De Antilliaanse mi van financiën, Chucho merkte op dat niet all Maarten met een enorm tingstekort kampt ma Antilliaanse eilanden de centrale regering lemstad. Daarom zull gens hem maatregel kunnen uitblijven. Hij elde de heersende op dat alle diensten van d hied optimaal moet als ze maar niet uit v van het publiek betaald.

Ook gezaghebber Vog weten dat er maatr zullen komen die de i sten van de overheid m verhogen. Het kan v hem niet langer d aantal mensen betaalt dat veel anderen gratis rijden.

Minister Susanne Römer:

Geen algemeen onderzoek naar politie-handelwijze

WILLEMSTAD — Er komt geen algemeen onderzoek naar het optreden van de politie, vorige week, in Punda zoals oppositiepartijen in de Staten hebben verzocht. Dat is niet nodig, aangezien de politiefunctionarissen toen enkel bevelen van hun superieuren uitvoerden en hun werk gedaan hebben zoals dat hoorde. Ook de achtergronden zijn bekend en voor de hand liggend. Er valt dus, in algemene zin, weinig te onderzoeken. Anders is dat met individuele gevallen of klachten.

Zo deelde gisteren minister van justitie, Susanne Römer, mee tijdens een persconferentie. Ze zei de brief van de fractieleiders (aan haar en de minister-president) zelf nog niet ontvangen te hebben, maar via de media van de inhoud vernomen te hebben. Op zich een merkwaardige gang van zaken, merkte deze bewindsvrouwe op.

Afgaande op hetgeen ze in de krant gelezen heeft, besloot ze het antwoord ook maar via journalisten over te brengen: het verzoek om een onpartijdig en deskundig onderzoek naar de gebeurtenissen tussen 14 en 20 december wordt niet gehonoreerd. Niet nodig, vindt Römer, die desgevraagd zei dat zij achter de politieacties - ook die van donderdagavond - staat. "Ze hebben gedaan wat ze moesten." Ze refereerde in deze kontekst aan het weer invoeren van het nu verdwenen fenomeen van 'respect voor de ander en de regels en de wetten' op de Antillen. "Dáár is het, ook zeker in dit geval, mis gegaan. We moeten ons nu eenmaal leren houden aan regels en respect voor mensen en regels tonen, dan kan er weinig mis gaan."

Aan het adres van de Statenleden die om het onderzoek vroegen zei ze dat die altijd nog vrij zijn schriftelijke vragen te stellen aan haar. Ze is ook bereid naar de Staten te komen om ze toe te lichten.

Römer meldde dat er een wetsontwerp in de maak is om de politie, vanwege zijn positie en werkzaamheden te ontkoppelen uit het ambtenarenkorps en een aparte status te geven.

Vragen over representativiteit managers

GGD-personeel noemt gesprek Bentoera eenrichtingsverkeer

WILLEMSTAD — Circa zeventig GGD-personeelsleden hebben gistermiddag tot 18 uur in het ITC gezeten. Bentoera lichtte hen daar voor omtrent het management team, dat hij anderhalve week geleden officieel benoemde. Volgens de werknemers was het 'eenrichtingsverkeer'. Zij werden door Bentoera ingelicht over de stand van zaken. Voor commentaren van hun zijde had Bentoera nauwelijks oor.

Bentoera heeft uitgelegd dat de keuze voor een interim management team een beleidsbeslissing is van het Bestuurscollege (BC), niet van hemzelf. Hij heeft beloofd dat hij protocol '81 zal respecteren. Dat houdt in dat de vakbond betrokken wordt bij de reorganisatie van de GGD.

Tot nog toe heeft het personeel daar echter weinig van gemerkt. Zij werden geconfronteerd met een *fait accompli*: de benoeming van het management team.

Zowel de vakbond ABVO als de werknemers blijven problemen houden met het gevoerde beleid en de uitgekozen manager, Ivan Asjes. Die heeft volgens hen te veel petten op.

Daarnaast vragen zij zich af in hoeverre het nieuwe team representatief is voor de GGD. De KabNA heeft op 17 november het BC geïnformeerd dat Nederland 250.000 gulden ter beschikking stelt onder voorwaarde dat het team acceptabel en representatief is voor de GGD, zo deelt de ABVO mee.

Asjes was in de jaren zeventig vier jaar huisarts bij de GGD. Daarna was hij vijf jaar hoofd medische dienst bij de ALM. Vervolgens werd hij directeur van het St. Elisabeth Hospitaal. In 1990 werd zijn contract na elf jaar niet verlengd. Zijn GGD-ervaring dateert dus uit het begin van de jaren zeventig.

Van de drie leden van het management team heeft alleen dr. Keli korte tijd bij de zuigelingenzorg van de GGD gewerkt. Daarna is hij zich in Nederland als epidemioloog gaan specialiseren. Hij is pas sinds een maand of zes terug op het eiland. De heren Begina en Budike zijn op dit moment werkzaam bij het stafbureau.

De vakbond en het personeel beraden zich op verdere stappen in deze kwestie.

WILLEMSTAD —De huisvesting van het Centraal Bureau voor Personeelszaken (CBPZ) is te klein. Het probleem is zo acuut dat binnen enkele maanden nieuwe huisvesting moet worden gevonden, zo blijkt uit de onlangs verschenen 'Hoofdlijnen Beleidsnota Staatssecretaris van Algemene Zaken' van mr Lucien Arrendell.

De CBPZ-medewerkers zijn ingedeeld in vijf verschillende vertrekken waarvan de beschikbare ruimte niet voldoet aan de normen van werkplek-ergonomie, zoals een minimale ruimte van zes vierkante meter per persoon. Ergonomie (arbeidsleer) is de studie van aanpassing van de werkomstandigheden aan de aard en begrenzingen van de mens. De huisvestingsproblematiek is acuut, temeer daar de reorganisatie van het beleid Personeelszaken, die staatssecretaris Arrendell wil doorvoeren, eronder lijdt.

Afgelopen dinsdagmiddag benadrukte de staatssecretaris, tijdens een persconferentie in Fort Amsterdam, dat zijn personeelsbeleid op Algemene Zaken primair gericht is op het 'menselijke aspect'. Zoals ook in de hoofdlijnen van zijn beleidsnota staat te lezen, baseert Arrendell zijn personeelsbeleid op de principes van het zogenaamde *human resources management*. Personeel vormt daarin de sleutel tot het succes van een onderneming, in dit geval de overheid.

Arrendell wil, zo zei hij op de persconferentie, dat dit 'menselijke aspect' niet alleen op Algemene Zaken aandacht krijgt, maar ook op de andere departementen. Op zijn eigen ministerie wil hij dit bereiken door zijn personeel meer bij te scholen door middel van trainingen en cursussen. Daarvoor wil Arrendell meer ruimte en faciliteiten creëren.

Mr.Pikerie voor werkbezoe naar Bonaire, Bovenwinde

WILLEMSTAD — De staatssecretaris van Financiën mr Tilly Pikerie zal vanaf 3 tot en met 12 januari een werkbezoek brengen aan de Bovenwindse eilanden en Bonaire, zo maakt de RVD bekend.

Een zeer intensief programma werd voor dit bezoek opgezet waardoor de staatssecretaris in de gelegenheid zal worden gesteld beleefdheidsbezoeken af te leggen bij diverse autor op de eilanden en sprekingen zal k houden met betrekk de portefeuille van ciën en Belastingen.

Dit werkbezoek tevens samen met de van de Nederlandse secretaris van Financ M.J.J. van Amelsvoo op 7 januari op Sint M arriveert voor een zoek aan de Neder Antillen samen met de teur-generaal der B tingen van Nederla Boersma en een de bestaande uit mr R. T en mr F. Imhof.

Staatssecretaris zal op deze dienstreis zeld zijn van de direct Belastingen van de landse Antillen mr O. rina en voorlichtingsfu naris van de Raad van ters M. de Lannoy-Be E. Rosenda, hoofd In rechten en Accijnzen, voor wat betreft het zoek aan Bonaire januari bij de del voegen.

Kerstconcert Crescendo met Mozarts Vesperae

FRANK DAVELAAR en zijn koor Orefeon Crescendo geven traditiegetrouw hun kerstconcert in de Brievengatkerk. Nu schijnt daar tegenwoordig een pastoor de scepter te zwaaien die het niet meer nodig vindt dat zijn kerk voor dit soort manifestaties gebruikt wordt. Let wel, een kerk is een gemeenschapshuis en een kerstconcert is een gemeenschappelijke uiting en beleving van muziek die de kerstgedachte als grondslag heeft. Conclusie: de pastoor begrijpt er niets van en er zal van hogerhand eens een hartig woordje met hem gesproken dienen te worden.

Immers, de uitwijkmanoeuvre die Davelaar noodgedwongen moest maken, leidde naar het zogenaamde Kingdom Centre op een steenworpafstand van de bovengenoemde kerk, maar helaas een gebouw zonder een greintje sfeer, broeierig warm, slecht verlicht en akoestisch zo dood als een pier. Kortom, geen ambiance voor een kerstconcert.

Aangezien Frank Davelaar echter een man is die zich niet uit het veld laat slaan, kwam het al met al toch nog tot een concert waar de aanwezigen, onder wie gouverneur mr Jaime Saleh, hun genoegen aan hebben kunnen beleven. Kernstuk was ongetwijfeld de *Vesperae Solennes de Confessore* van Mozart met medewerking van het Festival Orkest. Een lastig werk, zowel voor het koor, de soliste als het orkest.

Met wat meer voorbereidingstijd zou het geheel nog beter uit de verf gekomen zijn dan nu soms reeds het geval was. Vooral de soli van sopraan Barbara Newton (*Laudate dominum*) klonken bijzonder fraai. De klank van het koor op zich kende mooie momenten, maar de inzetten, zeker als die gelijk moesten lopen met die van het orkest, vroegen om meer afwerking.

Waar het koor zonder begeleiding van het orkest zijn gang kon gaan, zoals na de pauze in een reeks arrangementen van kerstliederen, klonk alles zekerder. Het was duidelijk dat de factor orkest de aandacht niet meer afleidde.

Er waren weer enkele soli van Barbara Newton en de tenor Frank Mann die het geheel extra kleur gaven en vervolgens zou Davelaar zichzelf niet zijn als hij het publiek niet in de gang van zaken betrok. Staaltjes van *community singing* dus, niet uit volle borst weliswaar maar toch een uiting van gezamenlijk musiceren. Alleen in *Jingle Bells*, de toegift, kwamen de toehoorders een beetje los van zichzelf.

●NARDO HENRIQUEZ

Hof geeft 'kabel-piraat' R. Groeneveld ongelijk

WILLEMSTAD — De ingenieur Ralph Groeneveld is ook door het het Gemeenschappelijk Hof van Justitie in het ongelijk gesteld.

Het Hof heeft dinsdag een uitspraak van het gerecht in eerste aanleg bekrachtigd dat oordeelde dat Groeneveld onrechtmatig handelde jegens kabelexploitant TDS door met geïmiteerde decoderapparatuur ontvangst van kabeltelevisie mogelijk te maken voor personen die geen abonneegeld betalen aan TDS.

Groeneveld verkocht kastjes die het gecodeerde tv-signaal dat TDS uitzendt konden ontcijferen. TDS voelde zich benadeeld en sleepte de expert voor de rechter. Tegen de rechterlijke uitspraak ging Groeneveld in beroep. Tevergeefs.

Het Hof zei in het arrest ook nog dit: "De vraag of TDS bij het uitzenden van de uit de VS afkomstige tv-signalen inbreuk heeft gemaakt op auteursrechten kan blijkens het voorgaande hier buiten beschouwing blijven."

Het arrest werd gewezen door de rechters Mijnssen, Beukenhorst en Koopmans.

Kerstfeest op politieschool

WILLEMSTAD — Kadetten van de politieschool verzorgen op tweede kerstdag een publieksfeest van 18 tot 22 uur op het plein van de school te Rio Canario.

Grote trekker moet worden een levende kerststal met dieren en figuranten. Daarnaast hebben de aanstaande politieagenten speciaal muziekgroepen geformeerd en zal naast hen ook de politieharmonie zich laten horen. Estrellas Brillanten, Grupo di Gaita en Grupo di Kanto Floribel zullen kerstliederen ten gehore brengen.

Taart, ayaka, oliebollen, appelflappen, zalm, wafels, chocolade en dergelijke zullen te koop zijn. De toegang is vrij.

Nieuw voorstel c.a.o. Curinta

WILLEMSTAD — De werknemers bij Curinta hebben vanmorgen onder werktijd een vergadering gehouden over de nieuwe c.a.o. Het voorstel van Curinta werd afgewezen. Besloten is dat de vakbond opnieuw gaat onderhandelen. Voor 28 december moet er een nieuw c.a.o.-voorstel op tafel liggen. Na de vergadering, om tien uur, heeft het personeel het werk hervat.

Politieke plannen in januari duidelijker

Agustin Diaz: vrijblijvend gesprekken met MAN en SI

WILLEMSTAD — Op zeer informele basis zijn er besprekingen geweest tussen de 'authentieke democraat' Agustin Diaz en de partijen MAN en SI. Ook met Stanley Inderson (ex-FOL) zijn vrijblijvende gesprekken geweest. Dat zegt Diaz die sinds 1990 geroyeerd is als lid van de Democtatische Partij.

De poltieke aanhang van Diaz heeft zichzelf de naam Grupo pro Agustin gegeven, maar gaandeweg is de naam Demokrat Otentiko gekozen. Dat wordt ook de werktitel voor de meer politieke vorm die de groep in januari zal aannemen. Volgens Diaz kan dan nog niet gesproken worden van een eigenlijke politieke partij, maar de groep neemt dan wel die status aan die zich leent voor formeel overleg op politiek niveau.

Pas dan zal een koers uitgestippeld worden die in de richting gaat van het zelfstandig de politiek ingaan of het zich voegen bij andere partijen. Stanley Inderson en Jaime Fransisco kozen eerder voor eenzelfde handelwijze. Dat mondde uit in meer concretere gesprekken tussen Inderson en Don Martina van de partij MAN, zoals door beiden ook is toegegeven. Er is echter nog niet door hen gemeld dat de toetreding tot de MAN een voldongen feit is.

Demokrat Otentiko heeft als voortrekkers naast Diaz: Celfriedt Homoed, Eric Boekhoudt , Ernaldo Henson, Sergio Tokaay, Judith Hu-A-Ng, Glenn Albertina en Michael Pieters. Zij hebben met regelmaat vergaderd.

Conform eis officier

Rechter geeft verkrachter acht jaar gevangenisstraf

WILLEMSTAD — Conform de eis van de officier van justitie werd vanmorgen verdachte K. veroordeeld tot acht jaar gevangenisstraf wegens 'voortgezette handeling van verkrachting' in augustus. Rechter Ludo Goossens noemde K. 'een zeer agressief man', die bij seksuele prikkeling gewelddadig wordt. K. werd eerder veroordeeld voor zedendelicten. "De kans op herhaling is dus groot". De straf wordt gegeven ter bescherming van de maatschappij, aldus Goossens. Hij verwees ook nog naar 'het waarschijnlijk levenslange trauma', dat het slachtoffer door de drievoudige, zeer gewelddadige, verkrachting heeft opgelopen.

Andere uitspraken betroffen vanmorgen de inbraak en poging tot doodslag met een vuurwapen gepleegd door L.K., die in 1988 voor eenzelfde soort feit werd veroordeeld. Rechter Hartsuiker veroordeelde L.K., hoger dan de officier had geëist, tot vier jaar cel. Ook hij noemde gevoelens van het slachtoffer 'dat zich nu in haar eigen huis onveilig voelt'.

D. J.-M. kreeg vanmorgen acht maanden gevangenisstraf opgelegd wegens oplichting van aspirant-huurders van haar huis ter waarde van elfduizend gulden. Daarvan zijn vier maanden onvoorwaardelijk. De vier maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaar, hebben de bijzondere bepaling dat in die twee jaar aan de curator een bedrag van ruim zevenduizend gulden van haar schuld moet worden afgelost. D. J.-M. begrijpt nog steeds niet dat zij de gevangenis ingaat voor oplichting: zij verzocht de aanwezige pers niet haar volle naam te gebruiken, maar slechts haar initialen, "want anders verlies ik mijn werk".

S.V. kreeg van Goossens achttien maanden met aftrek voor een poging tot doodslag en overtreding van de vuurwapenwet. In zijn voordeel pleitte dat V. niet zelf was begonnen met schieten en dat hij nooit eerder is veroordeeld. Het slachtoffer, dat in zijn been was geschoten maar dat als eerste een wapen had getrokken, kreeg zeventien maanden.

De in Suriname geboren, in Nederland woonachtige vrouw A.S. werd voor haar aandeel in een cocaïnetransport van ruim zevenhonderd gram in september tot twaalf maanden veroordeeld. De officier had achttien maanden geëist, maar omdat S. nooit eerder met het gerecht in aanraking was gekomen en verder alle medewerking heeft gegeven bij het achterhalen van de grotere bazen, deed rechter Goossens daar een half jaar vanaf.

Ook H.H. werd voor minder veroordeeld dan de officier had geëist: hij kreeg vijftien in plaats van twintig maanden voor zijn aandeel in een cocaïnetransport van twee kilo, eveneens in september. Dit omdat H. een *first offender* is en slechts als koerier optrad. Dat H. niet had geweten dat zich in de toiletspullen cocaïne had bevonden, gelooft Goossens niet. Het verweer dat zijn advokaat had aangevoerd, dat H. niet had mogen worden aangehouden op het grond van 'zenuwachtig gedrag', verwierp de rechter. Nervositeit is een voldoende concreet vermoeden van een strafbare handeling voor controle door de politie, aldus Goossens.

Slechts een van de vanmorgen voorgeleide personen gaat de feestdagen opgelucht tegemoet. T.J. werd vrijgesproken voor cocaïneuitvoer, terwijl voor het wel bewezen cocaïnevervoer een straf werd opgelegd van 180 dagen, waarvan 108 voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. Het onvoorwaardelijk deel van zijn straf, 72 dagen, is gelijk aan zijn voorarrest. "Vandaag moet mijnheer dus op vrije voeten worden gesteld."

Rock & roll kerstfeest

WILLEMSTAD — *Rock and Roll* past bij Kerstmis. Dat zal op tweede kerstdag aangetoond worden tijdens een *Christmas Rock Party* in Hotel Holland. The Mob & Friends staan garant op 26 december voor een hele avond graaien uit nummers uit de oude *rock & roll*-doos. Met twee dj's zorgen zij van negen tot drie uur voor de gepaste stemming.

The groep The Mob bestaat uit Roy van Ommen (ex-Crusader), Ramon Thijm (ex-GRTR), August Sprock (ex-Dino's), Carl (ex-Survival), Terry van Ommen en Freddy Sadek (ex-onder andere Los Honda). The Friends wordt gevormd door Peter van der Pligt (*Kumpli Kun'é*), Peer Janssen (*Honky Tonk*), Melvin Hoefnagel (*A little to the left, a little to the right*), Berry Scheperboer en Jim Brown. De discjockeys Kenneth Vinck (Radio Station EXP) en Frans Heiligers (ex-*Freak Out*) zullen voor gepaste aanvulling op dit muziekaanbod zorg dragen.

Toegangskaarten voor dit feest à raison van 17,50 gulden per persoon zijn verkrijgbaar bij leden van de band, sponsor Winkel Brothers op Saliña en bij de ingang van Hotel Holland op de avbond van het feest. Er zal bovendien een deurprijs verloot worden.

Anti-vakbondsgevoelens

MAN betreurt uitspraken bedrijven over vakbonden

WILLEMSTAD — De oppositiepartij MAN is niet te spreken over de houding van de commerciële sector, terwijl de partij de manier waarop de lokale politie vorige week optrad nog steeds afkeurt. "De commerciële sector belemmert het proces van dialoog dat het Antilliaanse kabinet onlangs startte", terwijl de MAN verder vindt dat "...de politieacties vorige week in de stad nader moet worden onderzocht". Dit blijkt uit de recentelijk gehouden radiotoespraak van de politieke partij.

De MAN hekelde de "anti-vakbondsgevoelens die door de commerciële sector vorige week werden geuit. De MAN betreurt die uitspraken, want ze kunnen de sfeer in het proces van een dialoog schaden". Het bedrijfsleven trok namelijk hard van leer tegen de vakbonden nadat deze een optocht naar de stad wilden houden alhoewel de gezagshebber die optocht afkeurde. De politie werd ingezet en de stad hermetisch afgesloten, waardoor de ondernemers een dag zonder inkomsten bleven.

Volgens de MAN-woordvoerder 'was het de overheid die nogmaals faalde en de zaak uit de hand liet lopen...elk struikelblok kan het proces bemoeilijken, waardoor het doel van de dialoog toch niet wordt bereikt." De oppositiepartij vindt dat de overheid dan ook nu moet inspringen om te redden wat er te redden valt, alvorens het opnieuw te laat wordt.

UITLEGGEN

In dezelfde adem hekelde de MAN-woordvoerder de manier waarop de politie vorige week in de stad te werk ging. Voornamelijk de lokale bestuurders, die verantwoordelijk zijn voor de politie, VKC en de oproerpolitie, hebben veel uit te leggen, meent de MAN in de wekelijkse radiotoespraak. "Deze bestuurders moeten weten hoe en wanneer de politie bij voorbeeld ingezet moet worden om de publieke orde te handhaven."

"De manier waarop de oproerpolitie te keer ging en het publiek onnodig in paniek dreef, valt niet goed te praten. Er moet een onderzoek komen om wat er vorige week gebeurde in de toekomst te voorkomen", verwoordde de woordvoerder het standpunt van de MAN. Deze partij wil dat de overheid een onafhankelijke commissie samenstelt om met een diepgaand en snel onderzoek te komen.

De partij blijft er verder op staan om een openbare vergadering aan te vragen om de ontwikkelingen van die week te bespreken. MAN wil voornamelijk vragen stellen aan premier Liberia-Peters en aan minister van Justitie, Römer. Die vergadering moet er komen zodra het rapport over die ontwikkelingen, afgerond is, meent de oppositiepartij.

Volgens commentaar NRC:

'Morele steun onontbeerlijk om Bouterse uit te zetten'

ROTTERDAM/PARAMARIBO/WILLEMSTAD — December 1992 markeert een ommekeer in de historie van beladen decembermaanden. In december 1982 gebeurden de moorden op vijftien tegenstanders van het militaire regiem, in 1990 schokte de kerstcoup de Surinaamse gemeenschap. Maar in deze maand december ligt alles een beetje anders in Suriname.

Na tien jaar zijn voor het eerst de decembermoorden herdacht. De dreigementen van Bouterse c.s. zijn niet bewaarheid. De bevelhebber had zelf al ontslag genomen en na wijziging van de grondwet heeft het Surinaamse leger uitdrukkelijk nog alleen militaire taken. In een commentaar op de recente ontwikkelingen in Suriname vraagt NCR-Handelsblad zich af hoe het nu verder moet. Er moet een onderzoek komen naar de decembermoorden. Zowel president Venetiaan als het parlement is het ermee eens, maar het verdere scenario is volgens het blad vol dilemma's. Het belangrijkste betreft het doel van het onderzoek, bestraffing of amnestie. NRC-Handelsblad draagt voor beide oplossingen precedenten in Latijns-Amerika aan.

Afzien van sancties maakt het in elk geval mogelijk een belangrijk doel te vervullen: het zuiveren van de naam van de slachtoffers. Op voorhand afzien van sancties schept ook een risico, vindt het blad. De politieke ambities van Bouterse zouden erdoor in de hand kunnen worden gewerkt. "De niet te verwaarlozen kans bestaat zelfs dat de man die volgens sterke aanwijzingen ten nauwste betrokken was bij een infame slachtpartij zou doordringen tot het presidentschap. Dat is wel een heel wrang vooruitzicht, zeker in een kleine gemeenschap als Suriname."

Het vooruitzicht van bestraffing staat in het teken van wat men het Escobarsyndroom zou kunnen noemen, schrijft de krant. Dat is een verwijzing naar de Colombiaanse drugsbaron voor wie een speciale luxe gevangenis werd gebouwd van waaruit hij rustig doorging met zijn besognes en ontsnapte, toen hem dat zo uitkwam.

Volgens NRC-Handelsblad moet Bouterse niet worden onderschat. Maar hij en een harde, maar overzichtelijke kern van *desperados* raken steeds meer geïsoleerd. "Het mooiste zou natuurlijk zijn wanneer hij het land zou kunnen worden uitgezet. Maar dat veronderstelt medewerking van andere staten die de Surinaamse regering moreel steunen. In elk geval dient de regering te beschikken over een solide draaiboek, wanneer ze de eerste stap doet, waarop iedereen nu wacht", aldus het commentaar van NRC-Handelsblad.

***

De HAGEMEYER-dochter Hagemeyer Trade (Eastern Europe) gaat de commerciele samenwerking met de Russische handelsonderneming Vao Avtoexport versterken. Daarbij krijgt het Russische bedrijf een belang van 40 procent in Hagemeyer Trade, een voortzetting van de sinds de jaren zestig bestaande Haagexport.

Nederlandse welzijnswerkers proeven Curaçaose cultuur

Boodschappen bij de toko en brood bij de panaderia

WILLEMSTAD — "Je kunt als Nederlander hier niet de zaken komen veranderen", zeggen de verpleegkundigdocentes Amaryllis Sprock en Renske de Jong. "En dat is wel moeilijk voor Nederlanders".

Vijftien man sterk kwamen ze begin december naar Curaçao. Nederlanders afkomstig uit het welzijnswerk, het onderwijs en de gezondheidszorg. Proeven van de Curaçaose cultuur, waarmee ze in Nederland door hun werk zoveel te maken krijgen. Ze reden door de verschillende wijken, kochten brood in de *panaderia* en keken rond in crèches, scholen en medische instellingen..

Initiatiefneemster van de reis was Amaryllis Sprock, die in Nederland projecten voor allochtonen coördineert. Mensen uit andere landen op het juiste niveau brengen, zodat ze aan reguliere opleidingen kunnen deelnemen. Verder geeft zij vaak trainingen aan docenten in de omgang met allochtonen.

■ *Amaryllis Sprock en Renske de Jong*

"Toen ik een paar jaar geleden op vakantie naar Curaçao ging, vroeg men mij om eens een kijkje te nemen in het St. Elisabeth Hospitaal. Daar zitten veel Nederlandse stagiaires, met wie het niet altijd even goed ging. Wat ik daar ondervond was een wereld van verschil in cultuur tussen Nederland en de Antillen", zo vertelt Amaryllis. "Ik dacht, ga eerst zelf eens kijken, voordat je stagiaires stuurt".

Renske, die zich als docente levensbeschouwing, cultuur en ethiek aan de Hogeschool Holland onder meer bezig houdt met (buitenlandse) stages, meent dat de voorbereiding op de stages in Antilliaanse instellingen niet goed is. "Daarom is het zo belangrijk dat we hier nu zelf geweest zijn, zelf het verschil in cultuur ervaren hebben. Nu kunnen we enerzijds de stagiaires veel beter voorbereiden, anderzijds begrijpen we ook de Antiliaanse studenten in Nederland beter, en dat is belangrijk voor hun functioneren".

Amaryllis noemt voorbeelden van hele fundamentele verschillen. Dat het schaamtegevoel hier heel groot is, dat je toch wel iets van het Papiaments moet weten als je hierheen komt en dat je een Antilliaan niet direct het hemd van het lijf vraagt, dat is onbeleefd.

"Wij vertellen onze studenten altijd om assertief te zijn", zegt Renske. "Als ze dan hier komen en aan hun Antilliaanse collega's vragen 'waarom doe je dat zo?', dan wordt dat niet op prijs gesteld. Maar ze begrijpen niet waarom. Niemand heeft hun dat verteld".

De beide dames menen dat kennis van de Antilliaanse cultuur niet alleen voor studenten en stagiaires van belang is. In Nederland komen met het verstrijken der tijd steeds meer Antillianen in verpleeg- en bejaardentehuizen. De Nederlandse verpleegkundige moet volgens hen leren met die andere cultuur om te gaan.

Renske: "Neem de zelfzorg. Wij leren de studenten dat mensen zo lang en zo veel mogelijk voor zichzelf moeten zorgen. Niet alles voor hen doen. Maar op Curaçao kan dat niet. Je bent oud of ziek en dan zorgt een ander voor je. Het is onvoorstelbaar dat je dan zelf iets zou moeten doen".

"En omgekeerd", zegt Amaryllis. "Er komen steeds meer Antilliaanse en andere allochtone studenten, die het verschil tussen hun eigen en de de Nederlandse cultuur moeten leren. Die cross-culturele kennis moet langzaam worden ingebouwd in het onderwijs".

Tijdens het veertiendaagse bezoek, dat overigens uit eigen zak werd betaald, bezochten de dertien vrouwen en twee mannen onder andere crèches, lagere scholen, middelbare scholen, bejaardentehuizen, de Caprileskliniek en de Feffik. Er werd telkens voor contrasten gezorgd, een crèche in Seru Fortuna en een in Groot Kwartier, een school in Montagne en een in Janwé.

Verder hadden zij gesprekken met Frank Martinus Arion, Pater Brenneker en Sonja Garmers. En uiteraard lieten zij zich ook op informele wijze informeren over de stand van zaken in al deze instellingen en scholen. 'Reisleidster' Amaryllis zorgde voor veel contacten en waakte ervoor dat er geen boodschappen gedaan werden in Zuikertuintje of de Hollandse Bakker. "Het ging er juist om dat ze de cultuur en leefgewoonten van het eiland leerden kennen. Dus inkopen doen bij de toko om de hoek".

Renske werd getroffen door het 'huiskamerachtige sfeertje' in de tehuizen op het eiland. "Het leven binnenskamers staat in voortdurende verbinding met het leven buiten. En dan dat windje en die muziek. In Nederland zijn het vaak die grote blokken gebouwen die als het ware buiten de samenleving staan". Wat haar ook goed deed was de strijd die de verpleegkundigen voeren om hun beroepsidentiteit.

Tussendoor organiseerde de groep nog even een studiedag over 'Zorg, welzijn en onderwijs in intercultureel perspectief'. In haar toespraak zei Amaryllis: "We hadden natuurlijk wel gehoopt op medewerking, maar dat het uiteindelijk zo zou uitpakken, hadden we niet verwacht". Ze doelde daarmee op de hartelijke ontvangst door alle instanties en medewerkers van de studiedag.

Renske denkt dat de reis en de studiedag voor iedereen heel leerzaam is geweest. "Natuurlijk kun je na twee weken geen echt goed beeld van een hele samenleving hebben".

"Maar je krijgt wel een inzicht in de processen. Dat de dingen hier anders lopen, anders worden opgelost", zegt Amaryllis. "Met dat inzicht in de cultuur lukt het gewoon beter. Ook de contacten die we met de instellingen hebben gelegd zijn erg belangrijk. Straks moeten we immers weer stagiaires hierheen sturen. Dan weet je met wie je te doen hebt".

Renske meent dat de Curaçaose stageplaatsen tot nog toe te veel werden uitgekozen met het idee van de stranden en de wuivende palmen in het achterhoofd. "Ach, ze spreken daar Nederlands, dus het is allemaal zo'n beetje hetzelfde, denkt men. Dat valt natuurlijk flink tegen".

Zij vertelt dat de toename van studentenuitwisseling op de universiteiten en hogescholen in een pril stadium verkeert. "Het is een erg arbeidsintensief programma en ook kostbaar. De inhoudelijke onderbouwing laat echter te wensen over. De doelstelling van de stage moet scherper geformuleerd worden. Er moet een relatie gelegd worden met de verpleegkunde in Nederland, met het werken in een multiculturele samenleving. De voorbereiding tot nog toe blijkt of afwezig of slecht. Daar moeten en daar kunnen we nu iets aan doen".

Land bemiddelt niet in overleg c.a.o. voor Dok

WILLEMSTAD — De Landsbemiddelaar is niet ingeschakeld in het c.a.o.-overleg tussen CDM en de vakbond CADMU omdat de tijd daarvoor nog niet rijp was. Dat zegt Frank Rozendal als minister van arbeid en sociale zaken.

Hij zegt het jammer te vinden dat de relaties tussen de werkgever en de bond zich zo ontwikkeld hebben dat de ene partij verontschuldigingen eist van de andere eer het vastgelopen c.a.o.-overleg voortgezet wordt. Die eis moet van tafel vindt Rozendal; er zijn belangrijker dingen dan een excuus.

Dat excuus zal overigens niet over de lippen komen van het CADMU-bestuur. Van die zijde werden eerder deze maand woorden gericht aan de CDM-directie, die het management zich aantrok. CADMU stoorde zich niet aan de opschorting van de dialoog en leverde gisteren een nieuw c.a.o.-voorstel in bij de dok-directie voor een volgende overlegronde.

Produ[illegible]
EG h[illegible]
op ba[illegible]

MEXICO [illegible] produce[illegible] Amerik[illegible] door het [illegible] Europese [illegible] om de [illegible] bananen [illegible] leggen. [illegible] van de pr[illegible] op [illegible] verlieze[illegible] cerende [illegible] gevolg[illegible] voor [illegible] families [illegible] Donderda[illegible] de impor[illegible] belaste[illegible] voor [illegible] ton. Bo[illegible] wordt [illegible] 160 procen[illegible] EG is tot dit [illegible] omdat to[illegible] sland bana[illegible]

AGENDA ARUBA

KANTOORUREN AMIGOE
open van 08.30-12.00/14.30-17.30 uur; zaterdag gesloten.

TELEFOON
24333. Voor spoedgevallen na kantoortijd 21639, 22316 en 24508 **Pageboy 127-8379.**

TELEFAX: 22368.

BANKREKENINGNUMMER
10.815.445 Banco di Caribe.

POLITIE
11100 (centrale) en 11141 (informatie)

ALARMCENTRALE
115.

* * * * * * * *

ZOEKERTJES verschijnen op dinsdag en vrijdag en kunnen iedere dag tussen 08.00-12.00/14.00-17.00 uur worden opgegeven, behalve op zaterdag. Alleen zoekertjes, die op maandag en donderdag vóór 10.00 uur binnen zijn, kunnen de dag daarop (dus dinsdag en vrijdag) verschijnen.

* * * * * * * *

WACHTREGELING DOKTOREN (van 18.00-07.00 uur)
Oranjestad, Madiki, Tanki Flip, Noord, Tanki Leendert, Paradera en Sta. Cruz: dokter A.S. Ridderstap, Santa Cruz 362. Tel.: 28017
Pos Chiquito, Savaneta en San Nicolas: dokter D. Bislip via Centro Medico San Nicolas (tel. 48833) of via Alarmcentrum (115).

* * * * * * * *

BOTICA'S
(nachtdienst)
Pabao brug: Santa Cruz, Macuarima 23-B. Tel.: 28028
Pariba di brug: San Lucas, B. v/d Veen Zeppenveldtstraat (San Nicolas), tel.: 45119.

* * * * * * * *

VOOR BRANDGEVALLEN, ongelukken of een of ander ongeluk gelieve Alarmcentrale (tel. 115) op te bellen

* * * * * * * *

CENTRO MEDICO CARABOBO
(Engelandstraat 7, tel.: 21777)
De wacht heeft dra L.G. Beke-Martinez, tel.: 24696

* * * * * * * *

WIT GELE KRUIS ARUBA ZUIGELINGENBUREAU
(Koningstraat 22, tel. 24444)
Dagelijks geopend van 07.30-12.00/13.50-17.00 uur; maandag te Paradera (tel. 25543) van 08.00-11.00 uur; dinsdag: San Nicolas (45906)/Noord (23425) van 08.00-11.00 uur; woensdag: Santa Cruz 28288) van 08.00-11.00 uur; donderdag: Dakota (29008), Oranjestad (23168), Savaneta (47020) en Brazil (48301) van 08.00-11.00 uur.

* * * * * * * *

ZWANGER? STICHTING CIZKA geeft informatie en brengt u in contact met leden die zwangerschapsbegeleiding, verloskundige hulp en kraamzorg bieden. Bel 37687

* * * * * * * *

INFORMATIECENTRUM KONINGIN WILHELMINA FONDS (voor de kankerbestrijding op Aruba)
Geopend van maandag t/m vrijdag van 08.30-11.30 uur - J.E. Irausquinplein 3 (juist achter de pastorie van Oranjestad).

* * * * * * * *

NARCOTICS ANONYMOUS HELPLINE
Tel.: 38989 (24 uur per dag).

* * * * * * * *

AIDS-HOTLINE
Vragen? Bel dan 23040/27352 tussen 07.30-12.00/13.00-16.30 uur.

* * * * * * * *

FADA/PRIDE
(Van Walbeeckstraat 25, tel.: 32999)
Open van maandag tot en met vrijdag van 08.00-16.00 uur voor inlichtingen omtrent preventie alcohol/drugsmisbruik.

* * * * * * * *

AMNESTY INTERNATIONAL ARUBA
P.O. Box 1029, tel.: 27808/48124

* * * * * * * *

DIERENARTSEN
P. Barendsen en T.J.M. Wools, tel.: 21720
Voor spoedgevallen buiten kantooruren tel.: 115.

* * * * * * * *

BRIDGECLUB ARUBA ARIBA
(Tivoliclub, Wilhelminastraat 16)
Dinsdagavond om 19.30 uur speelavond
Voor opgave/informatie tel.: 24953.

* * * * * * * *

TELEARUBA
WOENSDAG 17.30 Sesame Street; 18.30 Xmas Special; 18.52 Xmas Special; 19.30 Salud Pa Un y Tur; 19.55 Sportlotto; 20.00 Telenoticias; 20.30 Political Program: 'PDA'; 21.00 CNN International News; 21.30 Political Program: 'PPN'; 22.00 Xmas Special; 23.00 Xmas Special; 23.50 Sluiting

* * * * * * * *

DONDERDAG
DIVERSEN
BIJBELMUSEUM: geopend op elke werkdag van 10.00-12.00 uur en zondag van 11.00-12.00 uur in de protestantse kerk.

MUSEO HISTORIKO ARUBANO openingstijden maandag t/m vrijdag van 09.00-12.00/16.00-19.00 uur; zaterdag van 09.00-12.00 uur.

BUREAU LEVENS-, GEZINS- EN HUWELIJKSMOEILIJKHEDEN (Layex Building, Wilhelminastraat 19): iedere werkdag van 07.30-12.00/13.00-16.30 uur (ook mogelijk afspraak te maken via tel.: 23145 of 25111).

BEGELEIDINGSCENTRUM GEESTELIJK GEHANDICAPTEN 'MAN NA OBRA' elke maandag en donderdag van 09.00-12.30 uur gelegenheid om produkten te kopen in het oude gebouw van Bibito Pin, t/o protestantse kerk, Piedra Plat

Minister Croes voldoet aan eis controleurs

Ahata boos over sluiting casino's met jaarwisseling

ORANJESTAD — De Aruba Hotel And Tourism Association (AHATA) is zeer verbaasd over het feit dat minister Croes van Justitie akkoord is gegaan met het verzoek van de overheids-casino-controleurs om alle casino's op oudejaarsavond om 20.00 uur te sluiten en weer te openen op 1 januari overdag. Volgens Ahata is dit in strijd met de openingsuren van de casino's. "Een dergelijke regeling is nog nooit eerder voorgekomen en brengt de geloofwaardigheid van Aruba op de toerismemarkt in groot gevaar".

"Hierdoor geven wij de indruk aan de reisindustrie dat Aruba haar aangekondigde openingsuren niet serieus neemt. De gevolgen van deze houding zullen we zeer zeker voelen in het eerstevolgende hoogseizoen". Ahata doet een dringend beroep op minister Croes zijn positie in deze zaak te heroverwegen en toe te staan dat de casino's op 31 december en 1 januari normaal kunnen draaien.

Als gevolg van de casino-promotie en marketing komen 10.000 bezoekers met de jaarwisseling naar Aruba, met als enig doel om mee te doen aan de viering van de jaarwisseling. Deze bezoekers verwachten dat de casino's open zijn, zoals andere activiteiten in de hotels.

Ahata verbaast zich ook over het voorstel van Croes om de vergunningsvoorwaarden voor alle casino's te veranderen, indien niet voldaan wordt aan zijn suggestie. De hotelvereniging vindt dat de bewindsman zich moet realiseren dat de toerisme industrie de grootste economische activiteit van Aruba is. De toerist wil 24 uur per dag service tot zijn beschikking hebben. Bovendien is Aruba in een hevige concurrentiestrijd met een groot aantal toerisme-bestemmingen in het Caribisch gebied en in de Verenigde Staten, die eveneens de casino's als een vorm van vermaak aanbieden. Ahata vindt dan ook dat de rol van de casino's niet onderschat moet worden.

Volgens de vereniging hebben de casino's de nodige uitgaven gedaan om bezoekers op oudejaarsavond aan te trekken, evenals de disco's, clubs, hotels, restaurants en anderen. Bovendien zijn de casino-medewerkers volledig op de hoogte van de openingsuren en daar moeten zij maar mee leren leven. Casino-operators menen dat de jaarwisseling één van de drukste nachten in het jaar is. Sluiting betekent verlies aan inkomsten voor de casino's, voor de werknemers en voor de regering. Bovendien lijdt Aruba door deze beslissing aan gezichtsverlies.

■ *ORANJESTAD — De katholieke Verkennersgroep St. Franciscus sloot 1992 af met een gezellig kerstdiner in Centro Educativo Cristian, dat in het teken stond van de herdenking van de geboorte van Jezus. Voor de maaltijd werden onderscheidingen uitgereikt aan de beste verkenners, waarbij Ryan Koolman de gouden medaille kreeg, Chrizanti Tromp de zilveren medaille en Robert Tromp de bronzen plak. Verder werd Giovanni Christiaana beste hoofd patrouilleleider en beste troep de 'Warawara'. Met een kerstwens en de hoop op een goed spoor voor 1993 werd de avond besloten.*

Beste verkenners onderscheiden

COMMENTAAR

Pijnlijk

Minister Nicolaas is vermoedelijk aan het einde van zijn verkiezingslatijn. Gisteravond presteerde hij het om in een half uur durend voorlichtingsprogramma van de regering, zijn totaal niets met voorlichting te maken hebbend brabbelpraatje van twee weken geleden te herhalen. Wederom spuwde de bewindsman zijn gal over enkele kranten die het niet eens zijn met het huidige regeringsbeleid.

Afkeurenswaardig is het feit dat de bewindsman wederom de journalistieke activiteiten van de kranten vergeleek met die van de KGB en de nazi-politiek van dr Goebbels gedurende de Tweede Wereldoorlog. In de geschiedenisboeken heeft de bewindsman misschien iets gelezen over de nazi-politiek, immers toen Goebbels de propagandaminister van Hitler was, telde Nicolaas slechts één jaar. Of las hij in de wieg al de krant?

Wat moet Aruba met een minister van Communicatie die notabene in een televisieprogramma dergelijke afschuwelijke en racistische vergelijkingen maakt? Begrijpt de bewindsman dan niet dat het aanhalen van deze nazi-politiek bij velen droevige en emotionele herinneringen oproept? Terwijl zoveel mensen proberen om de ellende die zij hebben meegemaakt te vergeten, rakelt Nicolaas dat alles, zonder daar bij na te denken, weer op.

In plaats van vele mensen verdriet te doen en maar wat loze opmerkingen de huiskamers in te gooien, zou de bewindsman er beter aan doen om eens wat duidelijkheid te verschaffen en meer tijd te steken inzake de departementen waar hij verantwoordelijk voor is, zoals de luchthaven, de posterijen en de verkeersleiding. Het oplossen van de problemen in die sectoren is immers minder pijnlijk voor de bevolking en veel belangrijker dan het persoonlijke gevecht van de minister tegen de nieuwsmedia.

Assistent-luchtverkeersleiders staken voor aanpassing salaris

ORANJESTAD — Bij directie Luchtvaart staken de assistent-luchtverkeerleiders sinds maandag 19 uur. Volgens ambtenarenvakbond Sepa is de reden dat de regering niet bereid is deze werknemers een rechtvaardig salaris te betalen.

De vakbond heeft deze zaak in 1989 bij de regering aanhangig gemaakt en in juni 1990 werd het Sepa-voorstel formeel behandeld in het Georganiseerd Overleg Ambtenaren (GOA). Het voorstel werd in juli 1990 naar de regering doorgezonden en volgens informatie die de vakbond van de ministers zelf heeft gekregen, heeft de ministerraad het GOA-voorstel goedgekeurd.

Nadat dit voorstel voor uitvoering naar Directie Personeel en Organisatie (DPO) werd gezonden, wees DPO dit voorstel af. Deze procedure, waarbij DPO een beslissing van de ministerraad verwierp, is voor Sepa heel vreemd en is een bewijs dat DPO boven de regering staat; een soort regering binnen een regering.

Hierna hoorde Sepa geruime tijd niets meer over dit voorstel en besloot medio dit jaar weer aan te dringen op een oplossing voor deze zaak. Er vonden diverse vergaderingen plaats met de regering. Conclusie van een vergadering op 30 november met minister Nicolaas van Vervoer en Communicatie was, dat Sepa binnen 2 weken een concreet antwoord zou krijgen. Toen deze 2 weken om waren, vroeg de coördinator van de minister nog 2 dagen wachttijd voor het verkrijgen van meer informatie uit Curaçao.

Op 16 december, na aan tafel te hebben gezeten met de coördinator van de minister, zond de vakbond een ultimatum dat, indien er op maandag 21 december nog geen positief antwoord binnen was, de werknemers in staking zouden gaan. Op 21 december, op het laatste moment, zond de regering een voorstel aan de Sepa dat niet eens aan de minimum eisen van de werknemers zou voldoen. Dit was ook het sein voor de werknemers om in staking te gaan.

Sepa is van mening dat de werknemers een kruisweg van bijna driejaar hebben afgelegd, nadat de GOA ruim 2 jaar geleden al het Sepa-voorstel goedkeurde. De werknemers zijn met dit regeringsvoorstel na drie jaar wachten status quo gebleven, aldus het Sepa-bestuur.

Aanhoudingen inzake diefstal La Linda

ORANJESTAD — De recherche heeft een groot aantal aanhoudingen verricht in verband met de diefstal bij La Linda van ruim 32.000 florin en een aantal sieraden. Het bleek een Colombiaanse dievenbende, die hier aan het werk is geweest.

Dank zij inzet van de recherche kon deze diefstal worden opgelost. In eerste instantie werd de bewaker C.Z. aangehouden die beweerde van niets te weten. Uit de ondervraging bleek echter dat hij wel degelijk van een en ander op de hoogte was. Na drie dagen verhoor bekende hij uiteindelijk dat hij de tipgever was geweest tan aanzien van het aanwezige geld.

In de vertrekhal van de luchthaven werd vervolgens W.Z. aangehouden, die eveneens bij deze zaak betrokken zou zijn. In een hotel werd de kok A.G. aangehouden, die bekende van een persoon een koffer met geld in bewaring te hebben genomen. Bij onderzoek in een hotel te Noord werden drie illegale Colombiaanse vrouwen, alsmede de man F.D. opgepakt. Ten slotte werd op de luchthaven de man G.C. aangehouden. Het onderzoek in deze diefstalzaak bij La Linda duurt voort.

Mansur's veertiende boek

■ *ORANJESTAD — Ten huize van de familie Mansur werd gisteren door de kleinkinderen Luis Minguel en Carmen Nuhad het veertiende Papiamentstalige boekwerk van Jossy Mansur ten doop gehouden. De schrijver draagt zijn nieuwe aanwinst 'Historia di Aruba 1499-1824' op aan zijn vrouw Nuhad en zijn kinderen en kleinkinderen.*

Omwoners Arugas vragen om verhuisvergunningen

ORANJESTAD — Dertien omwoners van Arugas, bijgestaan door mr Helen Lejuez, vragen in een brief aan minister Kelly of hij het bedrijf de benodigde verhuisvergunningen wil geven. De bewoners vinden dat Arugas niet midden in hun wijk thuis hoort, in verband met explosiegevaar. Ook Arugas heeft de regering geruime tijd geleden benaderd voor de benodigde papieren om vanuit Oranjestad te verhuizen naar Barcadera.

Arugas levert al jarenlang LPG-gasflessen ten behoeve van de Arubaanse huishoudens en gas in tankwagens aan grootverbruikers zoals hotels en restaurants. Hoewel het bedrijf vroeger niet in de bebouwde kom was gevestigd, is dat, als gevolg van de groei die Oranjestad heeft meegemaakt, thans wel het geval. Alle buurtbewoners worden nu blootgesteld aan de gevaren die verbonden zijn aan het gasbedrijf.

Het is volgens de bewoners vaak voorgekomen dat er bij Arugas lekkages waren, waarbij giftige dampen vrijkwamen. Dit is niet alleen slecht uit het oogpunt van de volksgezondheid, maar ook zeer gevaarlijk vanwege het gevaar voor explosie. Als een ontploffing zich voordoet, is een ramp volgens de bewoners niet meer te overzien.

De buurtbewoners hebben al meerdere incidenten meegemaakt, waarbij Arugas hen waarschuwde om alle ramen en deuren dicht te houden.

Ook vinden zij de ligging van het bedrijf ongunstig: mocht de noodzaak zich voordoen, dan kan de brandweer er niet of nauwelijks bijkomen. De dertien ondergetekenden verzoeken de bewindsman dan ook vriendelijk doch dringend om zo snel mogelijk actie te ondernemen.

Zwembond zegt invitatie symbolische opening af

ORANJESTAD — Te Savaneta hield de Stichting Olympisch Zwembad Aruba (SOZA) dinsdagmiddag een symbolische openingsdaad van het op het La Fama-veld aan te leggen Olympisch zwembad. Een van de genodigden, de Arubaanse Zwem Bond, liet van te voren weten geen afvaardiging te sturen.

Reden hiervoor is dat de bond, nadat zij over dit project ingelicht werd door de SOZA-secretaris, geen enkele garantie heeft dat het olympisch zwembad op korte termijn gerealiseerd kan worden. Volgens de bond zijn er onduidelijkheden over de overdracht van het Fama-veld en de unanimiteit in het SOZA-bestuur voor wat betreft de lokatie van dit projekt.

Voorts gaat het, zoals in de uitnodiging werd vermeld, om een 'symbolische daad'. De zwembond is van mening dat dit projekt zo belangrijk is voor de Arubaanse zwemwereld, dat alleen concrete feiten de basis moeten vormen tot realisatie van het zwembad.

Kerstconcert

ORANJESTAD — De stichting 'Academia Musical di Aruba' geeft op 24 december een kerstconcert in samenwerking met het Instituto di Cultura. Het concert wordt om 18.30 uur uitgezonden via TeleAruba.

De leerlingen van deze muziekscholen brengen tijdens het concert kerstliederen en klassiek gitaarmuziek ten gehore. Als speciale gasten zullen in het programma optreden: leerlingen van Maybeline Arends en Delbert Bernabela, Grupo Cristal, het saxofoon-trio 'Purun' en uit Nederland Erika Giel, die met vakantie op haar geboorte-eiland verblijft.

SSK-voorzitter Fransisca:

'Geweld tegen scheidsrechters wordt met royement bestraft'

WILLEMSTAD — De lokale voetbalbond SSK gaat de agressie in het voetbal op Curaçao harder aanpakken. "Voornamelijk het agressief gedrag van voetballers jegens de scheidsrechters zal in de toekomst met een eventueel royement van de voetbal-afdeling worden bestraft", verklaarde SSK-voorzitter Ronnie Fransisca desgevraagd aan Amigoe-Sport. Dit voetbalseizoen waren de scheidsrechters namelijk meer dan eens het slachtoffer van agressie op voetbalvelden. Ze bleken niet alleen het mikpunt van het met stenen gooiende publiek, maar ook van spelers die zich minder net gedragen op het veld.

= Door Dennis Pikero =

Dit voetbalseizoen (1992) dat zijn einde nadert, kenmerkte zich met veel incidenten waarin de lokale scheidsrechters het slachtoffer werden van geweld. Er was zelfs een geval waarin de scheidsrechter terecht een wedstrijd afgelastte, omdat de toeschouwers met stenen begonnen te gooien. Dit heeft hij niet alleen uit eigen veiligheid gedaan, maar de veiligheid van de twee elftallen kon hij ook niet meer garanderen en hij besloot toen de partij op te schorten. Er zouden ook te weinig politiemensen in het stadion aanwezig te zijn.

Dat overigens terechte besluit van die scheidsrechter werd daarna in het onderwerp van gesprek in de sportwereld. Temeer omdat soortgelijke drastische maatregelen zelden of zelfs nooit worden genomen op Curaçao. In internationale voetbalwedstrijden bijvoorbeeld in Nederland worden partijen zelf afgelast dagen voordat die wedstrijd plaatsvindt. Alleen al als scheidsrechters, politie en bondbestuurders de kans voor geweld in het stadion te groot achten. Dat zijn de risicodragende wedstrijden, waaronder zelfs klassiekers vallen.

De twee laatste gevallen waarin de scheidsrechter aangevallen werd, betroffen gevallen waarin de eigen voetballers zich schuldig maakten aan onsportief gedrag. Op respectievelijk vrijdag 13 november en zondag 20 december werden de desbetreffende scheidsrechters zowel verbaal als fysiek aangevallen door een of meer spelers. Op zich een strafbaar feit, omdat scheidsrechters die spelers kunnen aanklagen bij de politie, terwijl ze ook terecht op disciplinaire maatregelen hopen van de lokale voetbalbond.

Voor SSK-voorzitter Fransisca kan "agressief gedrag van de spelers niet door de beugel. SSK tracht nu een sportieve sfeer te creëren door met hardere maatregelen te komen. Misschien werkt dit preventief". Eerdere strafmiddelen als schorsing voor een of meer wedstrijden bleken niet te helpen en "dus pleit SSK nu in eerste instantie voor royement van een voetballer die zich schuldig heeft gemaakt aan zowel verbaal als fysiek geweld tegen de scheidsrechter", vertelde de voorzitter.

Op 13 november vond de wedstrijd plaats tussen Centro Barber en Mahuma. Deze partij, geldig voor de kampioenstitel in [illegible] divisie, werd door [illegible] gewonnen (1-0) waardoor het team ook kampioen werd van deze voetbal-afdeling van de SSK. Na de wedstrijd echter, gingen de voetballers van Centro Barber vermoedelijk achter de scheidsrechter aan. Tot in de kleedkamer hebben ze hem achtervolgd en aangevallen.

Naar verluidt hebben de bestuursleden van het team van Banda Abou (Centro Barber) dan bijna niets ondernomen om dat verbaal en fysiek geweld tegen de scheidsrechter te stoppen. "SSK heeft het besluit genomen om alle betrokken voetballers voor het leven te royeren en de bestuurders die ook van de partij zouden zijn geweest voor één jaar te schorsen van het lokale voetbal", aldus Fransisca.

Hij meent echter dat de aangesloten SSK-leden dit besluit alsnog moeten goedkeuren volgens de procedurele voorschriften. Fransisca: "Wij kunnen als SSK op de algemene ledenvergadering wachten. In deze vergadering kunnen de leden het genomen besluit dan goedkeuren ofwel bekrachtigen". Deze vergadering waarin alle andere voetbalverenigingen van de diverse voetbalafdelingen vertegenwoordigd zijn, vindt volgend jaar (begin januari) plaats.

ONTEVREDEN

Het tweede geval van geweld betreft dat van een Curaçaose voetballer tegen een scheidsrechter uit Bonaire. In de tweede wedstrijd tussen Juventus van Bonaire tegen de lokale Sithoc, bleek een voetballer van Sithoc niet tevreden te zijn geweest met een beslissing van de desbetreffende scheidsrechter. Helaas was dit reden genoeg voor de speler om die scheidsrechter aan te vallen. De in het SDK-stadion aanwezige politie moest er zelfs aan te pas komen om een beetje orde op zaken te stellen. En dit alles tijdens een finalewedstrijd voor het Antilliaans voetbalkampioenschap.

Ook in dit geval is de lokale SSK geneigd aan een royement voor de desbetreffende voetballer, maar in dit geval moet juist de Antilliaanse voetbalbond NAVU met de straf komen. "Dit is een geval waar de NAVU eerst over moet beslissen, omdat de wedstrijd geldig was voor het Antilliaans kampioenschap. Dus valt het onder de jurisprudentie van de NAVU. Het enige wat SSK kan doen is die straf overnemen in geval de NAVU daadwerkelijk overgaat tot het straffen van de desbetreffende voetballer".

Dan nog moet de SSK waarschijnlijk alweer op een algemene ledenvergadering wachten om het een en ander officieel te maken, wat ook belemmerend en zelfs remmend werkt op effectiviteit van de straffen in het lokale voetbal. Want na de voorgeschreven een, twee of drie wedstrijden schorsing zou de voetballer die zich onsportief gedroeg en eventueel een scheidsrechter heeft aangevallen, gewoon actief blijven voetballen in diezelfde competitie.

Bowe bokst 6 februari tegen Dokes

NEW YORK - De wereldkampioen in het zwaargewicht, Riddick Bowe (rechts), gaat op 6 februari zijn wereldtitel verdedigen. Tegenstander is Michael Dokes. Het gevecht wordt georganiseerd in Madison Square Garden in New York.

AGENDA SPORT

SENTRO DEPORTIVO KORSOU
(zwembad)
open van 09.00-12.00/14.00-17.00 uur; dinsdag- en donderdagmorgen gesloten.

PISINA BENNIE LEITO
(Gouverneur Van Slobbeweg z/n, Rif)
open voor publiek-zwemmen (toegang kinderen t/m 14 jaar één gulden en volwassenen twee gulden): vrijdag van 20.00-22.30 uur, zaterdag van 14.00-17.00/20.00-22.00 uur en zondag van 12.00-17.00 uur.

SENTRO DI BARRIO JANWE
(dammen)
elke donderdag van 15.00-18.00 uur damles en -training voor de jeugd vanaf acht tot achttien jaar.
(Schaakvereniging Janwé)
elke zaterdag van 09.00-12.00 uur schaakles en -training voor de jeugd vanaf zeven tot 23 jaar.

DAMACOR BOWLING CLUB
(Chuchubiweg)
openingstijden: maandag t/m donderdag van 17.00-02.00 uur; vrijdag en zaterdag van 16.00 uur tot na 02.00 uur; zondag vanaf 13.00 uur.

RUST & BURGH
(Schaakvereniging Curaçao)
iedere maandagavond om 20.00 uur gelegenheid tot schaken.

* * * * * * * *

Geldinzameling voor kinderen van Sarajevo

Lillehammer, centrum voor Winterspelen 1994, maakt zich sterk voor anderen

LILLEHAMMER - Lillehammer doet meer met het Olympisme dan het bevredigen van de Olympische familie, die zonodig twee weken op sneeuw en ijs moet sporten. Lillehammer maakt zich ook en vooral sterk voor de kinderen in het oorlogsgeweld van Sarajevo.

Voor de zestien dagen wintersport tussen 12 en 28 februari 1994 bedragen de kosten een miljard 963 miljoen gulden. Daar staan slechts 683 miljoen gulden aan inkomsten tegenover. Hoewel er fraaie infrastructuur blijft staan, worden er in Noorwegen door de winterspelen, en wellicht ook daarna, grote financiële verliezen geleden.

Desondanks loopt het land warm voor de minderbedeelden in de wereld. Voor de kinderen in Sarajevo werd intussen 5,4 miljoen gulden opgehaald door de mensen van LOOC'94. "De actie loopt door tot na onze Spelen", vertelde initiatiefneemster Line Urke bij de schaatsinterland Noorwegen-Nederland in Hamar tot tranen toe geroerd.

Haar actie is een succes geworden, omdat ze vond dat geprofiteerd kon worden van de toeloop van media en sponsors. Zij schreef ook namens Lillehammer alle 35 Olympische steden in de wereld aan met het verzoek mee te doen onder de Olympische vlag.

Sommige reageerden, zoals Nagano, met een donatie van 50.000 gulden, andere, waaronder Amsterdam, totaal niet. In Sarajevo komen deze winter wekelijks hulpgoederen uit Lillehammer aan. De burgemeester gaat af en toe zelf kijken of de spullen aankomen.

Urke wilde aanvankelijk een paar duizend kinderen naar Noorwegen halen. Dit werd haar afgeraden, omdat dit kon worden uitgelegd als meewerken aan de etnische zuiveringen.

Lillehammer heeft ook geprobeerd het milieu te sparen bij de aanleg van accommodaties. Een eeuwenoude eik bij de finish van biathlon bleef staan, ondanks hinderlijkheid voor sporters, fotofinish- en televisie-apparatuur. Daarentegen werden voor de bouw van het schitterende overdekte ijsstadion in Hamar 30.000 jonge bomen gekapt. Voor het tweede ijshockeystadion in Gjovik werd een berg van binnen uitgehold. Kosten: Vele miljoenen extra, maar op de bergflanken bleef de natuur in stand.

GELUKKIG EN TROTS

Lillehammer doet erg veel met eigen kapitaal, technologie en mensen. De Noren voelen zich daar gelukkig en trots bij. Zeker als een ludieke geldwinning enorme kapitalen blijkt op te leveren. Zo bedacht iemand duizend t-shirts te laten drukken met een getal erop dat overeenkomt met het aantal dagen voor de opening van de winterspelen en elke dag zo'n "collectorsitem" bij opbod te verkopen. Verwacht werd dat de 1000 shirts totaal 30.000 gulden zouden opleveren.

Het shirt met het cijfer 420 bracht zaterdag 18 december alleen al 2200 kronen, ofwel 595 gulden op. De ronde honderdtallen vliegen weg voor het tienvoudige. Het eerstverkochte shirt met het cijfer 1000 werd tijd[illegible] openingsfeest van [illegible]aatshal in Hamar opnieuw geveild en bracht 150.000 kronen (F. 40.000) op. In Lillehammer wordt nu gespeculeerd dat de laatste tien enorme bedragen opleveren.

Groot probleem voor Lillehammer met zijn 23.000 inwoners is de huisvesting voor de 2000 sporters, 1200 begeleiders en 7000 media-vertegenwoordigers, afgezien van eigen personeel, vrijwilli[illegible] en veiligheidsdie[illegible] "Albertville" had begin dit jaar de beschikking over 320.000 bedden. Lillehammer en omstreken hebben er slechts 3100.

Treinen en bussen zullen dan ook af en aan rijden vanuit Oslo.

SPECIALE DORPEN

Voor sporters en pers worden speciale dorpen gebouwd. De barakken gaan later in het noorden als studentenwoningen dienen. Ook komt er een verplaatsbaar hotel van een ondernemer, die jaarlijks een groot sportevenement uitkiest.

De bevolking in de regio draagt oplossingen aan door hun woonhuizen ter beschikking te stellen. Zelf gaan ze drie weken hutje-bij-mutje bij familie zitten. De prijzen liggen er niet om. De eigenaar van een huis met vier slaapkamers wil minimaal 25.000 gulden overhouden. Noorwegen is dan ook een duur land. Een glas bier kost een 13 gulden en een pakje sigaretten elf gulden.

Juan Antonio Samaranch en zijn IOC-leden zullen in het duurste hotel van Lillehammer wonen. Koningen, koninginnen en andere staatshoofden worden ondergebracht in luxueuze boerderijen rond het Olympische stadje. Ministers worden verzocht een eigen onderkomen te zoeken. Zo zond de Nederlandse sportminister Hedy d'Ancona haar ambtenaar Jan W.A. Saeijs naar Hamar om een geschikt onderkomen te zoeken. Hij vond een mooi huis met piano in Brummunddal. Kosten: 60.000 gulden.

Overigens zullen de bewindslieden van het kabinet Lubbers III de Neder[illegible]ploeg niet [illegible] dat dit jaar in Barcelona gebeurde. Daar verbleven de premier en ministers, op uitnodiging van het bedrijfsleven, veel langer dan voorzien. De ambtenaren van WVC werden horendol van het regelen.

De verschillende departementen kregen na de Spelen dan ook gepeperde rekeningen nagestuurd. D'Ancona heeft voor Lille[illegible] struc[illegible]dige bezoekregeling dient te komen. De premier en zijn ministers mogen niet meer onverwacht komen binnenvallen.

Dammers meer bewust

Curacaose Dambond sluit bewogen doch succesvol damseizoen af

WILLEMSTAD — De Curaçaose Dambond kan terugzien op een van de meest succesvolle en bewogen seizoenen in de lokale damgeschiedenis. Naast een mislukte teamcompetitie, organiseerde de dambond de Panamerikaanse Damkampioenschappen en onlangs nog werd de laatste finale-ronde van de eigen competitie verspeeld. Al deze activiteiten bleken bron van zowel plezierige als lastige momenten, vertelde voorzitter van de Curaçaose Dambond Mel Simmons dinsdagavond tijdens de officiele afsluiting van het seizoen.

Op deze feestelijke afsluiting in de IPK-zaal was het merendeel van de dammers die deelnamen aan de competities aanwezig. Directeur van Radio Z-FM/Z-86 Orlando Cuales was de speciale gast en hij hield een interessante toespraak waar Amigoe-Sport donderdag op terug komt.

De lokale dambond-voorzitter Mel Simmons blikte terug in dit seizoen en kwam tot de conclusie dat voornamelijk de spelers meer bewust zijn geworden van zowel het spel als van de geldende regels die toegepast moeten worden. Een gevolg hiervan is onder andere dat het damspelniveau in de diverse klassen steeg.

Simmons accepteerde enerzijds dat er fouten zijn gemaakt. Aan de andere kant maakte hij duidelijk dat sommige van de door het bestuur en wedstrijdleiding genomen beslissingen tijdens bij voorbeeld de lokale competitie geschiedden volgens de naam mening van die organen 'juiste interpretatie van de regels'. Reglementen die veelal gebaseerd zijn op geldende regels die toegepast worden in Nederland.

"Dit jaar waren de lokale dammers een beetje lastig. Terecht, want ze menen dat ze in hun recht waren en klaagden dus over besluiten die naar hun mening verkeerd waren. Dit seizoen kreeg het bondsbestuur maar liefst acht officiële klachten van de lokale dammers binnen. De damsport wordt nu op serieuze wijze beoefend kan je dus stellen", vertelde Simmons in zijn toespraak.

Over de Panamerikaanse damcompetities was de bondsvoorzitter kort en duidelijk. Een succesvol kampioenschap dat een vierde plaats (gedeelde derde plaats) opleverde voor Curaçao. Niemand minder dan de huidige damkampioen Johan Koster was de lokale dammer die het beste optreden had voor Curaçao. Hij werd echter door de betreffende internationale dambond gediskwalificeerd, omdat hij te weinig tijd op Curaçao verbleef ten tijde van de organisatie van de regionale damcompetitie.

Simmons: "De Curaçaose Dambond . kon dat besluit gaan bevechten, maar we hadden weinig kans om te winnen. Dit omdat de diskwalificatie van Koster gebaseerd was op bestaande reglementen waaraan wij als organisator van het Panamerikaanse Kampioenschap ons aan moesten houden. Bovendien zou het bevechten van deze zaak onze bond maar liefst vierduizend gulden hebben gekost, terwijl vrijwel zeker was dat het besluit van diskwalificatie niet omgedraaid zou worden".

In ieder geval liet Koster zich niet ontmoedigen en kwam sterk in de lokale competitie. In de finale bleef hij ongeslagen en vocht tot het einde om kampioen te worden. Tijdens zijn wedstrijden was hij altijd stil, bijna bescheiden, maar de beschikbare punten binnenhalend tot hij met een punt voorsprong op zijn naaste concurrent de kampioenstitel opeiste.

Voor het volgend seizoen staat een reis naar Suriname op het programma van de Curaçaose Dambond. In Paramaribo vindt namelijk een internationaal damtoernooi plaats waarin Curaçao ook van de partij zal zijn. Alhoewel het enthousisme voor die reis groot is, bleek dinsdag dat twee [illegible] in de top vijf zeer gereserveerd reageerden op hun eventuele deelname aan dat toernooi.

De Velde in catamaran vertrokken

Non-stop solo-zeilrace om de wereld in honderd dagen

BREST - Zeezeiler Henk de Velde is vanuit de Franse haven Brest vertrokken voor een nonstop solozeilrace om de wereld. Met zijn achttien meter lange en elf meter brede catamaran Zeeman wil hij proberen het nonstoprecord voor een solorondje om de wereld (46.000 km) op zijn naam te brengen.

Dat staat op naam van de Fransman Titouan Lamazou, die er in de winter van 1989/'90 met zijn mono-hull Ecureuil d'Aquitaine 109 dagen over deed.

De 43-jarige kapitein op de grote vaart had zijn vertrek enkele dagen uit moeten stellen omdat de wind uit de verkeerde hoek kwam. Maar zondag waren de weersomstandigheden zozeer verbeterd, dat hij om precies 15 uur 30 GMT de denkbeeldige startlijn op de rede van Brest kruiste.

De reis voert De Velde door het Nauw van Calais via de Atlantische Oceaan naar Kaap de Goede Hoop, onder Zuid-Afrika door, de Indische Oceaan in, onder Australië en Nieuw-Zeeland door richting Kaap Hoorn (zuidelijke punt van Zuid-Amerika) en vandaar terug naar Europa.

Een vorige recordpoging van de Nederlandse zeezeiler mislukte, toen hij drie jaar geleden met zware averij Bluff Harbour, de zuidpunt van Nieuw-Zeeland, moest aandoen. De tocht duurde met inbegrip van de vier dagen oponthoud in Nieuw-Zeeland 158 dagen.

De Velde probeert nu in honderd dagen rond te komen.

PSV - Sparta verplaatst

DEN HAAG - Het competitieduel tussen PSV en Sparta, dat op 9 januari zou worden gespeeld, is uitgesteld.

De KNVB heeft de koploper van de eredivisie toestemming gegeven voor een uitje naar Italië. Een nieuwe datum voor de thuiswedstrijd is nog niet vastgesteld.

De landskampioen neemt op 6 januari deel aan een toernooitje in Rome. De Brabantse ploeg speelt op die dag twee partijtjes van elk 45 minuten tegen Lazio Roma, de club van Aron Winter, en Club Brugge.

De eerstvolgende competitiewedstrijd van PSV na de winterstop staat nu voor zondag 17 januari geprogrammeerd. Volendam fungeert dan als gastheer.

Gedood bij gijzeling

■MEXICOSTAD - De Hondurees Orlando Ordonez die eerder dit jaar een gijzeling op zijn naam schreef waarbij onder meer de Costaricaanse minister van Openbare veiligheid Luis Fishman werd gevangen genomen is om het leven gekomen tijdens een vuurgevecht. Deze gijzeling speelde zich af in Costa Rica. Hij kwam om het leven in het Middenamerikaanse staatje Belice waar hij probeerde de Salvadoraanse consul in Belice te ontvoeren. Minister Rolando Lacle van Belice maakte het drama bekend. Deze foto uit het AFP-archief werd genomen toen Ordonez na zijn gijzeling in Costa Rica de kans kreeg uit te wijken naar Mexico en daar aankwam. Mexico liet hem overigens kort daarna als vrij man weer gaan. Volgens eigen zeggen was Ordonez vroeger guerrillastrijder in Honduras geweest.

(AFP-satellietfoto)

Beving in Banda Zee

JAKARTA - In het oosten van Indonesië heeft zich maandag onder de bodem van de Banda Zee een aardschok voorgedaan. Er zijn geen berichten over slachtoffers of schade bij de beving die zich uitstrekte tot de Molukken.

Volgens Indonesische metingen had de aardschok een kracht van 5,4 op de schaal van Richter. In Australie, waar de beving in het noorden werd gevoeld, werd een kracht tot 7,3 genoteerd. Het epicentrum lag zo'n vierhonderd kilometer ten zuidoosten van Ambon, de hoofdstad van de Molukken, op een diepte van vijftig tot zestig kilometer in de bodem van de Banda Zee.

De Molukken liggen enkele honderden kilometers verwijderd van het eiland Flores dat op 12 december door een aardbeving, gevolgd door vloedgolven, werd getroffen. Mogelijk 2.500 mensen kwamen daarbij om het leven.

***

RONALD GETTY, zoon van de in 1976 overleden miljonair Paul Getty, heeft zijn persoonlijk faillissement aangevraagd. Hij heeft schulden van ongeveer 43,2 miljoen dollar.

***

Zware portefeuille voor Van den Broek

BRUSSEL - Minister van Buitenlandse zaken Hans van den Broek is in de nieuwe Europese commissie belast met de portefeuille Extern politiek beleid en het Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid. Ook zal hij zich bezighouden met de onderhandelingen over uitbreiding van de EG. Dit heeft de commissie dinsdag officieel in Brussel bekendgemaakt. De nieuwe commissie treedt op 6 januari aan.

GOS-top pas eind januari

MOSKOU - De topbijeenkomst van de leiders van het Gemenebest van onafhankelijke staten (GOS), die op 25 december in Minsk zou worden gehouden, is uitgesteld tot 22 januari.

Dit heeft het Russische ministerie van Buitenlandse zaken dinsdag bekendgemaakt. Om het nieuwe uitstel - de top was eerst gepland op 4, later op 18 en daarna weer op 25 december - is verzocht door de leiders van enkele republieken, wier agenda tegen het einde van het jaar overvol was. Het gaat om de achtste top van de tien voormalige Sovjet-republieken, sinds in Alma-Ata op 21 december 1991 de statuten van het GOS werden vastgelegd.

Major met Kerstcadeaus bij soldaten

TOMISLAVGRAD - Premier John Major van Groot-Brittannie heeft dinsdag een onverwacht bezoek gebracht aan de Britse militairen in Bosnië.

Hij wilde de Britten vlak voor Kerstmis een hart onder de riem steken en hen waarschuwen voor een "moeilijke" periode die voor hen ligt. Major voorspelde dat binnen enkele dagen in de Verenigde Naties een ontwerpresolutie aan de orde komt over het afdwingen van het vliegverbod boven Bosnië. Bijzonderheden van dit plan moeten nog worden uitgewerkt, aldus de Britse premier. Hij acht "wat in Bosniëgebeurt onaanvaardbaar". Major bracht Kerstcadeautjes voor de militairen mee, cassettes uit de Britse top-40.

Deling Tsjechoslowakije in twee staten problematisch voor de vele sportbonden

PRAAG - De deling van Tsjechoslowakije op 1 januari bezorgt de sportfederaties van het middeneuropese land hoofdbrekens.

De uitdaging is tweeledig: het formeren van onafhankelijke sportbonden in Tsjechië en Slowakije alsmede de voorbereiding op het internationale seizoen 1993.

De gezamenlijke atletiekbond is als eerste opgeheven. De nieuwe federaties hopen tijdens de algemene vergadering van de internationale amateur atletiek federatie (IAAF) in Djakarta (januari) op erkenning, zodat ze in maart met aparte nationale ploegen kunnen deelnemen aan de wereldkampioenschappen indoor in Toronto, Canada. Het is de bedoeling dat ook bij het WK buiten in Stuttgart zowel Tsjechië als Slowakije met een eigen ploeg uitkomt.

Dat gebeurt niet tijdens de strijd om de Europa cup atletiek. Zes maanden na de deling van Tsjechoslowakije in onafhankelijke landen, zal een gezamenlijke selectie aantreden tijdens de wedstrijden in Rome (mannen) en Brussel (vrouwen).

In het ijshockey loopt de competitie van het land tot april, met deelneming van tien clubs uit Tsjechië en vier uit Slowakije. Een gezamenlijke selectie zal aantreden bij het WK voor A-landen in Duitsland, onder huidige vlag en volkslied.

De echte verdeling van het ijshockey, een van de belangrijkste sporten in het land, vindt niet plaats voor het seizoen 1993/94. Pas dan worden twee competities en twee nationale ploegen gevormd. De republiek Tsjechië zal daarvan profiteren: bohemen, net als Moravië een provincie van de over ruim een week onafhankelijke republiek, behoorde in 1908 tot de oprichters van de internationale bond. De toekomstige nationale ploeg van Tsjechië zal in 1994 uitkomen in de A-groep, die van Slowakije zal moeten voorkomen af te dalen naar de C-poule.

VOETBAL

In de hoogste klasse van de huidige voetbalcompetitie spelen zestien clubs, waarvan tien uit Tsjechië. De beste voetballers blijven voorlopig actief voor de overkoepelende nationale ploeg. Als het land zich weet te plaatsen voor het WK in de Verenigde Staten, zal de geest van Tsjechoslowakije tot in Amerika blijven voortleven.

In het handbal is de situatie verdeeld. Gezamenlijke ploegen van mannen en vrouwen zullen deelnemen aan de wereldkampioenschappen, aparte teams schrijven in voor de Europese titelstrijd. Bratislava, hoofdstad van Slowakije, herbergt in oktober het Europees kampioenschap volleybal. De beste spelers van beide republieken zullen de selectie vormen.

Als voorschot op de onafhankelijkheid is zondag een Nationaal Olympisch Comité van Slowakije opgericht, onder leiding van de 71-jarige Vladimir Cernusak, tot op heden Tsjechoslowaaks lid van het IOC. Het comité van Tsjechië is maandag opgericht in Praag. De 50-jarige Vera Caslavska, zevenvoudig Olympisch kampioene turnen in Tokyo en Mexico, is voorzitster. In de twee jaar na de "fluwelen revolutie" van 1989 was ze een belangrijke raadgever van president Vaclav Havel.

FIFA en IAAF straffen voor zelfde vergrijp

LAGOS - De internationale voetbalbond (FIFA) heeft de 21-jarige vrouwlijke Nigeriaanse international Chioma Ajunwa voor vier jaar geschorst wegens het gebruik van verboden spierversterkende middelen.

Afgezien van de strafmaat - voor een zijlijn cocaine staat een maand of vijftien - lijkt dat niets bijzonders. Maar..., Ajunwa werd ook al door de internationale atletiekfederatie (IAAF) wegens hetzelfde vergrijp en voor dezelfde periode uitgesloten van deelneming aan wedstrijden.

Ze is namelijk met een tijd van 10,84 seconden ook een van de snelste vrouwen ter wereld op de 100 meter en bovendien een zeer verdienstelijk verspringster. De voormalig Afrikaans recordhoudster op de sprint werd bij de Nigeriaanse kwalificatiewedstrijden voor de Olympische Spelen in juni met nog vijf collegaatjes bij de dopingcontrole betrapt.

Dat was reden voor de IAAF harde sancties te treffen. De FIFA voelde zich echter geroepen dat voorbeeld te volgen en zette de Nigeriaanse op haar beurt buitenspel. De voetbalfederatie beriep zich bij dat besluit vreemd genoeg op het lidmaatschap van het IOC: tegen doping dus, maar ook niet echt voor vrouwenvoetbal.

Sport in het kort

ATLETIEK, DURBAN - Steve Cram, wereldrecordhouder op de mijl, heeft bij zijn eerste optreden in Zuid-Afrika teleurgesteld. De Britse atleet werd bij een wedstrijd ovsr 3000 meter in Durban slechts zevende in 8.06,06. Hij weet zijn slechte vorm aan een dijbeenblessure. Cram doet mee aan een mijl in Mosselbaai en loopt ook een vijf kilometer in Kaapstad.

* * * * *

WIELRENNEN / DEN HAAG - Gert Jakobs heeft alsnog een contract als profwielrenner kunnen losweken. De 28-jarige meesterknecht bereikte overeenstemming met Jan Gisbers, volgend seizoen ploegleider van de Spaanse wielerformatie Lotus/Festina. Jakobs, de afgelopen seizoenen in dienst van het inmiddels opgeheven PDM, tekende een verbintenis voor een jaar bij de Spaanse wielerploeg, waarvoor ook Jean-Paul van Poppel en Steven Rooks uitkomen.

* * * * *

ALGEMEEN, STUTTGART - De 63-jarige Walther Troger is in Stuttgart gekozen tot de veertiende voorzitter van het nationaal Olympisch comité van Duitsland. Zijn voorganger, de 79-jarige Willi Daume die de functie 31 jaar bekleedde, werd tot ere-voorzitter benoemd. Troger was de afgelopen 29 jaar algemeen secretaris.

* * * * *

AUTOSPORT, INDIANAPOLIS - De Amerikaanse autocoureur Rick Mears heeft na zeventien jaar zijn carrière beëindigd. De viervoudig winnaar van de 500 mijl van Indianapolis raakte bij zijn laatste race op 2 augustus ernstig gewond bij een spectaculaire crash. Mears boekte in het Indy-cart-kampioenschap in totaal 49 overwinningen.

ATLETIEK, STOCKHOLM - De Zweedse atletiekbond gaat komend seizoen negentien topatleten financieel flink ondersteunen. Zo kan hoogspringer en voormalig wereldrecordhouder Patrick Sjoberg in 1993 ruim 35.000 gulden tegemoet zien.

* * * * *

BILJARTEN / PALMA DE MALLORCA - Torbjorn Blomdahl heeft in Palma de Mallorca de wereldbeker driebanden veroverd. De Zweed werd onbereikbaar voor de concurrentie door in het slotevenement in de halve finales te winnen van de Fransman Richard Bitalis.

* * * * *

VOETBAL, LILLE - De vroegere voorzitter van de Franse voetbalclub Lille is in staat van beschuldiging gesteld wegens fraude. Onderzoek heeft uitgewezen dat Jacques Amyot, die in 1989 aftrad, in tenminste vier gevallen gerommeld heeft met salarissen en transfercommissies. Er werd niet gezegd om hoeveel geld het gaat. Amyot werd vrijgelaten in afwachting van het proces.

Negen jaar cel voor winnaar Gouden Schoen

ISTANBUL - De voetbal loopbaan van de Turkse oud-international Tanju Colak, aanvaller van Fenerbahce, dreigt abrupt te worden afgebroken.

De 29-jarige spits werd dinsdag door een rechtbank in Istanbul veroordeeld tot een celstraf van negen jaar en vier maanden wegens het kopen van een gestolen Mercedes.

Colak kreeg tevens een boete van ruim 1 miljoen gulden. Het feit dat hij bewust de peperdure smokkelauto had aangeschaft, rekende de Turkse rechtbank de sterspeler zwaar aan. Het vonnis moet nog door het hooggerechtshof worden bevestigd. Tot die tijd blijft de 31-voudige international op vrije voeten.

Colak, getrouwd en vader van twee kinderen, won in 1988 de Gouden Schoen. Met 39 doelpunten bij zijn voormalige club Galatasaray kroonde hij zich tot topschutter van Europa. Voor het nationale team scoorde Colak tien keer.

Goloebjeva behoudt wereldtitel dammen

RIGA - Zoja Goloebjeva heeft in Riga haar wereldtitel dammen voor vrouwen behouden.

De 25-jarige speelster uit Letland won de tiende partij in de tweekamp tegen uitdaagster Nina Jankovsjaka en nam daardoor een voorsprong van 12-8. In de resterende twee partijen kan de uitdaagster uit de Oekraïne alleen nog op gelijke hoogte komen.

Het is de vijfde wereldtitel voor de sinds enkele jaren in Riga wonende en oorspronkelijk uit Minsk komende Goloebjeva. In 1986 werd zij voor de eerste keer wereldkampioene. Dat gebeurde in een tweekamp tegen clubgenote Ratkovitsj. In 1988 en 1990 versloeg zij in matches Lewina met duidelijk verschil.

Vorig jaar won Goloebjeva in Minsk voor de eerste keer in haar damloopbaan ook het WK-toernooi. Jankovsjaka eindigde in dat toernooi gelijk met de Nederlandse Van Lith op de tweede plaats. In een barrage werd de damster uit Rosmalen echter verslagen.

Charleroi zet Club Brugge uit Belgische bekerstrijd

BRUSSEL - Landskampioen Club Brugge maakt een mager seizoen door.

De titelhouder, in de competitie slecht op dreef, verdween uit het Belgische bekertoernooi. Tegen Charleroi was de achtste finales het eindpunt. Brugge verloor met 2-3. Eersteklasser Boom ging eveneens onderuit. FC Seraing, koploper in de tweede klasse, haalde de laatste acht door een minieme overwinning (1-0).

Club Brugge kende een sterke start tegen Charleroi. Binnen een minuut leidde de landskampioen door een treffer van verdediger Cossey. Daarna ging het fout. Van Meir en Brogno bepaalden de ruststand op 2-1 voor Charleroi.

Brugge kwam nog een keer terug. Spits Amokachi tekende een half uur voor het einde voor de gelijkmaker. In het zicht van de verlenging ging de topploeg alsnog onderuit. In de laatste minuut maakte Van Meir met zijn tweede treffer een einde aan het bekertoernooi voor de landskampioen.

Tweedeklasser FC Seraing en het een klasse hoger vertoevende Boom hielden elkaar lang in evenwicht. Nadat beide clubs een speler met rood richting kleedkamer hadden zien vertrekken, viel de beslissing. Zeven minuten voor het einde verlengde Isaias voor Seraing het bekerevenement.

De Nederlander Henk Houwaart verlengde zijn contract bij Cercle Brugge met drie jaar.

Olympisch stadion in Amsterdam heeft financieel goed geboerd

AMSTERDAM - Het Olympisch stadion heeft financieel gezien een zeer goed boekjaar achter de rug.

Het op 30 juni afgesloten jaar laat een positief eindresultaat zien van f 996.000 tegen een verlies in het jaar ervoor van f 23.000, zo blijkt uit het jaarverslag.

Een positief bedrijfsresultaat van f 310.000 (v.j. f 116.000 negatief) kwam tot stand door de gymnaestrada, de vele zeer goed bezochte wedstrijden van Ajax en het Amsterdam-toernooi. Het resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening kwam op f 406.000.

Er was daarnaast een bijzondere bate van f 590.000, die voortvloeide uit een forse vrijval van voorzieningen. Zo is de voorziening voor bedrijfssluiting van f 547.000 naar nul gebracht en die voor onderhoud van f 350.000 naar f 150.000.

De directie spreekt over een hectisch jaar, waarin het stadion met sloop werd bedreigd. Deze is voorlopig afgewend. Het stadion blijft in ieder geval open tot 1 juli 1996.

De gemeenteraad van Amsterdam wilde uitstel totdat het nieuwe stadion in Amsterdam-zuidoost gereed is. Bovendien is het uit 1928 stammende stadion nu op de lijst van beschermde monumenten geplaatst en zijn er bezwaarschriften ingediend tegen een eerder afgegeven sloopvergunning.

Per 1 oktober van dit jaar is het personeel gereduceerd tot de administrateur en een onderhoudsman. Directeur O. Roffel heeft intussen de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, maar zal voorlopig in functie blijven.

Geen beslissing in strijd om Europese titel zwaargewicht

BERLIJN - De Europese bokstitel in het zwaargewicht blijft vacant.

Het titelgevecht tussen de Duitser Axel Schultz (24) en de Brit Henry Akinwande (27) eindigde in Berlijn na twaalf ronden onbeslist. Binnen drie maanden treedt het tweetal voor een nieuw duel aan.

In Berlijn heerste lichte verwarring na afloop. Na een gelijkopgaand gevecht stak de Brit Akinwande de handschoenen omhoog ten teken van overwinning. Hij meende de opvolger van huidige wereldkampioen Lennox Lewis (WBC-versie) te zijn.

Enkele seconden later riep de presentator de voormalige Duitser uit tot winnaar, waarna echter bleek dat twee van de drie juryleden geen winnaar hadden geconstateerd (115-115) en een onbeslist moest worden uitgesproken. Het derde jurylid zag in de tien centimeter langere Brit de betere bokser (118-115).

"Ik ben bestolen", meende Akinwande, die aan het titelgevecht bijna anderhalve ton overhield. De Duitser kreeg 90.000 gulden. Het tweede duel wordt waarschijnlijk in maart te Londen gehouden.

Mechelen moet oud-trainer Krol half miljoen betalen

BRUSSEL - Het armlastige KV Mechelen moet aan zijn vroegere trainer Ruud Krol tien miljoen frank (ongeveer 550.000 gulden) betalen.

Dit heeft een arbeidsrechtbank in Mechelen dinsdag bepaald. Krol moet zelf een kleine 9000 gulden aan de club terugbetalen voor het privégebruik van een auto.

Met dit vonnis is voorlopig een einde gekomen aan een gerechtelijke procedure tussen de Mechelse voetbalclub en Krol die ruim een jaar heeft geduurd. Beide partijen kunnen nog in hoger beroep gaan. Het was voor het eerst in de Belgische voetbalgeschiedenis dat een geschil tussen club en trainer voor de arbeidsrechtbank werd gebracht.

Krol tekende in mei 1989 een contract voor twee jaar als trainer bij KV Mechelen, als opvolger van Aad de Mos. De record-international werd na zeven maanden de laan uitgestuurd. Hij kreeg 12 miljoen frank (bijna 650.000 gulden) mee als salaris voor het hele seizoen. Krol nam echter drie advocaten in de arm en eiste niet minder dan 143 miljoen frank (7,7 miljoen gulden) van KV wegens contractbreuk.

De rechter oordeelde dat de club 12,7 miljoen frank bruto aan Krol moet betalen, plus nog eens 168.000 frank netto. Daarvan mag de club ruim 2,2 miljoen (en de wettelijke afhoudingen) aftrekken, omdat ze dit bedrag tijdens de procedure al aan Krol heeft uitgekeerd. Beide partijen moeten de helft van de gerechtskosten betalen.

De uitspraak van de rechtbank komt KV Mechelen slecht uit. De club verkeert al geruime tijd in financiële problemen na het vertrek van voorzitter John Cordier.

Christmas Menu's

INGEZONDEN

Open brief

GEACHTE GEZAGHEBBER Wilsoe en leden van de eilandsraad,

Ik schrijf deze brief in verband met het verkeer op Curaçao, want mijn vriendinnetje van twee jaar oud is op 20 december j.l. bij een verkeersongeluk omgekomen. De dader was weer eens roekeloos en dronken!

Ik vind de verkeerssituatie hier erg onveilig. Bij voorbeeld wegen die hier erg slecht zijn, zoals gaten en kuilen, verkeersborden die niet te zien zijn, de strepen op de weg zie je niet meer, enzovoort. De straatverlichting is hier ook erg slecht verzorgd! Auto's worden slecht onderhouden, mensen rijden rond in wrakken die op de schroothoop thuis horen! De verlichting van de auto doet het vaak niet, de remmen werken vaak niet en de auto's zijn zo verroest dat je er dwars doorheen kan kijken. Veel auto's op Curaçao zijn geen vervoersmiddelen meer, maar moordwapens!

Van verkeersregels trekt bijna niemand zich iets aan. Veel mensen slaan af zonder eerst in de spiegel te kijken en richting aan te geven, stoplichten worden genegeerd. Bij de ring blijft men links rijden, waardoor men rechts moet inhalen of bij de verandering van de rijbaan wordt er geen richting aangegeven.

Veel mensen zitten dronken achter het stuur, soms zelfs met een fles bier in de hand! Zo gebeurde het ook een keer dat toen ik met mijn vader en moeder naar Bandabou reed de bestuurder voor ons een bierflesje weggooide wat op onze voorruit terecht kwam, even laten hadden we een klapband. En dan hebben we nog geluk gehad, want het had veel erger kunnen zijn. Ondanks al deze overtredingen doet de politie helemaal niets!

De Nederlandse minister Maij-Weggen gaat het rijbewijstoerisme naar onder andere Curaçao verbieden. Ik geef haar groot gelijk, want met zo'n rijopleiding en chauffeursmentaliteit die je hier krijgt, wordt men een potentiële moordenaar. Ik vind het heel erg dat ik met de dood van een tweejarig onschuldig kind als voorbeeld, u moet wijzen op de misdadige verkeerssituatie op Curaçao. Ik vind dan ook dat u als overheid verplicht bent alle middelen te gebruiken en aan te wenden om het verkeer op Curaçao veilig te maken en te voorkomen dat mensen met gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel van hun auto een moordwapen maken!

Mijn vriendinnetje is dood. Morgen kan het iemand anders zijn!

KAREN LANKAMP
(15 jaar)
Curaçao

NA DE nieuwsberichten van gisteren. TV-reclame met Orlando Cuales om als goede burger zo spoedig mogelijk je belastingen te betalen. Ik kijk er naar en denk bij mezelf: "Ja, betalen moet ik, maar ik vind het zonde dat het geld zo verspild wordt."

Einde van de reclame en er komt een andere. Het gaat over het aanvragen van beurzen. Het trekt mijn aandacht, want vorige week heb ik er aandachtig naar zitten luisteren en ik vond het toen al vreemd dat de sluitingsdatum de volgende dag, dus 15 december, was.

Jawel hoor, precies dezelfde reclame, waarvan de sluitingsdatum voor het aanvragen van een beurs, al een week was verlopen. Ik moet betalen en het geld wordt verspild.

BENCHI LEON
Curaçao

Wat is erger?

Aan: de gezaghebber van Curaçao en de leden van de eilandsraad
Onderwerp: open brief dochter Karen

Geachte dames en heren,

Bijgevoegd treft u een schrijven aan van onze vijftienjarige Karen, welke uit woede en afschuw zich tot u richt in verband met de onveilige verkeerssituatie op Curaçao. Deze brief ondersteunen wij van harte! Sterker, ook bij ons leven de gevoelens die onze dochter in haar brief verwoordt.

Inmiddels bezoeken wij nu twaalf jaar uw eiland en moeten constateren dat op het gebied van de verkeersveiligheid en handhaving van de verkeersregels het op Curaçao erbarmelijk gesteld is. Iedere automobilist neemt hier deel aan het verkeer naar eigen goeddunken. De goeden niet te na gesproken, maar over het algemeen beseffen automobilisten hier niet wat men met een auto kan aanrichten. Echter gaat het niet alleen in deze om het rijgedrag van de automobilisten. Ook u als overheid schiet ernstig tekort in het onderhouden van wegen en het zorgdragen voor de naleving van de meest elementaire verkeersregels! Met andere woorden de dood van mijn dochters tweejarig vriendinnetje en ons buurmeisje in verband met het zoveelste gevolg van roekeloos rijgedrag, schrijven wij ook op uw conto bij!

Het is beschamend te moeten constateren dat een overheid die zich verantwoordelijk acht voor een beschaafd eiland, haar eigen burgers en belastingbetalers opscheept met een levensgevaarlijke verkeerssituatie. U bent als overheid verplicht de verkeersinfrastructuur zodanig in te richten dat iedere verkeersdeelnemer in principe zich veilig over straat kan begeven. Dit bereikt men slecht door goede wegen aan te leggen en te onderhouden, verkeersborden e.d. op duidelijke wijze te plaatsen en overtreders van de wegenverkeerswet nadrukkelijk aan te pakken en te straffen.

Wordt het bij voorbeeld niet eens hoog tijd om een verplichte jaarlijkse autokeuring, zoals de APK in Nederland, hier te gaan invoeren? Deze keuring heeft in Nederland geleid tot een technisch hoogwaardig wagenpark en een aanzienlijke daling van het aantal verkeersslachtoffers. Natuurlijk zal voor veel automobilisten zo'n keuring, onder andere financieel, een ramp zijn. Immers talloze auto's zullen dan naar de sloop moeten en u zult in eerste instantie de woede van de bevolking met deze rijdende wrakken over u heen krijgen.

Maar de vraag is dan wat erger is: de woede van automobilisten die dan gedwongen zijn in het vervolg van het openbaar vervoer gebruik te moeten maken; of de radeloosheid en terechte woede van in dit geval twee jonge ouders en familie die een kind in het verkeer verliezen?

Wie het weet mag het zeggen, wie het niet weet, zwijgt beleefd. Eén ding weten wij zeker, een overheid die de huidige verkeerssituatie op dit moment ongemoeid laat, is mede verantwoodelijk voor de dood van vele verkeersslachtoffers en het daarmee gepaard gaande leed.

Overigens zijn wij, evenals onze dochter, graag bereid een en ander nader toe te lichten. Hoewel wij, met onze dochter, beseffen dat wij te gast zijn op Curaçao, menen wij toch deze kritische woorden te mogen spuien. Immers als een gastheer in zijn huis een situatie laten ontstaan die voor all bewoners levensgevaarlijk is, hebben ook de gasten de plicht op die situatie te wijzen.

PETER LANKAMP
Curaçao

Lingua Franca naar Nederland

WILLEMSTAD — Als uitvloeisel van de samenwerkingsovereenkomst tussen de landen van het Koninkrijk vertrokken dinsdagavond 22 december June Leonora, Ini Statia, Laura Quast en Roland Colastica naar Nederland. Zij zijn allen lid van de vertelgroep Lingua Franca en zullen op uitnodiging van de stichting Vertelfestival deelnemen aan het vertelfestival in Amsterdam van 26 tot en met 30 december.

De deelname van het viertal vertellers is mogelijk geworden door medewerking van het departement van Onderwijs, de afdeling Cultuur, het Overlegorgaan Kulturele Samenwerking Nederlandse Antillen (OKSNA), de dienst Culturele Zaken en het Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse zaken (KabNA). Zo blijkt uit een mededeling van O. Specht van het departement van Onderwijs.

Radio-opnamen gereformeerde kerstdienst

WILLEMSTAD — Op eerste kerstdag zullen radio-opnamen gemaakt worden van de kerstdienst in de gereformeerde kerk aan de Arowakenweg.

De dienst is nog dezelfde dag op radio Korsow FM te horen en op tweede dinsdag in Nederland via de Evangelische Omroep te Hilversum. De dienst begint om 8.30 uur en zal een sober karakter dragen. Thema is: *Gods beloften alleen geven vaste grond onder je voeten*. Voorganger is predikant J. Glas. In verband met de opnamen wordt belangstellenden verzocht op tijd aanwezig te zijn.

Collor in verzet

■ BRASILIA - Italo Franco heeft als Brazilië's fungerende president de pers te woord gestaan nadat officieel was bekend gemaakt dat de behandeling van de klachten tegen de geschorste president Fernando Collor de Mello een week was uitgesteld. Dit omdat Collor de Mello "in verzet" was gekomen tegen de behandeling door de senaat door niet te verschijnen. Ook zijn advokaten verschenen niet omdat hij hen had ontslagen. Het hooggerechtshof zal een nieuwe advocaat aanwijzen voor Collor de Mello.

Artsen zonder Grenzen naar choleragebied in Guyana

AMSTERDAM - Een team van drie medewerkers van Artsen zonder grenzen (AZG) is begin deze week vertrokken naar Guyana om hulp te verlenen bij de cholera die daar is uitgebroken in het noordwesten van het land.

Er zijn tot nu toe vierhonderd gevallen van cholera geconstateerd. Begin november deden zich de eerste gevallen voor. De ziekte heeft al enkele slachtoffers geëist. Dat heeft AZG dinsdag meegedeeld. De cholera verspreidt zich langzaam naar het zuiden, richting de hoofdstad Georgetown. Het gevaar bestaat dat de ziekte zich nog verder zal uitbreiden. De hygiënische omstandigheden zijn in veel plaatsen slecht. Grote delen van de Guyaanse bevolking, voornamelijk indianen, hebben onvoldoende drinkwater. Het is een eeuw geleden dat Guyana werd getroffen door een cholera-epidemie.

Cholera is een bacteriële infectieziekte die binnen 24 uur dodelijk kan zijn. Rauw voedsel en ongekookt water zijn de belangrijkste besmettingsbronnen. Het AZG-team zal plaatselijk gezondheidspersoneel opleiden om cholerapatienten te behandelen. Daarnaast worden medicijnen en medische materialen gedistribueerd. Van januari 1988 tot februari dit jaar werkte AZG in het land aan de bestrijding van malaria.

De cholera-epidemie in Latijns-Amerika begon in februari 1991 in Peru. De ziekte eiste daar duizenden slachtoffers. Ook landen als Brazilië, Ecuador en Colombia werden getroffen. AZG voerde eerder cholera-programma's uit in Peru en Brazilië.

Inzake mensenrechten en bewapening

Clinton wil China aanpakken via economische macht VS

LITTLE ROCK - Komend president van de Verenigde Staten, Bill Clinton, heeft dinsdag voor de televisie verklaard dat hij de Amerikaanse economische macht zal aanwenden om te proberen invloed uit te oefenen op China op het gebied van mensenrechten, wapenhandel en Hongkong.

Verwijzend naar het handelstekort van vijftien miljard dollar dat de VS met China hebben, merkte Clinton op dat Washington zich goed van vertrouwen heeft getoond. En "dat geeft ons een basis voor serieuze besprekingen over in wat voor wereld wij willen leven, over het soort vrijheid dat de bevolking van Hongkong zal hebben (na 1997) en wat voor vrijheid de bevolking van China tegemoet ziet en over de manier hoe we samen verder kunnen".

Clinton verklaarde zich ook tegenstander van schendingen van de internationale verdragen over wapenhandel en proliferatie van massavernietigingswapens. Hij zei verder de stappen van China in de richting van een markteconomie bemoedigend te vinden. Maar hij zei wel afkerig te staan tegenover de inzet van gevangenen in China als goedkope arbeidskrachten die voor de export produceren.

NEDERLANDSE ANTILLEN

DEPARTEMENT VAN ARBEID EN SOCIALE ZAKEN
Schouwburgweg 24, Curaçao, tel. 616311/614341
BESCHIKKING van vrijdag 18de december 1992 # 959
DE DIREKTEUR VAN HET DEPARTEMENT VAN ARBEID EN SOCIALE ZAKEN

OVERWEGENDE:
— dat het gewenst is het navolgende vast te stellen;

GELET OP:
— artikel 5 van de Landsverordening Winkelsluiting (P.B. 1969, no 58)
— de Arbeidsregeling 1952 (P.B. 1958 no.24).

BESLUIT:

I. De winkels in het eilandgebied Curacao, voor de periode welke wordt geacht te zijn ingegaan op 17 december 1992 en te eindigen op 30 deccember 1992 vrijstelling te verlenen van het verbod tot het verrichten en laten verrichten van arbeid, en wel op:
   a. werkdagen tot 22.00 uur;
   b. zondagen en daarmee krachtens de Arbeidsregeling gelijk gestelde dagen van 07.00 uur tot 18.00 uur en
   c. voor de door-de-weekse werkdagen de tijd bedoeld in artikel 17 lid 2 sub. b vast te stellen op 22.00 uur.

II. aan sub. I de volgende voorwaarden te verbinden:
   1. dat ingevolge artikel 7 lid 2 van de Arbeidsregeling 1952 de werknemer bij uitzondering langer arbeid mag verrichten dan gedurende 11 uur per dag en 55 per week;
   2. dat de arbeidstijd vallende buiten de in de geldige arbeidslijst vermelde normale dagelijkse arbeidstijd tenminste volgens het in artikel 22, lid 2 en 3 van de Arbeidsregeling vastgestelde minimumtarief voor overwerk c.q. ingevolge de voor in het bedrijf terzake geldende C.A.O.-regeling wordt vergoed;
   3. dat aan de werknemer die op de zondagen of daarmee gelijk gestelde dagen arbeid verricht, een vergoeding voor zijn/haar transportkosten dient te worden verstrekt;
   4. dat het nodige dient te worden gedaan om de veiligheid van het vrouwelijk personeel welk na 18.30 moet werken, zoveel mogelijk te garanderen;
   5. dat overwerk, tenzij anders overeengekomen, slechts op basis van volstrekte vrijwilligheid van de zijde van de werknemers mag worden verricht;
   6. dat deze vergunning ingevolge artikel 7 lid 1, opgehangen dient te worden op een plaats die vrij toegankelijk is voor de betrokken werknemers op zodanige wijze dat zij er gemakkelijk kennis van kunnen nemen.
   7. dat deze vergunming te allen tijde kan worden gewijzigd of ingetrokken.

Aldus besloten op 18 december 1992. DE DIREKTEUR.

BEKENDMAKING

Aan alle medische instanties

De Direkteur van het Departement van Financiën maakt hierbij bekend dat de thans in gebruik zijnde garantiekaarten (groene kleur) komen te vervallen.
De nieuwe garantiekaarten voor het jaar 1993 zullen "GRIJS" van kleur zijn.

De Direkteur a.i.

EILANDGEBIED CURACAO

Het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curaçao maakt bek
de

NAVOLGENDE BOUWPLANN

met ingang van heden gedurende vijftien dagen voor een
inzage liggen bij de Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshui
aan de Plasa Horacio Hoyer 19. Belanghebbenden kunnen
genoemde termijn van vijftien dagen tegen de bouwplannen
bezwaren indienen bij voornoemde dienst.
Bezwaarschriften dienen duidelijk aan te geven de naam, voor
het adres van de belanghebbende alsmede het [illegible]
waarvan men bezwaar maakt.

Bouwplannen:

verbouwen en uitbreiden kamer en kantoren te Coral Cliff;
woonhuis te Kwartje kavel 41; bouwen woonhuis te Kwar
58; bouwen woonhuis te St. Willibrordus kavel C-31;
woonhuis te Sun Valley kavel X-124; uitbreiden woonhuis
Hato Kaya B kavel A-4; verbouwen woonhuis te Brakka
166; bouwen 12 appartementen te Vredenberg/Kis
38-661; verbouwen meidenkamer te Incastraat 6; ve
woonhuis te Lawaweg 10; vernieuwen woonhuis en
Thorenquest z/n; bouwen terreinafscheiding te George
20; bouwen woonhuis te Buena Vista kavel K-45; bouw
huis te Roozendaal kavel C-68; uitbreiden van kledingz
W.P. Maalweg 35; bouwen, verbouwen en uitbreiden van
loge, erfscheiding, konstruktie t.b.v. dieselolietank en het
van een dieselolietank te Plaza Piar; bouwen woonhuis te
kavel 6; bouwen woonhuis te Kwartje kavel 48.

Namens het Bestuurscollege van het Eilandgebied Curacao,
het Hoofd van de Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshu

Ir. E.G. van der Horst.

GOBIERNU DI KORSOU

Servisio di Limpiesa Kòrsou
Selikòr

Hefe di Servisio di Limpiesa Kòrsou (Selikòr) ta partisipá ku, relashoná ku dianan di fiesta benidero, tin siguiente kambio den kohementu di sushi:

SUSHI DI KAS TANTU DEN DIA KOMO ANOCHI

1. Trùk ta pasa:
Djadumingu dia 27 di desèmber tantu den dia komo anochi pa kohe sushi di kas den barionan ku segun e skema nòrmal mester kohe djaluna dia 28 di desèmber.
Djaluna dia 28 di desèmber enbes di djamars dia 29 di desèmber.
Djamars dia 29 di desèmber enbes di djárason dia 30 di desèmber.
Djárason dia 30 di desèmber enbes di djaweps dia 31 di desèmber.
Djaweps dia 31 di desèmber enbes di djabièrnè (Aña Nobo) dia 1 di yanüari 1993.
2. Sushi di negoshi (Bedrijfsvuil) ta ser kohé [illegible] e dianan ku trùk ta pasa nòrmalmente.
Selikòr ta pidi pa tené kuenta ku e kambio temporal akí i ta desea Pueblo di Kòrsou un:

UN FELIS I PROSPERO AÑA 1993

Selikòr ta sigui hasi esfuerso pa duna Pueblo di Kòrsou mas i miyó servisio.

E Hefe menshoná,
R.J. Francisca, M.B.A.

Dept. R.P.

GOBIERNU SENTRAL DI ANTIA

a pone disponibel

un suma di **NAf. 5.000,-**

pa e persona ku por duna informashon na

via tel.: 666352 - 666362 - 666320

pa yega na detenshon di

Francisco Urbano RAMPEN

alias KENNY RAMPENBURG

INGEZONDEN

B.T.W.

DAG HOOR of lees je en over voor en tegen van nieuwe omzetbelasting = belasting toegevoegde de). Hoewel troonredes schijnlijk niet tot dage- lectuur behoren, kan het geen kwaad eens te her- , wat onze landsvrouwe over in haar laatste troon- zei:

"Om de werkgelegenheid der te laten groeien, moet inflatie worden bestreden. rom is voorgesteld om de V te verlagen en vinden le eerder voorziene las- erzwaringen geen door- . De koopkracht wordt ermd voor hen die op het e minimum aangewezen erwijl werken toch meer d wordt."

der nu te willen zeggen ederland de wijsheid in heeft, valt het toch wel at men hier faliekant rs redeneert dan in Den . Laten wij eens een prak- val bij de kop pakken. ccijns op de volksdrank wordt verhoogd met een d geldbedrag per hecto- Als daar droes overheen een omzetbelasting en gaat worden, dan lt u ook nog eens omzet- ting over de verhoogde ns. De Angelsaksers en in zo'n geval van *insult to injury*.

rts frappeert het dat de die door geïndexeerde tegen verarming gevrij- d wordt, het meeste mis- maakt. Ook verzuimen te wijzen, dat indexe- flatie bevordert en dat mands voordeel.

chte adspirant-slachtof- n gepensioneerden, aov- s en andere groepen op in vast inkomen dat eïndexeerd wordt, want wordt steeds ontoerei- r.

iddels zal onze regering el kopieën van de laatste rede ontvangen, gelezen pelijk begrepen hebben. dus nog een kleine kans weer geen *vupa* maakt. zal voor u (en voor lf) duimen dat het goed pt.

PIET W. SYBRANDY
Curaçao

INGEZONDEN

Belasting betalen

U KENT TOCH ook het veel getoonde 'belastingfilmpje' van de tv? *Pago bo belasting i na tempu*, waarin bekende persoonlijkheden vragen om op tijd belasting te betalen. Hebben zij echter weleens voor een loket in de rij gestaan?

Ik ben al twintig jaar een brave-op-tijd-belastingbetaler en dat zal ik wel blijven ook. Maar ik moet wel zeggen dat het me steeds moeilijker gemaakt wordt om te *kumpli ku n'é*-ren.

Vraag me niet hoe vaak ik de afgelopen jaren al voor een loket heb gestaan (van diverse hulpkantoren), dat om 8.00 uur behoort open te gaan, maar waar je om 8.15 uur nog steeds je geld niet kwijt kan, want: de kassa is er nog niet; er is geen klein geld; de juffrouw moet haar haar nog kammen etc., etc. Zelf moet ik om 8 uur op mijn werk zijn, maar voor dit soort betalingen mag ik wel iets (lees goed: iets) later komen. Als het dan 8.15 uur is en ik sta nog met mijn geld in mijn handen, dan moet ik weg anders wordt het voor mij te laat. En dan moet ik dus een andere keer weer teruggaan. Ergernis!

Ergernis; ook bij de jaarlijkse terugkerende ellende tijdens de autobelastingbetaaldagen. Als brave-op-tijd-belasting-betaler mag je dan uren in de rij staan wachten, omdat zoveel niet-brave-op-tijd-belasting-betalers ineens ook allemaal moeten betalen. Ik heb al diverse keren aan de loketten gevraagd of er in die dagen niet een loket gereserveerd kan worden voor diegenen die elke maand voor de 15e loonbelasting/aov/aww etc. moeten betalen. Men zou het doorgeven. Zullen we kijken of dit het komend jaar misschien zal gebeuren?

Nogmaals: wij moeten belasting betalen en dat willen we ook doen, maar maak het ons 'brave burgers' dan ook een stukje aangenamer, zodat we niet elke keer het gevoel hebben dat we 'op straf staan'. Betaal op tijd - Kassa open op tijd!

S.H.
(naam en adres bij de redactie bekend)
Curaçao

■ WILLEMSTAD — In een vergadering op het bestuurskamtoor werd onlangs besloten tot hernieuwde oprichting van de interregionale commissie 'Aktie Willemstad'. Deze commissie houdt zich reeds sinds 1988 bezig met het ondersteunen en bevorderen van activiteiten die leiden tot het behoud van historisch Willemstad en internationale erkenning hiervan. Zij adviseert hiertoe aan de regeringen van Nederland, de Nederlandse Antillen en het eilandgebied Curaçao, conform een protocol van samenwerking tussen de regeringen van Nederland, de Nederlandse Antillen en het eilandgebied Curaçao van november 1988.

Aanwezig waren hierbij gezaghebber Elmer Wilsoe (voorzitter), gedeputeerde Dito Mendes de Gouveia (vice-voorzitter), J. Veeris, L. Capriles, S. Jansen, dr. R. Römer, mr. ing. E. Voges, ir. A. van der Woude, O. Steenbrink en ir. J. van der Harten (secretaris).

De TURKSE hoofdstad Ankara heeft twee contracten gesloten voor de aanleg van een metrolijn. Het gaat om een order van 660 miljoen dollar voor een consortium onder leiding van het Canadese bedrijf UTDC-Bombardier en kredietovereenkomst met een groep van zestien banken voor de financiering van de bouw van de 14,6 kilometer lange lijn.

***

De VS-luchtvaartmaatschappij DELTA AIR Lines gaat fors bezuinigen. Het dividend wordt verlaagd met ruim tachtig procent, het meeste personeel gaat vijf procent minder verdienen en de aanschaf van vliegtuigen ter waarde van 400 miljoen dollar wordt uitgesteld. Verder worden uitbreidingsplannen opnieuw bezien en geplande vluchten naar Latijns-Amerika voorlopig niet uitgevoerd.

WILLEMSTAD — In ... avond vorige week het ...project plaats dat ...er de positie van ... in de wereld van de ...gische informatie. ... eind van dit project ... december overhandigde ... Everts die tijdens het project het Centrum voor Technologische Informatie vertegenwoordigde, een informatieboek (zie foto) aan ir. Franklin Rosheuvel aan. Deze was de voorzitter van het begeleidend en organiserend comité van het onderzoeksproject.

'aperte extremistennesten'

...giers pakt illegale ...bedshuizen flink aan

...GIERS - In Algerije ... gebedshuizen die ...toriteiten niet ...en worden afge- ...n. Dat heeft de ...ter voor Religieuze ..., Sassi Lamouri, in ... dinsdag door het ...persbureau APS ver- ...e verklaring aange- ...gd.

... aperte extremisten- ... worden afgebroken", ... Niet alleen moeten ... gebedsplaatsen ver- ... maar elke nieuwe ... door de reli- ... autoriteiten officieel ... bekrachtigd, aldus ...windsman. De illegale ...huizen, genaamd 'mossala' (plaats van gebed), vergeleek Lamouri met 'nesten van extremisten'. Zij nemen in toenemende mate de vorm aan van ongemeubileerde ruimtes, tenten of ongebruikte hangars waar gebeden wordt, en die buiten de controle vallen van de officiele religieuze autoriteiten.

"Wij zullen niet langer toestaan dat die plaatsen van gebed door moordenaars worden gebruikt, die niet terugdeinsen om te doden om aan de macht te komen", aldus de bewindsman in een verwijzing naar het verboden Islamitische Reddingsfront FIS.

De inflatie in FRANKRIJK is afgenomen. In de twaalf maanden tot en met november kwam het pecentage uit op 2,1 tegen 2,4 in de twaalf maanden tot en met oktober. Uit voorlopige cijfers van het Franse bureau voor de statistiek blijkt verder dat de consumentenprijzen van oktober op november niet zijn veranderd.

***

De VS-fabrikant van sportschoenen en -kleding REEBOK gaat in een reorganisatie twee divisies verkopen en andere samenvoegen. Daarvoor zal Reebok in het vierde kwartaal na belastingen een buitengewone last van 135 miljoen dollar treffen. Ook verplaatst de onderneming het hoofdkantoor van de internationale divisie van Bolton in Groot-Brittannie naar Londen.

***

De industriele produktie van CHINA is in november toegenomen met 26,1 procent in vergelijking met november vorig jaar. Investeringen door Chinese staatsbedrijven in vaste activa groeiden in de afgelopen maand met 42,1 procent. De detailhandelsverkopen stegen met 17,1 procent op jaarbasis, terwijl de inflatie opliep tot zeven procent.

***

Het grootste Duitse industrieconcern, DAIMLER-BENZ, verwacht voor dit jaar een omzet van circa 98 miljard mark. Eerder ging de onderneming uit van een omzetniveau van meer dan 100 miljard mark. Daimler-Benz verkoopt minder auto's door de tegenvallende economische groei, met name in Duitsland. Tweederde van de omzet van Daimler-Benz komt voor rekening van autofabrikant Mercedes-Benz.

***

De BUNDESBANK heeft de rente op speciale beleningen verlaagd. Woensdag werden aan de Duitse banken beleningen met een looptijd van dertien dagen toegewezen tot een bedrag van ... mark tegen een vast tarief van 8,75 procent. Diezelfde dag liepen beleningen af van 52,5 miljard mark met rentetarieven van 8,78 tot 8,80 procent. Dat betekent dat de geldmarkt werd verruimd met 4,6 miljard mark. Bij de recente toewijzing golden rentetarieven van 8,79 en 8,80 procent.

***

Het VS-concern GENERAL ELECTRIC (GE) ... het Japanse ... een joint venture ... in Japan ...

... gekregen voor zes Boeing 777s. De Boeing 777 is een vliegtuig, dat in 1995 op de markt wordt gebracht. ... De Chinese order voor de Boeings is een bedrag gemoeid van 800 miljoen dollar.

***

De INDUSTRIELE produktie in de VS is in november met 0,4 procent toegenomen. ... de voorgaande maand ... van 0,3 tot 0,5 procent ... produktiecapaciteit ... van 78,7 procent in oktober ... 78,9 procent in november ...

Jeugdwelzijnsplan: kinderopvang na schooltijd slecht geregeld

KRALENDIJK — Een delegatie van de werkgroep voor het samenstellen van een welzijnsplan voor de jeugd heeft maandag het rapport aangeboden, dat plannen bevat voor de jaren 1993 tot 1995. Een belangrijke conclusie in het rapport is om op korte termijn een professionele kracht aan te trekken voor de begeleiding van kinderen na schooltijd. Een tweede conclusie is dat ook een professionele begeleider de drugsproblematiek kan aanpakken.

Het idee van een jeugdwelzijnsplan ontstond in de gelederen van de Federatie Antilliaanse Jeugdzorg (FAJ). Het Bestuurscollege onderschreef het idee en gaf een werkgroep de opdracht een plan samen te stellen. In februari 1992 werd het eerste ontwerp van het plan aan de gedeputeerde voor Jeugdzaken aangeboden, terwijl een groot aantal instanties die enige binding hadden met de jeugd, eveneens een exemplaar aangeboden kregen. Vervolgens werden er diverse bijeenkomsten georganiseerd, waar over het rapport gediscussieerd kon worden.

Steeds kwam weer naar voren dat een van de knelpunten de opvang van de jeugd na schooltijd was. Kinderen die de school te vroeg verlaten, leveren eveneens een probleem op. Geconstateerd werd dat er voor deze kinderen te weinig aandacht was. In de wijkcentra is te weinig activiteit voor de jeugd. Ook ontbreekt de begeleiding voor de jeugd die in contact is geweest met politie en justitie. Een alarmerend punt is dat het aantal zwangere tieners stijgende is.

Het resultaat van de discussies is het Jeugdwelzijnsplan 1993-1995. Hoewel de groep samenstellers in het werk belemmerd werd door gebrek aan materiaal, huisvesting en transport is toch getracht prioriteiten te stellen. Dat betekent dat allereerst gezocht moet worden naar een professionele begeleider in de sociaal-culturele sector, educatieve programma's voor ouders en opvoeders en ten slotte een sociaal werker met kennis van zaken in de drugsproblematiek.

Volgens de samenstellers bestaat de mogelijkheid, dat organisaties in aanmerking komen voor een overheidssubsidie op basis van jaarlijks vastgestelde plannen.

Gedeputeerde Ramoncito Booi nam namens het Bestuurscollege het rapport in ontvangst en merkte op heel tevreden te zijn met de verrichte werkzaamheden. Hij beloofde dat de overheid de nodige stappen zou ondernemen. De werkgroep bestond uit R. Pieters (FAJ-Bonaire), drs. Edith Strauss-Marsera die secretaresse is en de overheid vertegenwoordigde, R. Bernabella (Sede Bonaire), E. Cicilia-Anthony (Sede Bonaire) en E. van der Hoeven (FAJ).

Op de foto het moment waarop Edith Strauss (derde van links) het eerste exemplaar van het Jeugdwelzijnsplan overhandigt aan gedeputeerde Ramoncito Booi.

Problemen over kerstbonus

Telbo-werknemers in staking

KRALENDIJK — Het telefoonbedrijf Telbo is lamgelegd. Sinds gisterochtend wordt er door de werknemers niet gewerkt vanwege een conflict over de kerstbonus. De werknemers in overheidsdienst willen zowel de kerstbonus van de overheid als die van de Telbo.

Sinds 1991 bestaat er een overeenkomst tussen het Bestuurscollege en de Nederlandse PTT, waarbij de PTT voor 49 procent in Telbo deelneemt. De eilandsraad heeft daarover positief beslist, maar er heeft nog geen overdracht van concessierechten plaatsgevonden. Door het Land is immers nog niet over decentralisatie besloten. Dat betekent dat Telbo niet eigenmachtig kan optreden.

De c.a.o. is echter al wel geldig. Ook voor de eilandsambtenaren die door het eilandgebied Curaçao en voor de landsambtenaren die door Landsradio aan Telbo ter beschikking zijn gesteld. Conform die c.a.o. hebben de Telbo-werknemers recht op een kerstbonus van een halve maand. Afspraak was dat er een beoordelingscommissie zou komen. Bij een goede beoordeling van een werknemer heeft hij recht op 75 procent van het maandsalaris als kerstbonus, bij een uitstekende beoordeling zelfs op 100 procent.

Omdat Telbo nog niet zelfstandig opereert is er ook nog geen beoordelingscommissie. Dus is er op 16 december overeengekomen dat alle werknemers 50 procent krijgen. Nu wil het geval dat ook de overheid een kerstbonus uitkeert. De Telbo wil nu het bedrag van de overheidsbonus aftrekken van de Telbo-bonus. Beide kerstbonussen uitketen, noemt zij eten van twee walletjes.

Volgens de vakbond ABVO lijkt dat misschien wel zo. Anderzijds is het nu eenmaal de logische consequentie van deze constructie. "Je kunt hun die rechten niet ontnemen", zegt vakbondsleider Bebe Rojer hierover. Hij reisde gisteren speciaal naar Bonaire om over deze kwestie te praten.

Het voorstel van de vakbond om 75 procent Telbobonus uit te keren (in plaats van de overeengekomen 50 procent) en daar de overheidsbonus van af te trekken, werd afgewezen. De [illegible] op zijn bonus het [illegible] Telbo niet. [illegible] heidsbonus in 1993 [illegible] uit te keren rechten inhouden.

Rojer zegt geen voorstander van staking te zijn. "Maar de waarnemend directeur [illegible] tendeur [illegible] toen de werknemers onder werktijd gingen vergaderen. Dus moesten ze wel in staking".

BC gaat in zee met niet bestaand bedrijf

KRALENDIJK — Het Bestuurscollege van Bonaire heeft ingaande 1 november 1992 de steenbrekerij te Lima voor de tijd van drie jaar verhuurd aan een particuliere maatschappij. Op dat moment was het bedrijf Steenbrekerij Bonaire n.v. echter nog in oprichting. Hoewel op 19 november een vestigingsvergunning werd aangevraagd, is die nog niet verleend. De Kamer van Koophandel (K.v.K.) tekende scherp protest aan tegen deze gang van zaken.

In een brief aan het bestuur van de K.v.K. trekt het Bestuurscollege het boetekleed aan. Ondanks de juridische afdeling [illegible] kundigen en andere juristen werd toegegeven dat er een contract was afgesloten met een bedrijf dat niet bestond. Volgens het BC omdat het bedrijf (de Steenbrekerij Bonaire n.v.) zich pas formeel wilde vestigen wanneer de onderhandelingen tot overname een bevredigend resultaat zouden hebben. Op 30 oktober werd de vestigingsvergunning aangevraagd. Die werd echter op 1 november [illegible] en dat was ook op 30 november nog steeds niet het geval.

Het Bestuurscollege zegt dat uitstel van privatisering van de steenbrekerij mogelijk was geweest, zodat aan alle vestigingsvoorwaarden van een nieuwe bedrijf voldaan zou zijn geweest. Het BC heeft hiervoor echter niet gekozen omdat dit algemeens belang gediend zou hebben. Zowel het bedrijf als de overheid had belang bij een spoedige overname en het Bestuurscollege dacht dat de formele aanvraag van de vestigingsvergunning vermoedelijk geen problemen zou opleveren.

Inmiddels is bekend dat de prijzen die de Steenbrekerij Bonaire n.v. mag berekenen, de goedkeuring van het Bestuurscollege moeten krijgen. De normale kostprijs zal berekend worden, terwijl een normale winst- [illegible] worden. Het personeelsbeleid is een zaak die onder het Bestuurscollege valt. De monopolitiepositie van het gehuurde bedrijf door de n.v. kan nadelig zijn voor de consument. Het Bestuurscollege heeft echter bepalende bepalingen in de overeenkomst opgenomen die — behoudens overmacht — een continuïteitsgarantie bieden voor de consument.

Nederland doet eigen onderzoek naar luchtramp

DEN HAAG - Behalve het onderzoek onder leiding van de Portugese luchtvaartautoriteiten stelt Nederland zelf een eigen onderzoek in naar de toedracht van het ongeluk met de DC-10 van Martinair op het vliegveld van Faro.

Dinsdagavond werd mr J. Biemond, directeur van Rotterdam Airport, benoemd tot onafhankelijk vooronderzoeker. Dat heeft een woordvoerder van het ministerie van Verkeer en Waterstaat meegedeeld. De Nederlandse wet schrijft voor dat bij een ongeluk met een Nederlands toestel een vooronderzoek wordt ingesteld. In Faro zijn inmiddels al drie functionarissen van het bureau Vooronderzoek ongevallen aanwezig.

EVD voldoet niet

KRALENDIJK — De Eilandsvoorlichtingsdienst (EVD) functioneert niet naar behoren vindt het Bestuurscollege. Dit blijkt althans uit het feit dat gedeputeerde Ramoncito Booi, onder wie de EVD valt, het bureau Multi Discipline Services NV wil aantrekken om nieuw EVD-personeel te selecteren en op te leiden.

De leiding van de EVD kent de laatste zes jaar even zovele wisselingen, hoewel de dienst wordt geacht adequate informatie te verstrekken over het gevoerde regeringsbeleid en de reden waarom bepaalde beslissingen door het Bestuurscollege worden genomen.

In een brief aan minister Ellis van Ontwikkelingssamenwerking merkt het Bestuurscollege op dat de wens bestaat burgers nauwer bij de beleidvorming te betrekken. Het College is zich er echter wel van bewust dat dit slechts mogelijk is als de bevolking op de hoogte wordt gesteld van de werkzaamheden die de overheid verricht.

Deze informatie-overdracht vereist professionaliteit, ervaring en een gedegen opleiding vindt het Bestuurscollege. Daarom wil gedeputeerde Ramoncito Booi bureau Multi Discipline Services van ex-onderwijzer Jerry Laaten aantrekken om medewerkers te selecteren en op te leiden. Het departement van Ontwikkelingssamenwerking heeft laten weten daar geen bezwaar tegen te hebben, zodat een voorstel ter financiering van het project kan worden ingediend. [illegible] aangetrokken [illegible] de EVD [illegible] Ramoncito Booi [illegible] opleiding.

[illegible] Oudejaarsloop worden georganiseerd. De start is 's middags om half vijf.

Belangstellenden kunnen zich inschrijven bij het stadion van Kralendijk. Daar begint ook het parcours dat verder via Savanna, Kralendijk, Nikiboko naar Ons Hoekje in Nikiboko-noord leidt. De afstand is vier kilometer.

Stockmarket-NEWS

NEW YORK	PREV.	22-12	FRANKFURT	PREV.	22-12	AMSTERDAM	PREV.	22-12
DOW JONES	3321	3315	DAX INDEX	1515	1523	EOE	281.82	285.33
AM.EXP.	24.63	24.50	ASKO	645.00	665.00	ABN-AMRO	50.20	50.90
ANHEUSER B	59.50	59.50	BASF	207.40	209.40	AEGON	73.50	74.00
ATT	50.25	50.38	BMW	472.50	476.50	AHOLD	87.00	88.60
BOEING	29.25	29.00	COMMERZBANK	241.50	241.70	AMEV	59.90	60.90
CAMPBELL S	44.00	43.63	DAIMLER BENZ	524.00	527.00	AKZO	138.60	140.20
CHRYSLER	32.25	31.75	DEUTSCHE BANK	632.50	637.90	BOLS	42.50	42.00
CITICORP	19.88	20.13	HOECHST	242.90	243.90	BUHR.TET.	26.60	27.50
COASTAL CO	23.50	23.38	KAUFHOF	395.00	400.00	DAF	7.70	7.50
COCA COLA	43.50	43.38	MAN	258.50	262.50	DSM	73.30	75.00
DIGITAL	31.00	31.00	PREUSSAG	359.80	364.90	ELSEVIER	121.20	121.50
DUPONT	50.80	48.50	SIEMENS	591.80	593.00	FOKKER	13.90	14.40
EAST.KODAK	41.00	40.75	VW	244.30	237.20	GIST BROC.	32.10	33.20
	62.75	61.63				HAGEMEYER	120.25	123.00
	40.88	41.38				HEINEKEN	173.80	174.00
.ELECT.	87.13	86.75	LONDON			HOOGOVENS	22.10	22.50
.MOTORS	32.75	32.50				HUNT.DOUGLAS	38.50	40.00
	44.38	44.88	FT-100 INDEX	2807	2842	ING	54.20	54.90
STAKE	11.13	11.00				KLM	24.80	26.10
	49.50	50.88	ARGYLL	4.23	4.30	KNP	26.70	27.80
LOGG	70.12	69.75	BARCLAYS BANK	3.72	3.80	NEDLLOYD	28.70	29.70
ONALDS	49.00	48.75	BASS	6.39	6.53	NUTRICIA	106.80	107.00
	47.38	46.75	BRITISH STEEL	0.59	0.59	PHILIPS	19.00	19.40
S.MNG	103.63	103.63	BRITISH TEL	3.90	3.95	ROBECO	98.50	97.40
IL CORP	63.00	62.63	BTR	5.39	5.50	ROLINCO	196.00	96.70
	78.62	77.00	CADBURY	4.50	4.57	RORENTO	79.20	79.20
RIS	77.25	77.75	CABLE & WIRE	6.98	7.00	RODAMCO	44.60	44.60
	66.25	66.25	GRAND MET	4.61	4.59	ROYAL DUTCH	147.60	147.30
	43.25	44.50	MARKS & SPENCER	3.21	3.29	UNILEVER	188.70	190.70
	33.12	32.88	REDLAND	3.92	4.20	VMF STORK	26.00	25.80
WORTH	32.00	31.38	TATE & LYLE	3.90	4.02	VNU	90.80	91.00
						WESSANEN	97.70	98.70
GOLD	334.10	332.60	TOKYO			TORONTO		
SILVER	3.73	3.68	NIKKEI DOW IND.	17645	17690	TSE 300	3308	3317
CRUDE OIL	19.98	19.83	BRIDGESTONE	1160	1170	ALCAN	17.12	17.19
			CANON	1380	1380	BELL	41.88	42.00
US$/Yen	123.04	123.30	DAI ICHI KANGYO	1790	1800	BANK OF NS	23.38	23.73
			DAIWA SEC.	905	905	CAN.PAC.	14.75	15.13
US$/DMARK	1.57	1.59	HITACHI	752	752	IMASCO	40.63	40.63
			HONDA MOT.	1380	1400	LAIDLAW	11.13	11.13
GBP/US$	156.45	154.05	JAPAN AIRLINES	600	600	MOORE	21.50	22.13
			NOMURA SEC.	1550	1570	NORANDA	17.75	18.00
US$/NLG	1.76	1.78	NIPPON STEEL	295	295	PLACER DOME	15.00	14.38
ECU/US$	124.60	123.39	MAZDA	425	430	POWER CORP.	15.25	15.63
CAN/US$	78.62	79.27	SONY	4250	4290	ROYAL BANK	23.88	24.13

Financieel Nieuws

Ravast valt ver terug

AMSTERDAM - De Amsterdamse effectenbeurs bleef ook woensdagochtend goed gemutst. Over een breed front trokken de aandelenkoersen bij levendiger handel dan enige tijd doorgaans het geval was verder aan, hoewel er van grote stijgingen geen sprake was. De obligatiemarkt bleef de wind meehebben van het optimisme dat is ontstaan door de uitspraken van president Schlesinger van de Bundesbank over een te verwachten rentedaling in 1993.

De obligatiekoersen gaven stijgingen tot drie dubbeltjes te zien. Het in opspraak geraakte vastgoedfonds Ravast onderging een scherpe koersdaling.

Een lager Londen kon Amsterdam niet deren. In het bijzonder later in de ochtend gingen de indices versterkt omhoog. Omstreeks het middaguur was de stemmingsindex een vol punt gestegen naar 106,6, terwijl de EOE-index, die dinsdag de volgens handelaren belangrijke psychologische grens van 285 had doorbroken, nog eens 2,25 punt hoger noteerde op 287,58.

Van de internationals was Unilever de grootste winnaar met een vooruitgang van 90 cent op f 191,60. Koninklijke Olie liet het een beetje afweten. Ondanks de betere dollar en een hoger Wall Street noteerde het fonds een dubbeltje lager op f 147,20.

Een ander hoofdfonds dat uit de toon viel was Pakhoed met een verlies van 80 cent op f 34,30. Hunter Douglas moest 80 cent inleveren op f 40,80. Fokker lag met een winst van 90 cent op f 15,30 goed in de markt. Amev zakte twee kwartjes weg naar f 60,40. Wolters Kluwer, dinsdag al geplaagd door winstnemingen, werd nog eens 30 cent goedkoper op f 82,70.

Het vastgoedfonds Ravast, onder curatele gesteld door de Nederlandsche Bank en door het beursbestuur verbannen naar het strafbankje, zakte volledig in en kwam met een verlies van f 5 op f 9,50 terecht. Atag leverde een rijksdaalder in op f 107,50.

Koersen Centrale Bank

NOTERINGEN BANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN (CENTRALE BANK) GELDIG OP WOENSDAG 23 DECEMBER 1992 EN TOT NADER ORDER:

VALUTA		AANKOOP	VERKOOP AAN PUBLIEK
US DOLLAR	1.77	1.78	1.80
CAN DOLLAR	1.390	1.410	1.430
PND STERLING	2.660	2.715	2.775
NED GLD	98.84	99.56	100.36
ZW FRANCS	123.31	124.03	124.83
FR FRANCS	31.51	32.61	33.31
DUITSE MARK	111.31	112.03	112.83
IT LIRE	0.92	1.22	1.28
AR FLORIN	98.00	100.00	*100.20 **100.00
JAPANSE YEN	143.31	144.17	144.97
ECU	-.-	219.25	220.05

*VOOR BANKPAPIER
**VOOR OVERBOEKINGEN EN BANKCHEQUES

INGEVOLGE ARTIKEL 12 VAN HET CENTRALE BANK-STATUUT STELT DE BANK VAN DE NEDERLANDSE ANTILLEN (CENTRALE BANK) DE KOERSEN VAST VOOR HET DEVIEZENVERKEER:

DISCONTO: 6%
BELENINGSRENTE: 7%

7,125% obl. 1991/1993 koers: 100,20% Eff. rendement 6,33 % Land
7,25 % obl. 1989/1994 koers: 99,58% Eff. rendement 7,50 % Land
8,625% obl. 1990/1995 koers: 101.99% Eff. rendement 7,875% Land
8,50 % obl. 1991/1996 koers: 99,58% Eff. rendement 8,625% Land
8,00 % obl. 1989/1999 koers: 96,24% Eff. rendement 8,75 % Land
8,25 % obl. 1989/2004 koers: 95,52% Eff. rendement 8,875% Land
7,00% obl. 1990/1993 koers: 100.20% Eff. rendement 6,33 % Eiland
8,50 % obl. 1991/1997 koers: 99,56% Eff. rendement 8,625% Eiland
8,625% obl. 1992/1997 koers 100.00% Eff. rendement 8,625% Eiland

Kwartaalgroei economie VS grootste sinds eind 1988

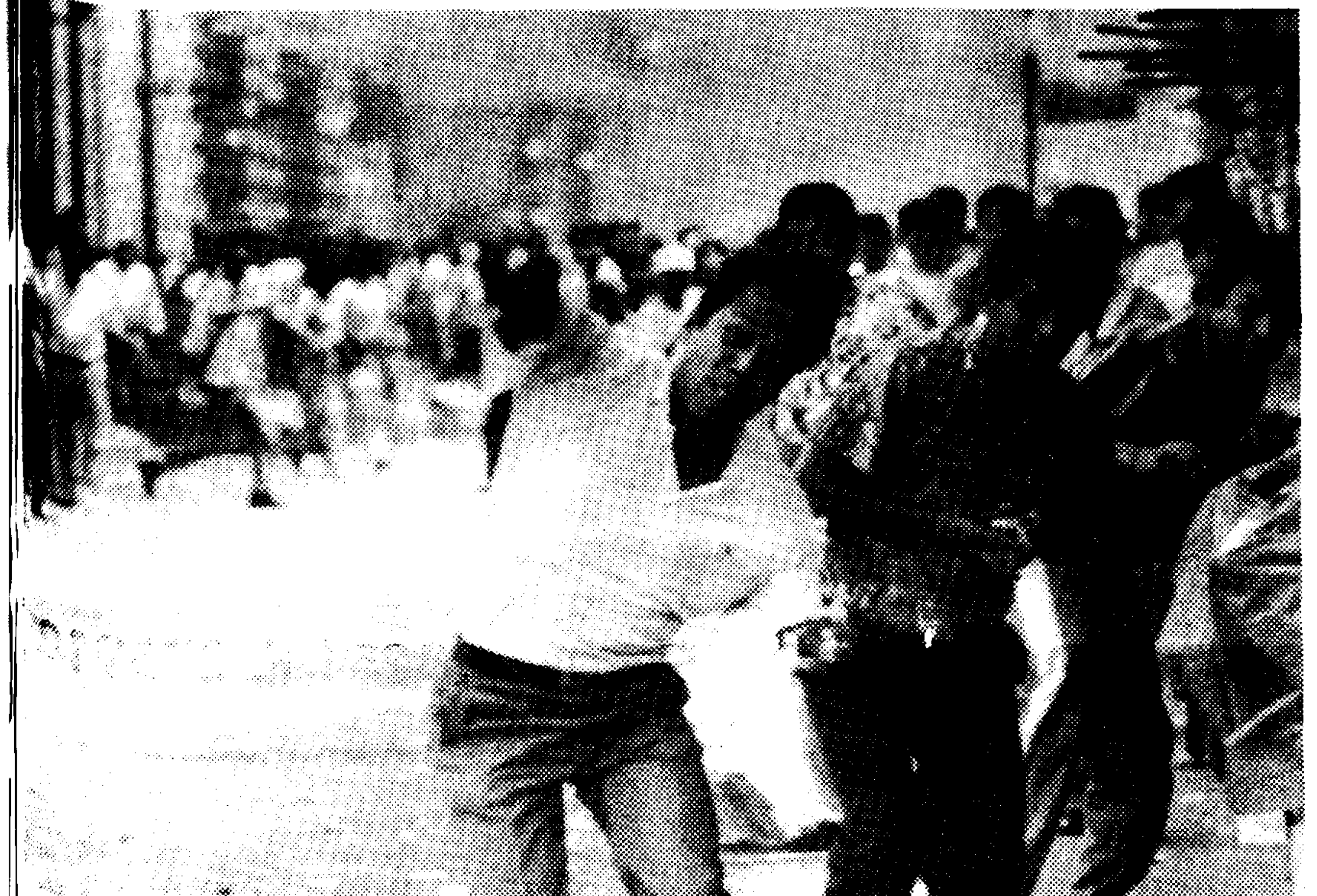
WASHINGTON - De Amerikaanse economie is in het derde kwartaal van dit jaar iets minder sterk gegroeid dan aanvankelijk is gemeld. Het Amerikaanse ministerie van Handel maakte dinsdag bekend dat het Bruto Binnenlands Produkt in de derde drie maanden van dit jaar ten opzichte van dezelfde periode van 1991 is toegenomen met 3,4 procent in plaats van met de eerder opgegeven 3,9 procent.

De opgave van dinsdag is de tweede en definitieve herziening van de groeicijfers. De eerste opgave, van 2,7 procent, werd bekendgemaakt in november, kort voor de Amerikaanse presidentsverkiezingen. Critici zagen in dit relatief hoge percentage een poging de kansen van president Bush te vergroten. Hun werd de mond gesnoerd toen na de verkiezingen de tweede opgave van 3,9 procent werd gedaan. Ondanks de neerwaartse herziening van dinsdag is de groei in het derde kwartaal de sterkste sinds het vierde kwartaal van 1988, toen het Bruto Binnenlands Produkt met 3,9 procent groeide.

Wil de regeringsraming van de groei voor heel 1992 van 2,2 procent worden gehaald, dan dient de economie in het laatste kwartaal van dit jaar te groeien met 0,9 procent.

Het ministerie van Handel liet dinsdag tevens weten dat het bedrijfsleven in de VS volgend jaar bijna 577 miljard dollar denkt te investeren in fabrieken en uitrusting. Dat is 5,3 procent meer dan in dit jaar. De toename is de grootste sinds 1989, toen de investeringen groeiden met 11,4 procent. De conclusie van het ministerie is gebaseerd op een eerste, voorlopig onderzoek dat is uitgevoerd in oktober en november.

Achterstallig salaris opgeëist

■ *LIMA - Boze werknemers van de gemeentelijke overheid van Lima, Peru, zetten hun argumenten voor uitbetaling van het achterstallige salaris kracht bij met stenen en andere projectielen waarop zij de hand konden leggen. Dit salaris willen zij voor Kerstmis uitbetaald krijgen.*

(AFP-satellietfoto)

'Internationals' van Clinton

■ *LITTLE ROCK - Voor het nieuwe kabinet zoals gekozen president Bill Clinton zich dit voorstelt zijn weer zes nieuwe benoemingen gedaan in Little Rock. Zij liggen op het terrein van de buitenlandse politiek. De nieuwbenoemden samen met de benoemer op de voorgrond: vlnr James Woolsey als directeur van de CIA, Madelein Albright als ambassadrice bij de Verenigde Naties, Clifton Wharton als waarnemend minister van Buitenlandse zaken, vice-president Al Gore, Warren Christopher als minister van Buitenlandse zaken, Les Aspin als minister van Defensie, Anthony Lake als nationale veriligheidsadviseur en Samuel Berger als diens waarnemer.*

(AFP-satellietfoto)

Dollar verder omhoog

AMSTERDAM - De koers van de Amerikaanse dollar is woensdagmorgen verder gestegen. Op de Amsterdamse wisselmarkt noteerde de "greenback" om 10.00 uur f 1,7865 tegen f 1,7820 aan het slot van de handel op dinsdag. In New York was de dollar dinsdagavond al gestegen tot f 1,7880.

Volgens handelaren waren de uitspraken die de president van de Bundesbank, Helmut Schlesinger, dinsdag had gedaan, nog niet geheel verwerkt. De topman had laten weten dat de inflatie in Duitsland volgend jaar naar 3 procent zou zakken en dat de 'lange rente' misschien daalt tot onder de zes procent. Dat zorgde voor aanbod van Duitse marken waardoor de dollar omhoog kon gaan.

Op de valutamarkten was woensdagmorgen de handel erg dun. Grote koersschommelingen deden zich niet voor. Het pond sterling daalde van f 2,7440 naar f 2,7320. De Deense kroon werd eveneens iets goedkoper: f 29,050 per honderd tegen f 29,100. Daarentegen klom de Franse frank van f 32,925 per honderd naar f 32,995. Het Ierse pond kroop van f 2,9750 naar f 2,9790.

Minister Heseltine: 'Reeds gesloten mijnen blijven dicht'

LONDEN - De regering van Groot-Brittannië is niet van plan tien gesloten steenkolenmijnen weer te openen. Dit heeft de Britse minister van Handel, Michael Heseltine, dinsdag gezegd. Maandag oordeelde het Britse hooggerechtshof dat de regering de wet heeft overtreden toen ze in oktober de sluiting van 31 mijnen verordonneerde. De sluitingsplannen leidden tot grote protesten in Groot-Brittannië en de regering besloot om voorlopig 21 mijnen open te houden. Tien werden er zeer snel gesloten.

Heseltine verklaarde dat het hof de regering niet de opdracht heeft gegeven de gesloten mijnen weer te openen. Het heeft slechts zijn bezorgdheid geuit over de objectiviteit van de informatie die de regering geeft, aldus Heseltine. De vakbonden klaagden de regering aan omdat ze niet voldoende zouden zijn geïnformeerd. De mijnwerkers van de tien gesloten mijnen verschenen dinsdag na enkele weken thuis te hebben gezeten op hun werk, maar moesten onverrichterzake weer naar huis.

Afgelopen maandag gaf Heseltine toe dat de regering een blunder heeft begaan door de mijnwerkers niet voldoende informatie te verschaffen over haar plannen. Hij verklaarde slechts op advies van British Coal, de nationale mijnbouwonderneming, te hebben gehandeld. "Ik stond achter hun oordeel - per slot van rekening beheren zij de steenkoolindustrie", aldus Heseltine.

***

KUWAYT heeft Madrid de verzekering gegeven dat de verkopen die de Kuwaytse investeringsmaatschappij KIO in Spanje op het programma heeft staan, niet zullen leiden tot de ondergang van de Spaanse bedrijven. Onlangs werd de Spaanse houdstermaatschappij Grupa Torras, die eigendom is van Kio, uitstel van betaling verleend. De verliezen van de holding bedragen vijf miljard dollar (ruim Nf 8,8 miljard).

***

Het aantal geregistreerde werklozen in ZWITSERLAND is in november met 11.000 gestegen tot 120.000. De stijging van 10,1 procent was de grootste sinds januari. Het werkloosheidspercentage groeide daarmee van 3,5 tot 3,9. Vergeleken met de maand november 1991 is het aantal Zwitsers zonder baan meer dan verdubbeld.

Omzet KPMG stijgt tot 6,2 miljard dollar

AMSTERDAM - De omzet over de hele wereld van de internationale KPMG-organisatie (accountants, belastingadviseurs en consultants) is in het per 30 september afgesloten boekjaar ten opzichte van een jaar eerder met 2,3 procent toegenomen tot 6,2 miljard dollar. Als gevolg van de recessie ging de omzet in Australië en Canada achteruit en was de groei in de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk zeer gematigd. Op het vasteland van Europa nam de omzet met 6 procent toe. Dit heeft KPMG woensdag verklaard.

Met name in Duitsland en Oost-Europa werd een sterke groei bereikt. De omzet in het verre oosten nam met 18 procent toe en in Latijns Amerika met 14 procent. De omzet in het belastingadvieswerk steeg 7 procent tot 1,3 miljard dollar. KPMG werkt met 73.500 mensen in 124 landen.

***

De Duitse luchtvaartmaatschappij LUFTHANSA heeft haar hoofdkantoor in Keulen verkocht aan een groep investeerders en meteen weer gehuurd van de nieuwe eigenaren. Tot de groep behoort de zakenman Leo Kirch, die belangen heeft in de media-wereld. Lufthansa heeft naar verluidt ongeveer 150 miljoen mark ontvangen en wil daarmee haar zwakke financiële positie verbeteren. Er werken ongeveer duizend mensen in het hoofdkantoor.

Consortium bouwt energiecentrale voor Hongkong

PARIJS - Een consortium van het Brits/Franse concern Gec Altshom en General Electric uit de Verenigde Staten hebben het contract gekregen voor de bouw van een energiecentrale in Hongkong.

Het bedrag dat met het contract is gemoeid, is officieel niet bekendgemaakt, maar moet volgens de Financial Times ongeveer 20 miljard Hongkong dollar (f 4,6 miljard) groot zijn. De centrale, die in 1996 in bedrijf wordt genomen, gaat 2400 megawatt leveren. De totale capaciteit zal op 6000 megawatt komen te liggen. Daarmee is de centrale een van de grootste ter wereld. Als brandstof wordt gas gebruikt. Daarmee kan de centrale milieuvriendelijker en efficiënter werken dan een kolengestookt energiestation. In de race voor het contract was ook het Duitse concern Siemens.

***

Het BRITSE lucht- en ruimtevaartconcern British Aerospace schrapt in twee van zijn vestigingen in totaal 600 banen. Eerder liet het concern weten dat er in enkele andere vestigingen in totaal 650 banen moeten verdwijnen. De maatregelen houden verband met de matige gang van zaken in de luchtvaart.

MENSEN

Spaanse koning in de prijzen

Koning Juan Carlos heeft gewonnen in de **kerstloterij**. Maar zijn prijs was niet zo vorstelijk. Zoals velen worden bevoordeeld met een prijs, behoorde ook het Spaanse staatshoofd tot de gelukkigen...met een prijs van vijftien duizend pesetas, ongeveer 150 dollar.

Elk jaar krijgt hij van een anonieme persoon een tiende deel van het lot 00000 en eindelijk dit jaar werd zijn nummer getrokken.

Dit jaar zat er een aanzienlijk geldbedrag in de kerstpot (153 miljoen dollar) nadat dit jaar in Barcelona de Olympische Spelen en in Sevilla een universele expositie werden gehouden en Madrid de culturele hoofdstad van Europa was.

■ *BAIDOHA — Een moeder wast een kind in de straten van Baidoha, een plaatsje 150 mijl ten westen van Mogdisho in Somalië. Het wachten is op voedsel van de Amerikaanse en Franse troepen in hun operatie 'Herstel Hoop'.*

Kerstman tegen emancipatie

De postbus van vijf meter hoog van de **kerstman in Groenland** puilt uit met kinderpost. Het is onmogelijk om alle 150 duizend brieven helemaal te lezen die de kinderen hem vanuit de hele wereld hebben gestuurd. Toch zal Santa Claus er alles aan doen om op 'correcte wijze' in te gaan op de wensen van de kinderen, zo maakt een van zijn helpers, Preben Larsen, bekend.

De kerstman van Groenland laat de kinderen weten dat hij de enige echte is en dat hij geen concurrenten zal toestaan, al helemaal niet als ze uit Finland komen. Feministen uit dat land hebben de wens uitgesproken om een kerstvrouw af te vaardigen. Maar dat is onmogelijk vindt de kerstman, omdat het ver bezijden de waarheid van de geschiedenis is.

Dood na botsing met paard

Een 65-jarige man uit het Zuidhollandse plaatsje Middelharnis is dinsdagavond **verongelukt** op de provinciale weg langs dit dorp, nadat hij met zijn auto tegen een losgebroken paard was gereden. De automobilist was op slag dood. Het paard was door de botsing zo ernstig gewond geraakt, dat het moest worden afgemaakt.

Definitief geen kindertjes meer voor nijlpaard Joop

Het **nijlpaard Joop** is onlangs in de dierentuin Artis met succes gesteriliseerd. Dit werd gedaan nadat zijn vrouwtje, Tania, in november volkomen ongepland een babynijlpaardje ter wereld bracht. Een behandeling met de prikpil had niet geholpen.

Voor die anticonceptiemethode werd gekozen omdat sterilisatie bij een nijlpaard risicovol is. Door de algehele narcose kan een nijlpaard gemakkelijk overlijden.

Toch wilde de dierentuin definitief een stokje steken voor de verdere voortplanting van Joop en Tania. Het echtpaar vrijt graag, maar moeder Tania heeft herhaaldelijk haar jongen doodgedrukt. Ook het laatste baby'tje van november was dit lot beschoren. Vandaar de uiteindelijke keuze van Artis voor sterilisatie van de vader.

Volgens Artis is het voor zover bekend de eerste keer ter wereld dat een nijlpaard zo'n ingreep heeft ondergaan. Het herstel van Joop is voorspoedig verlopen. Drie dagen na de operatie mocht Tanja al weer bij hem. Beide nijlpaarden kunnen nu nog uitzien naar zo'n twintig kalme huwelijksjaren, aldus Artis.

Bossen van Europa nog verder achteruit

De **toestand van de bossen** in Europa is als gevolg van luchtverontreiniging vorig jaar opnieuw achteruit gegaan. In het vierde EG-jaarrapport over de conditie van de Europese bossen staat dat bij bijna een op de vijf bomen (18,4 procent) een duidelijk verlies van blad of naald waarneembaar was.

De algemene vitaliteit nam sinds 1990 enigszins af voor vrijwel alle soorten. Voor de negentien landen samen bedroeg het percentage aangetaste bomen 22,2 procent. De schade was het meest alarmerend in sommige bergachtige streken in Centraal- en Oost-Europa.

Naaldbomen zijn over het algemeen ernstiger aangetast dan loofbomen. De enige boomsoort die er beter aan toe was, was de lariks.

Vliegen beste remedie tegen vliegangst na ramp

Mensen die een schokkende ervaring als de **vliegramp** met het Martinair-toestel in Portugal van nabij hebben meegemaakt, kunnen het beste zo snel mogelijk opnieuw in het vliegtuig stappen. "Voor de verwerking van zo'n ervaring geldt in het algemeen: hoe sneller je instapt, hoe beter het is", aldus drs. L. Van Gerwen, klinisch psycholoog en directeur van de stichting Valk die zich bezighoudt met de bestrijding van vliegangst.

Goede hulp bij zo'n vlucht is echter belangrijk en iemand proberen over te halen is uit de boze, zo blijkt uit Van Gerwens betoog.

Hulpverleners moesten zich dinsdag in het Portugese Faro inspannen om sommige passagiers van het verongelukte Martinair-toestel te bewegen de terugreis per vliegtuig te maken. Twintig mensen konden door een psycholoog worden overgehaald, zes anderen weigerden en zullen de reis per bus maken.

Resten van omstreden maîtresse gestolen

De kist met de resten van de **Mary Vetsera**, maitresse van kroonprins Rudolf van Habsburg - zoon van keizer Franz-Josef -, die in 1889, op mysterieuze wijze omgekomen, dood in bed werden gevonden in het jachtslot Mayerling bij Wenen, is uit het graf geroofd, zo maakte de politie dinsdag bekend.

De politie opende het graf in Heiligenkreuz ten zuiden van de Oostenrijkse hoofdstad na een bericht in een krant dat aan een zakenman vier jaar geleden het skelet van Vetsera te koop was aangeboden. De zakenman uit Linz bracht de politie ook naar de opslagplaats van een verhuisfirma, waar een skelet werd gevonden in een ijzeren kist. Het zou volgens de politie nog zeker weken duren om vast te stellen of dit inderdaad het skelet van Vetsera is.

De dood van de 18-jarige Vetsera en de reeds gehuwde enige zoon van Franz-Josef vormde indertijd een zware slag voor de Oostenrijks-Hongaarse monarchie. De zogeheten Mayerling-affaire is echter nooit opgelost.

Vakantie na ramp gaat gewoon door

Ongeveer tien tot dertig passagiers van het ramptoestel dat maandag verongelukte in Faro, hebben gewoon hun **vakantie** voortgezet en zijn op eigen gelegenheid verder gereisd, aldus Martinair. Zij hebben zich nergens aangemeld en hadden ook niet via een touroperator geboekt. Sommigen hebben bij voorbeeld een tweede huis in Portugal.

Violist Milstein (87) overleden

Nathan Milstein, een van de grote vioolvirtuozen die nog in het Rusland van de tsaar geboren was, is maandag op 87-jarige leeftijd in Londen overleden aan een hartaanval.

De in 1942 tot Amerikaan genaturaliseerde Milstein werd geboren in Odessa als zoon van een welvaren joodse wolhandelaar. Zijn speelstijl weerspiegelde de kleur en élegance van een voorbij tijdperk en werd door critici als stijl en aristocratisch bestempeld. In 1921 sloot hij vriendschap met een jonge pianist, Vladimir Horowitz, met wie hij naar de VS vertrok.

Vreemde voertuigen in documentaire 'Wild Wheel

Mensen hebben zo hun rare hobby's. Zoals het kopen of zelf bouwen van **vreemde voertuigen**. In de VS wordt er een documentaire gemaakt over deze wagenbouwers. De titel luidt *Wild Wheels*. De maker van het programma, Harrod Blank,

Eens van mijn leven

Waarom **Clinton** heeft gewonnen?

Door toedoen van **George Dodd**, een 74-jarige die zijn leven er voor over had om democraat te stemmen. Onderweg in een ambulance naar het ziekenhuis, voor een spoedoperatie aan zijn kransslagader, stond de man er op even te stoppen bij het stemlokaal. "Ik zal niet sterven voordat ik democraat heb gestemd", aldus de gepensioneerde arts die de verkiezingen overleefde om zelf zijn verhaal naderhand te vertellen.

De ambulance stopte bij het stemlokaal, waar een van de medewerkers in de ambulance klom om Dodd die aan het infuus lag zijn stembiljet te laten invullen.

rijdt zelf rond in een vehi dat hij noemt *Oh my* want dat zeggen de me mensen wanneer ze zijn bouwde VW Kever zien komen. Blank hoopt ande vreemde wagenfanaten teg te komen voor zijn tv-repor tage.

Zo is hij al een Fruitm bile tegengekomen, gedeo reerd met...juist ja. En te denken van de Tur Toyota of de Jesus Tru aan alle kanten beschilde met Jezus Christus' bee tenis.

Het aardige van de tri die Blank maakte voor *Wil Wheels* is dat hij evenzov autobezitters tegenkwam het aantal buitenissi wagen. En die blijken net zo raar te zijn als hu wagen. Button King bij voor beeld is iemand die op een dag begon overal aan zijn kleren knopen te naaien. "Zomaar voor de lol", legt hij uit. De Knopen Koning lijd aan slapeloosheid en breid later zijn eigenaardigheid tot het plakken van knope op zijn gitaar en uiteindelijk op zijn nu met knopen bed kte Toyota.

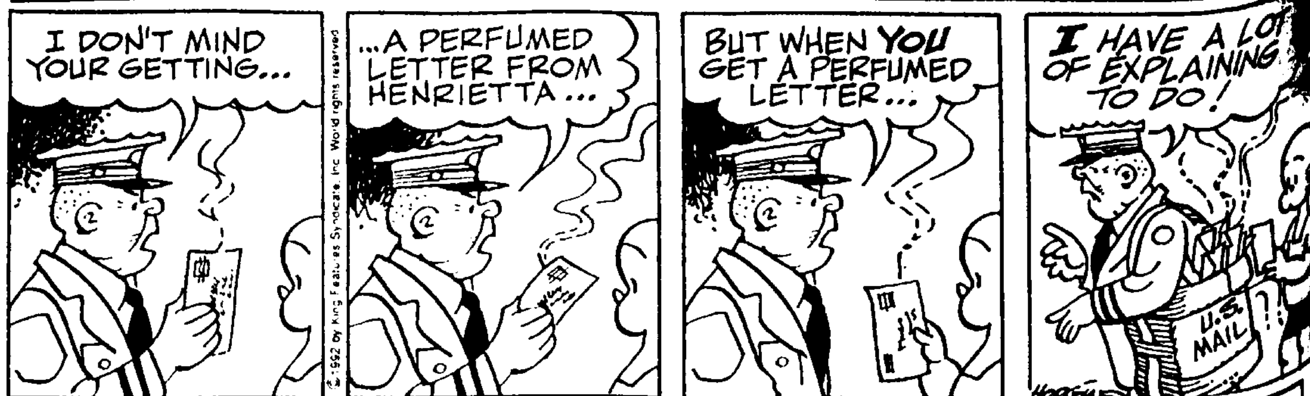
De kever blijkt de favori van auto-artiesten. Eric Sta ler bevestigde op de geliefd volkswagen in totaal 1.400 werkende lichtjes. Zijn wagen is nu honderd duizend dollar waard, zodat het de eigenaar nauwelijks lukte om hem te verzekeren.

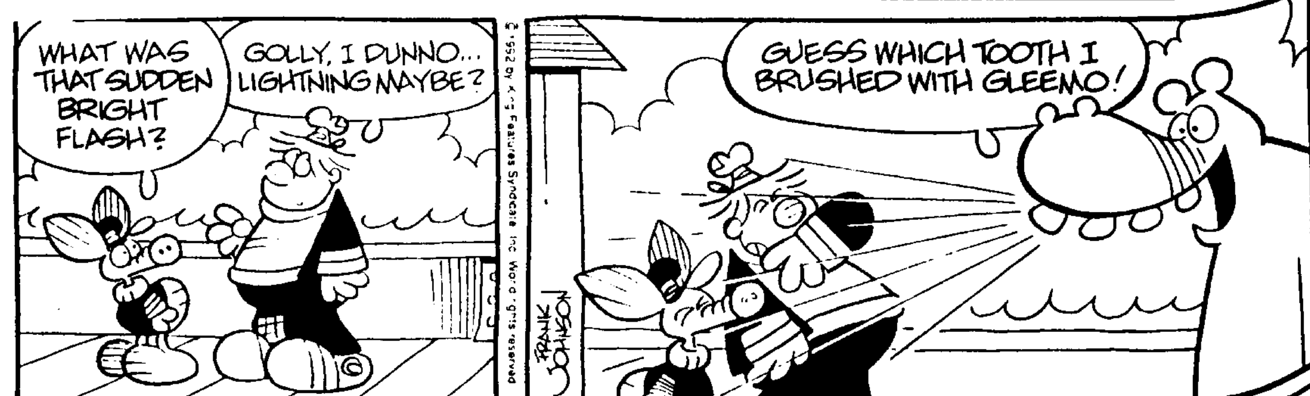
Liefde, dat is wat de wagen bezitters drijft. Dat kan niet anders. Want wat bezie iemand anders wanneer hij zijn auto beplakt me zaadjes, deze vervolgens bewa tert en nu rondrijdt in een voertuig bedekt met een laag levend gras?

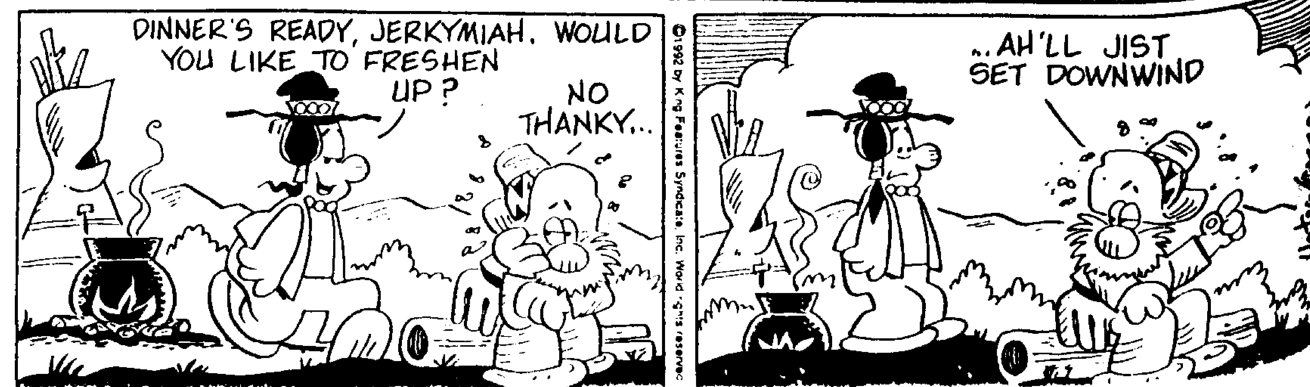

■ *Vreemde voertuigen in de documentaire 'Wild Wheels' zoals de Cowasaki, geïnspireerd op de merknaam Kawasaki. En wat te denken van de Hippomobiie?*

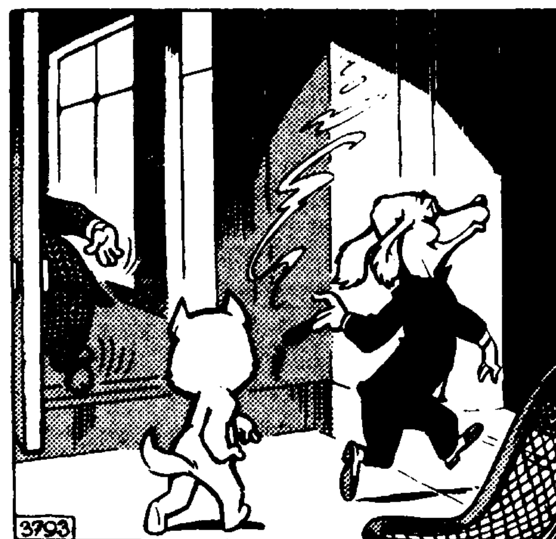

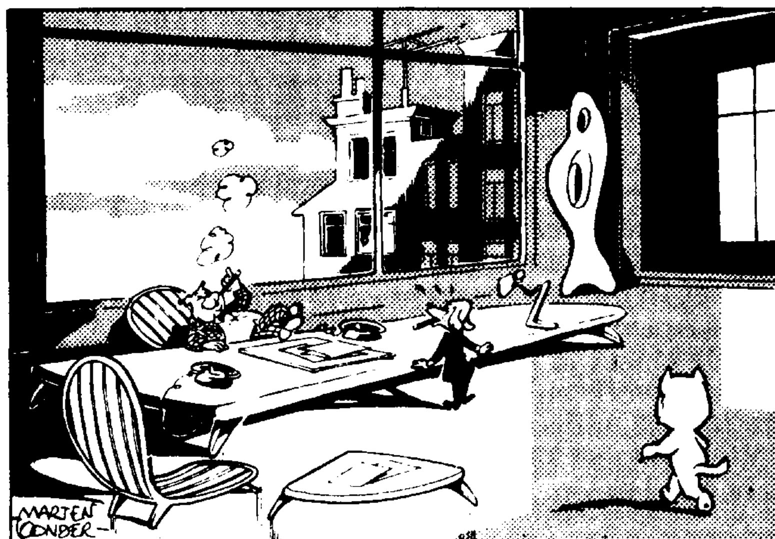

Heer Bommel en de Windhandel
door Marten Toonder

3793 — De huisbaas legde de telefoon neer en liep de kamer uit.

"De burgemeester zegt dat jullie goed zijn voor het geld", zei hij over zijn schouder. "Ik zal nog een paar dagen wachten. Maar dan moet ik de huur hebben."

"Tuurlijk, tuurlijk", zei Hieper. Hij stak zijn sigaartje opnieuw aan en begaf zich met lichte tred naar het aangrenzende vertrek waar Bul Super kantoor hield.

Hij scheen de aanwezigheid van Tom Poes geheel vergeten te hebben en die maakte daar gebruik van door hem te volgen.

"Ik heb de huur geregeld, baas", zei Hieper voldaan. "Dat is dus in orde. En de burgemeester heeft een dozijn ballons besteld. Niet gek, hè?"

"Een dozijn?" gromde Super. "En jij noemt dat niet gek. Ik noem dat kruimelzaken, Hiep! Zó komen we er niet!"

"Doe het zelf dan beter!" riep Hieper verongelijkt uit. "Jij zit hier maar met de voeten op het bureau en je laat mij de nare klusjes opknappen."

"Daar ben je voor", zei de directeur onverschillig. "Ik doe het grote werk; ik denk en maak de plannen en jij kruimelt. Maar goed; de burgemeester krijgt zijn dozijntje; dat zal ik wel even afwerken."

Zo sprekende draaide hij opnieuw het nummer van de heer Dickerdack om de bestelling te herstellen.

"Maar de prijs is opgeslagen", voegde hij eraan toe. "U begrijpt wel, de vraag is groter dan het aanbod, hè? En zaken zijn zaken. Maar u bent een goede klant en daarom zullen we u eerst bedienen."

AGENDA CURAÇAO

MEDISCHE DIENSTEN

ARTSEN

...DIENST ARTSEN
... van de artsen van Bandabao ...trict) kunnen in spoedgevallen ... 641658 bellen en dan het ...apparaat afluisteren. De ...van de andere districten kunnen ...dgevallen de artsenpraktijk van ...en huisarts bellen en het ...pparaat zal dan mededelen wie ...doende arts is.

...ARTS
...e patiënten)
...dienstdoende arts belt U tel.: ...6100.

...IJKVERPLEGING

...LE KRUIS WIJKVERPLE-...
...a 17. Tel.: 682344, 682947, ... 682574. Fax: 681000; geopend ...en uur 's morgens tot vijf uur ...; spreekuur wijkgebouw Bonam: ...dag van 09.00-11.00 uur. Tel.: ...uffisant: tel.: 687707; Montagne ...: 673711; Kaya Fensu: tel.: ...amayaweg: tel.: 657508; voor ...omtrent zuigelingen- en peuter-...n men terecht op consultatiebu-...ngat. Tel.: 373584.
...chtzuster gelieve tel.: 603661

...G VAN HET WIT GELE ...VOOR GEZINSVERZOR-...DO PA FAMIA'
... 17. Tel.: 680222; spreekuren ...woensdag en vrijdag van 08.00-...; dinsdag en donderdag van ...0 uur.

...LE WIJKVERPLEGING
...Gosieweg 15. Tel.: 692231/ ...geopend van 07.00-17.00 uur; de ...t zuster Martis. Tel.: 626632 ...669-0368 b.g.g. 691838.
...ndabao, Groot Sta Martha 141. ...365; geopend van 14.00-17.00 ...cht heeft zuster Martis. Tel.: ...geboy 669-0368.

...KLINIEK RIO CANARIO
...weg Noord 43, tel.: 44510, ... en 691838; voor infor-...natale zorg en zorg gedu-... [illegible]
... van 13.30-16.00 uur.
...ureau peuters: iedere dins-...van 12.30-14.45 uur.

...WIJKVERPLEGING BAN-...
...tel.: 648077/648387; open van ...e vrijdag van 07.00-17.00 uur; ... uur bereikbaar: zuster Mat-... 648827 b.g.g. 601760.
...bureau: iedere dinsdag van ...0/18.00-20.00 uur.

...HON LECHI DI MAMA
...matie tel.: 672289, 375023 of

APOTHEKEN

...NACHTDIENST
...Winston Churchillweg 155. Tel.:
... Cerbastebaiweg 127. Tel.:

...IVERSEN

...hulp nodig, bel SOS-lijn

...VALLEN/VERMISSING OP
... 637911 (RCC)
...r dag bereikbaar.

LUCHTPOSTSLUITING
(Postkantoor Groot Kwartier)
Nederland: voor gewone stukken: maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag om 11.30 uur; woensdag om 10.15 uur. Voor aangetekende stukken één uur van tevoren.
Suriname: voor gewone stukken: dinsdag en vrijdag om 17.30 uur en zaterdag om 10.45 en 17.00 uur.
De Verenigde Staten en Europa (op zaterdag): voor aangetekende en gewone poststukken om 14.45 en 15.45 uur.
Het zegelloket is op zaterdag van 07.00-15.00 uur open.

THORAX CENTRUM
(Jan Noorduynweg naast UNA. Tel.: 685544)
openingstijden van maandag t/m vrijdag van 08.00-17.00 uur; op zon- en feestdagen alsmede op werkdagen na 17.00 uur voor spoedgevallen tel.: 685917.

STICHTING DIERENBESCHERMING CURAÇAO
Het Dierenasiel is open van maandag t/m vrijdag 10.00-12.00/14.00-18.00 uur; zaterdag van 08.00-13.00/16.00-18.00 uur; zondag gesloten.

DIERENARTS
voor spoedgevallen gelieve te bellen: 614000 (Veterinaire Dienst) voor de dienstdoende arts.

WOENSDAG

TOERISTENSCHEPEN
05.30-(zondag 27) 06.30 uur *Freewinds* (CUR)
08.00-17.00 uur *Sun Viking* (SJU)
****

HBO (kanaal 83)

WOENSDAG
18.00 Perfect Date
18.45 Buy Me That 3! A Kid's Guide to Food Advertising
19.15 Movie: 'The Slugger's Wife' (1985; Michael O'Keefe/Rebecca de Mornay)
21.00 Movie: 'Lethal Weapon' (1987; Mel Gibson/Danny Glover)
23.00 Tales From the Crypt
23.30 Dream On: Here Comes the Bribe
24.00 Larry Sanders (Gary Shandling)
24.30 Movie: 'Maniac Cop 3: Badge of Silence' (1992; Robert Davi)
02.00 Movie: 'Iron Maze' (1991; Jeff Fahey/Bridget Fonda)
03.45 Best of the Kids in the Hall
04.15 Movie: 'No Safe Haven' (1986; Wings Hauser/Robert Tessier)
05.45 Movie: 'Barton Fink' (1991; John Turturro/John Goodman).

ABC (kanaal 99)

WOENSDAG
21.00 Wonder Years
21.30 Doogie Howser, M.D.
22.00 Home Improvement
22.30 Coach
[illegible]

EURO-TV (kanaal 76/77)

WOENSDAG
19.00 Jeugdjournaal
19.15 Dommel
19.35 NOS Journaal
19.55 Medisch Centrum West
20.45 NOVA
21.00 Sluiting.
(donderdag van 09.00-11.00 uur herhaling)

CBS (kanaal 75)

WOENSDAG
21.00 Hat Squad
21.30 In the Heat of the Night
23.00 48 Hours.

Aspin in Pentagon, Christopher naar State department:

Clintons buitenland-team overgenomen van Carter-tijd

LITTLE ROCK - Komend Amerikaans president Bill Clinton maakt dinsdag op een persconferentie zijn keuzes bekend voor Warren Christopher als minister van Buitenlandse zaken, Les Aspin als minister van Defensie, Madeleine Albright als VN-ambassadrice, James Woolsey als hoofd van de buitenlandse inlichtingendienst CIA, Anthony Lake als Nationale-veiligheidsadviseur en Samuel Berger als diens tweede man. Dit werd vernomen uit bronnen van het congres en de overgangsploeg van Clinton.

Christopher, 67, was onderminister van Buitenlands zaken onder Jimmy Carter en staat sinds de verkiezingsoverwinning van Clinton op Bush aan het hoofd van de ploeg van Clinton die de mensen moet selecteren voor zijn kabinet. Aspin, 54, is sinds 1984 voorzitter van de Defensiecommissie van het huis van afgevaardigden. Albright adviseerde in 1988 de Democratische presidentskandidaat Michael Dukakis. Woolsey is een vroegere onderminister van Mariene. Lake was hoofd beleidsplanning van het ministerie van Buitenlandse zaken onder Carter.

Aspin, 54, begrijpt van de Defensiebegroting van de VS meer dan enig ander in het congres, vocht jarenlang tegen verspilling en bureaucratie, laatstelijk als voorzitter van de commissie Strijdkrachten van het huis. Maar nu wordt hij zelf baas van de nog twee miljoen man tellende strijdkrachten van de VS en krijgt hij de militaire verantwoording van het land dat als enige supermogendheid is overgebleven.

VASTHOUDEND

Christopher, onderminister van Buitenlandse zaken onder president Carter, leidt sinds begin november in alle stilte de voorbereidingen voor de regeringswisseling in Washington. Jurist van origine geldt hij als stille autoriteit voor bijzondere gevallen, ervaren, gereserveerd, onopvallend, maar taai en vasthoudend. Zijn oordeel faalt zelden. Onder president Lyndon B. Johnson was hij onderminister van Justitie. Kortgeleden fungeerde hij nog als voorzitter van een onafhankelijke commissie die het optreden van de politie bij de rassenonlusten van april dit jaar in de Californische metropool Los Angeles, zijn thuisbasis, moest onderzoeken.

In de vier jaar van het presidentschap van Jimmy Carter diende hij als onderminister van Buitenlandse zaken onder Cyrus Vance en Edmund Muskie. Dit was een voorlopig hoogtepunt in zijn carrière, maar tevens een van zijn bitterste evaringen in de politiek. Hij kreeg de ondankbare taak om met Teheran over de vrijlating vann de 52 gijzelaars in de Amerikaanse ambassade te onderhandelen. Als zoon van een bankier werd hij geboren in een klein dorp in North Dakota en hij studeerde rechten aan de Stanford university in California.

OOST-WEST-DESKUNDIGE

Madeleine Albright, vele jaren adviseur voor Buitenlandse Zaken van meerdere vooraanstaande Democraten, was een fel criticus van George Bush, die zij verweet de mogelijkheden die zich voordeden na het einde van de Koude Oorlog [illegible] te hebben aangegrepen. Binnen het politieke wereldje in Washington is zij een van de weinige vrouwen met zwaarwegende politieke papieren op het terrein van de buitenlandse politiek. Albright geldt als pragmatisch en gematigd en gaat door voor deskundig op het gebied van Oost-Europa en Oost-West-betrekkingen. Albright (55) die bij de Nationale Veiligheidsraad van president Jimmy Carter werkte van 1978 tot zijn vertrek uit het Witte Huis in 1981 is geboren in Praag en spreekt Tsjechisch, Frans, Pools en Russisch.

Clinton benoemde William Crowle, voormalig voorzitter van de chefs van staven onder de presidenten Reagan en Bush, tot voorzitter van de adviesraad van de president voor buitenlandse inlichtingendiensten. De steun van Crowe was van vitaal belang voor de verkiezingscampagne van Clinton, toen die onder vuur kwam te liggen vanwege zijn pogingen om onder de dienstplicht uit te komen.

ONDERHANDELAAR

James Woolsey, die door Clinton is benoemd tot directeur van de inlichtingendienst CIA, is een advocaat uit Washington met grote ervaring op het gebied van nationale veiligheid opgedaan onder een reeks Republikeinse en Democratische presidenten. Hij geldt als expert op het terrein van kernwapenstrategie. De 51 jaar oude Woolsey was onderminister van Marine van 1977 tot 1979 onder president Carter. Tussen 1983 en 1986 werd hij door president Reagan ingezet als speciale onderhandelaar bij de START-onderhandelingen tussen de VS en de Sovjetunie (SU) en onderhandelingen over kernenergie en ruimtevaart. Later was hij ambassadeur van president Bush bij de onderhandelingen over beperking van de conventionele bewapening in Europa. Hij bekleedde deze positie van 1989 tot 1991.

Opvallend is dat Clinton in veel gevallen heeft gekozen voor mensen die ervaring hebben opgedaan onder Jimmy Carter, de laatste Democraat die tot nu het Witte Huis heeft bewoond (Van 1977-1981). Gevraagd naar de vele oud-gedienden uit het Carter-tijdperk, zei Clinton dat het mensen betreft met de nodige ervaring en en het vereiste beoordelingsvermogen. Het zou "volstrekt onjuist" zijn hen te verwijten onder Carter te hebben gewerkt, aldus Clinton. Hun benoeming is volgens waarnemers illustrerend voor de moeilijkheden die de Democraten, die al zo lang niet meer aan de macht geweest zijn, hebben met het vinden van een nieuwe generatie capabele mensen.

TELECURAÇAO (kanaal 8/6)

WOENSDAG
17.00 Ora pa Mucha: *Mr. Magoo Christmas Show*
[illegible] di Sirko Magiko: *Show di Pasku*
18.30 Christmas Songs
18.57 Tempu pa Dios
19.00 Xmas Special: *The Best Christmas Legend Ever*
20.00 Telenotisia
20.30 *Kòrsou dòrna na Lus* (presentator Hermanito)
20.35 Telenovela: *Ti Ti Ti*
21.00 Dimenshon Artistiko *Christmas Show* (met Maritza en Richard)
22.00 Wega di Number Kòrsou
22.07 Trekking Ultimo Noticia
22.15 Planeta 3: *La URRS, La Independencia Económica*
23.30 Sluiting.
(wijzigingen voorbehouden!)

AE (kanaal 73)

WOENSDAG
15.00 Movie: 'Downpayment on Murder' (1987; Connie Sellecca)
17.00 The Fugutive
18.00 Mrs. Columbo
19.00 Rockford Files
20.00 In Search Of....
20.30 In Search Of....
21.00 Charlton Heston Presents the Bible
22.00 American Justice
22.30 Spies
23.00 First Flights
23.30 TravelQuest
24.00 Evening at the Improv
01.00 Charlton Heston Presents the Bible
02.00 American Justice
02.30 Spies
03.00 First Flights
03.30 TravelQuests
04.00 Evening at the Improv
05.00 Movie: 'Downpayment on Murder' (1987; Connie Sellecca).

NBC (kanaal 85)

WOENSDAG
21.00 Unsolved Mysteries
22.00 Seinfeld
22.30 Mad About You
23.00 Law & Order.

TBS (kanaal 89)

WOENSDAG
16.05 Tom and Jerry's Funhouse
16.35 Flintstones
17.05 The Jetsons
17.35 Brady Bunch
18.05 Saved by the Bell
18.35 Happy Days
19.05 Three's Company
19.35 Andy Griffith
20.05 Beverly Hillbillies
20.35 Sanford & Son
21.05 Movie: 'High Noon' (1952; Gary Cooper/Grace Kelly)
22.50 Movie: 'High Noon, Part II: The Return of Will Kane' (1980; Lee Majors/David Carradine)
24.50 Movie: 'Courage Mountain' (1989; Juliette Caton)
02.50 Movie: 'Terror in a Texas Town' (1958; Sterling Hayden)
04.35 CHIPs
05.35 All in the Family
06.05 Gomer Pyle
06.35 CNN News.

Uitstel GOS-top wegens ziekte van twee presidenten

MOSKOU - De top-conferentie van het Gemenebest van samenwerkende staten (GOS) is uitgesteld omdat de presidenten van Rusland en van Kazachstan - Boris Jeltsin en Noersoeltan Nazarbajev - ziek zijn.

Zo zei een woordvoerder van het Russische ministerie van Buitenlandse zaken in Moskou. Jeltsin was dinsdag niet in zijn kantoor, maar blijft zijn zaken wel op de voet volgen, aldus een andere zegsman. In de loop van de dag zou hij zelfs een ontmoeting hebben met premier Viktor Tsjernomyrdin.

HET WEER

WEERSVERWACHTING geldig tot morgenmiddag 12:00 uur:
Licht tot half bewolkt, tijdelijk zwaar bewolkt met af en toe een plaatselijke bui.
Matige, af en toe vrij krachtige wind uit richtingen tussen oost en noordoost (tussen tien en 22 knopen)

WEEROVERZICHT:
In de komende 24 uur zal aanhoudend vochtige lucht worden aangevoerd. Als gevolg hiervan zullen wederom enkele plaatselijke buien tot ontwikkeling komen boven de Benedenwindse eilanden.

OVERZICHT WEERSGESTELDHEID

Vanmorgen 08.00 L.T.		Afgelopen 24 uur		
Station	Het weer	Max	Min	Neerslag mm
Aruba	licht bewolkt	31	26	sp
Bonaire	half bewolkt	--	--	1.6
Curaçao	nrslg op afst	31	26	1.7
St Eustatius	licht bewolkt	29	25	0.0
St Maarten	hlf bwlkt na rgnbui	30	23	3.7
Amsterdam	nevel	04	03	0.0
Atlanta	nevel	15	12	0.3
Bogotá	nevel	20	05	-.-
Kingston	licht bewolkt	33	23	0.0
Miami	licht bewolkt	27	23	0.0
New York	geheel bewolkt	09	02	0.0
Paramaribo	zwaar bewolkt	31	23	4.0
Port-of-Spain	half bewolkt	32	23	0.5
San Juan	lcht bwlkt na rgnbui	29	23	1.8

LICORES MADURO

Met diep leedwezen maken wij het overlijden bekend van onze oud-medewerker, de heer

A.T. Trapenberg
beter bekend als Noppi

Wij wensen de familie veel sterkte.

Namens:
LICORES MADURO.

Señor ta mi wardador
mi no tin falta di nada.

Tristu pero konforme ku boluntat di Dios nos ta anunsia morto di nos amigu i kompañero fiel:

CARLITO GIETERSON
mihó konosí komo CAY

Famia Gieterson
Aura E. Winkel
Charles H. Winkel i famia
Mary Pruneti - Winkel i famia
Federico Winkel i famia
Ina Koekstra - Winkel i famia

Akto di entiero ta tuma lugá djaweps 24 di desèmber 1992, pa 4'or di atardi na **Morada Santa El Tributo** den hòfi di **Bottelier.**
Ta risibí bishita di kondolensia for di 1'or den **Kapia Ardiente El Tributo** na Bottelier.

Na zeventien jaar oorlog en isolement:

Zuid-Korea en Vietnam herstellen hun relaties

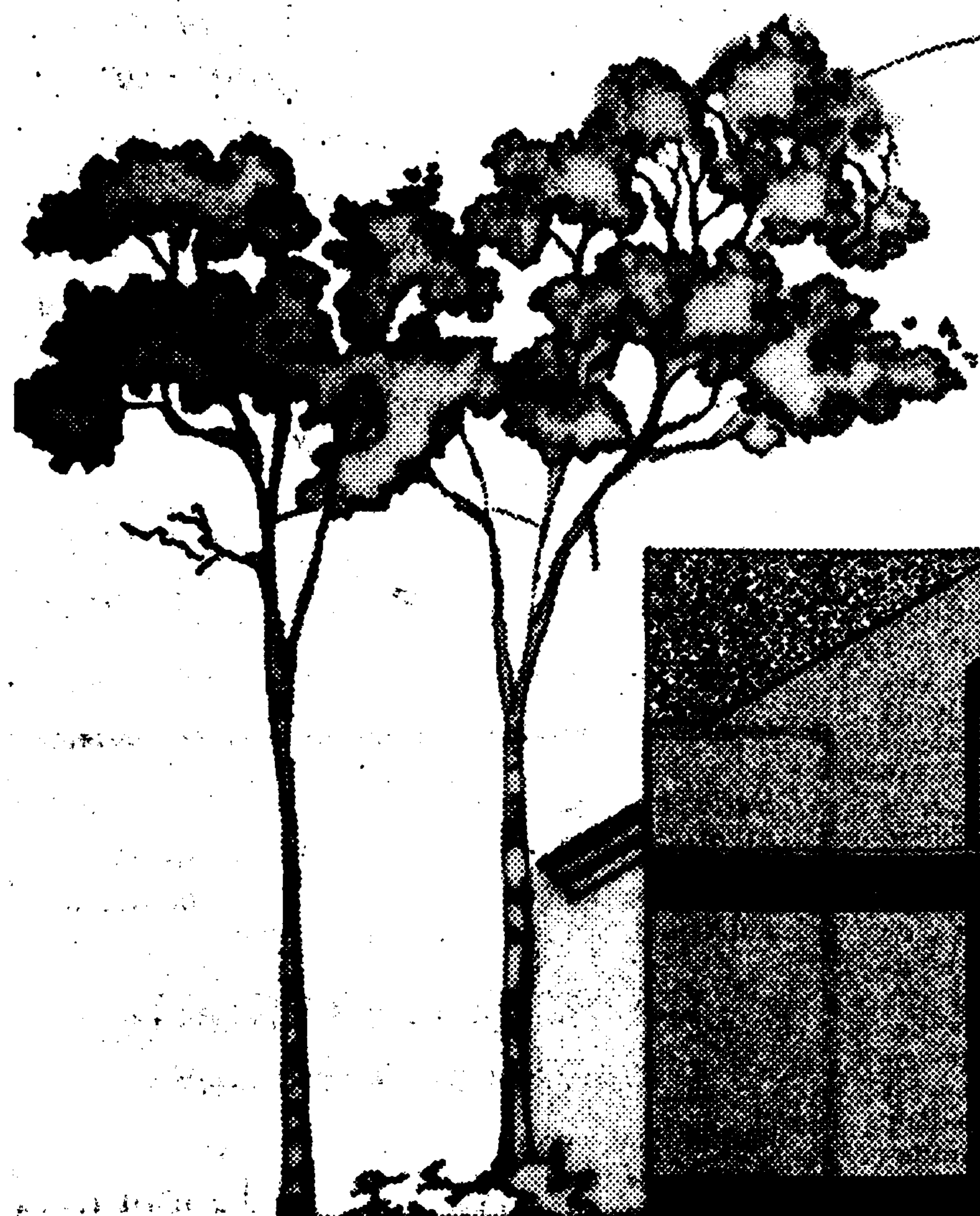
HANOI - Het communistische Vietnam en het kapitalistische Zuid-Korea, die tegen elkaar vochten tijdens de oorlog in Vietnam, hebben dinsdag na zeventien jaar hun diplomatieke betrekkingen hersteld.

"Het protocol dat wij zojuist hebben getekend luidt een nieuw tijdperk in de relaties tussen onze twee landen in", zo zei de Vietnamese minister van Buitenlandse zaken Nguyen Manh Cam tegen zijn Zuidkoreaanse ambtgenoot Lee Sang-Ock. Lee zou later op de dag de ambassade van Zuid-Korea in Hanoi openen, die het verbindingsbureau vervangt dat in april dit jaar werd ingesteld, en een gesprek hebben met De Vietnamese premier Vo Van Kiet. In Seoul wordt eveneens een ambassade geopend, terwijl Vietnam zijn ambassade in Pyongyang ook mag behouden.

Vietnam, dat jarenlang in een toestand van oorlog en politieke isolatie verkeerde, richt zich op het gebied van handel meer en meer tot zijn Aziatische buurlanden en het Westen nadat de Sovjetunie, de belangrijkste bondgenoot en handelspartner, vorig jaar ineen was gestort.

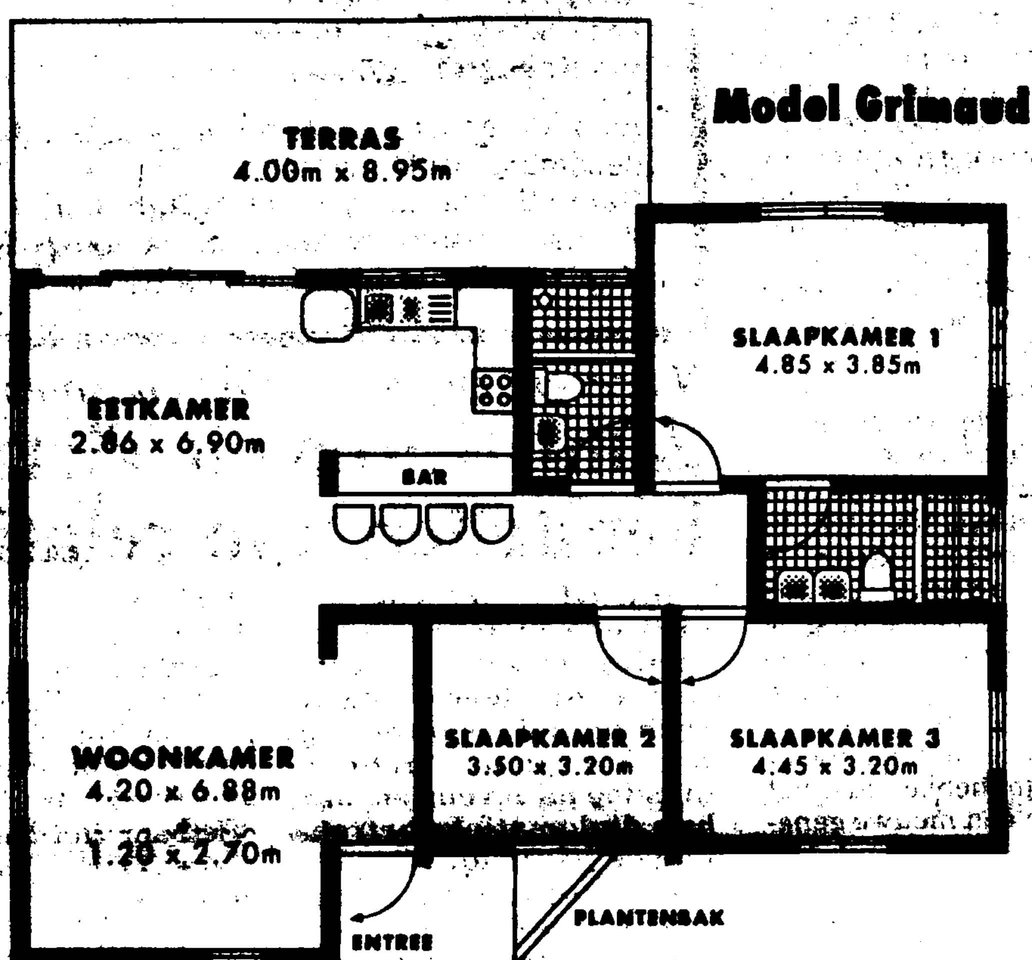
Colofon AMIGOE
Curaçao: tel. 672000, fax. 674524
Aruba: tel. 24333, fax. 22368

Nú alle woonluxe e comfort voor betaalbare prijzen

Riante woonhuizen vanaf Fls. 169.000,--

Coltof & Schouten Real Estate heeft in ontwikkeling verschillende woningen op kavels tussen de 850 en 1150m². Deze woningen worden gerealiseerd te Sta. Catharina en zijn allen goed gelegen op de frisse wind.

Comfort.

Deze woningen bieden de meest veeleisende koper een zee aan gemak. Het ontwerp van de woningen staat garant voor veel ruimte, privacy, sublieme indeling en vooral rust.

Afwerking.

In ieder projekt door Coltof & Schouten Real Estate ontwikkeld, worden alleen de beste kwaliteit bouwmaterialen gebruikt en toegepast. De projektbegeleiding die wij uitvoeren garandeert u een perfekte afwerking. Iedere woning wordt geleverd met een kompleet ingerichte keuken (excl. apparatuur), ruime slaapkamers, waarbij u kunt kiezen voor 3 of 4 slaapkamers, een grote master bathroom, een 2e badkamer, ruime ingebouwde kasten, totaal terras van ca. 36m² en een gezellige woonkamer.

Architectuur.

Deze woningen hebben een architectuur die geheel afgestemd is op de eisen van onze samenleving, onze leefgewoonten en onze klimatologische omstandigheden.

Keuze.

Coltof & Schouten Real Estate werkt met een formule, waarbij de aspirant koper een grote keuze heeft o.m. op het gebied van kavelkeuze, ontwerp van de woning, aantal beschikbare slaapkamers en ligging. Momenteel hebben wij voor u 4 woningtypen, elkeen een juweel op zich. *Grimaud, Rochelle, Maxim en Tropez.*

Financieringsmogelijkheden

Verschillende bankinstellingen zijn nu reeds bijzonder enthousiast over ons woonprojekt en hebben een financieringsplan ontwikkeld, welk voorziet in de verstrekking van een hypotheek voor gekwalificeerde aspirantkopers. En deze regeling gaat hand in hand met zeer gunstige voorwaarden. Indien u nu meer informatie wenst belt u tel. 369996 of 602341.

Wij hebben een superlokatie voor u uitgezocht, welk onvergelijkbaar is met ieder ander woonprojekt op de Antillen. Met dit projekt wordt een nieuwe trend ingezet naar een vernieuwde van woongenot gecombineerd met een grote mate van veilig wooncomfort, natuurlijke omgeving en vooral rust. Daarom is Sta. Catharina nu al de gezelligste buurt van Curaçao (komt u maar gerust vanavond kijken omstreeks 8.00 uur)

Interesse?

Bel dan nú Coltof & Schouten Real Estate tel. 369996 of 602 voor nadere informatie. U kunt deze nummers ook bellen voor het maken van een afspraak tijdens kantooruren maandag t/m zaterdag 08.00 - 17.30 uur non-stop.

Kijken

Wilt u zich persoonlijk overtuigen van meer details, komt u gerust even kijken naar de in aanbouw zijnde modelwoning Sta. Catharina.

Een eigen huis is een solide beleg

Coltof & Schouten Real Estate - Santa Rosaweg

AMIGOE KERSTKRANT '92

Bon Pasku i Felis Aña Nobo

Eindredactie: Norbert Hendrikse, opmaak: Solange Isselt

Jopi en zijn Dalmatiërs

= door Victor Hafkamp =

BIJ HET doopsel kreeg hij de namen Jozef Willem Hendrik, maar iedereen noemde hem Jopie. Iedereen is misschien wat overdreven gesteld, want Jopie's wereld beperkte zich tot de naaste omgeving van een bescheiden woning aan het IJplein en tot de jaarlijkse bezoekers van de camping 'De Franse Kamp', een bosrijke plek langs de Provinciale weg bij Bussum. En de mensen daar hoor je niet met de regelmaat van een klok "Goeie morgen, Jozef Willem Hendrik" of "Eet ze, Jozef Willem Hendrik" roepen. Jopie dus. Ik leerde hem kennen tijdens een van de vele wandelingen-met-hond op de Struikheide tegenover de Franse Kamp. Een rustig stuk wandelgebied, waar nooit wat gebeurt op de vondst van een onthoofde Arubaan na.

Jopie mat niet meer dan 1.50 meter en ging bijna verscholen onder een immense klak met ruitjesmotief, waarmee hij een verbond voor het leven gesloten leek te hebben. Ook wanneer de heidevogels bij aanwezigheid van een dak er prompt van de hitte afgevallen zouden zijn, sjokte Jopie met pet en al achter twee joekels vn Dalmatiërs aan. Hij hield van dieren, Jopie. En tijdens een van de talrijke gesprekken die ik al wandelend met hem voerde, kreeg ik nog eens de bevestiging van mijn vastgeroeste mening: het dier staat de mens nader dan de medemens.

WOLF

'Homo homini lupus' (de mens is de ander een wolf), maar 'Lupus homini amicus' blijkt zodra het om een echte wolf gaat, is ie toch wéér een stuk sympathieker.

In de Amsterdamse tram maakte ik ooit mee dat tijdens een korte rit achtereenvolgens een hond en een brommer werden aangereden. Toen de hond hartverscheurende jankgeluiden produceerde, jankte de hele tram mee. Maar toen luttele minuten later de aangereden bromfietser bloedend en reutelend tussen het snelverkeer had plaatsgenomen, riepen enige passagiers woorden als; "Daar legt er weer eentje" en "Klote dinge die brommers, rije veel te hard".

Terug naar Jopie en zijn Dalmatiërs. Hij wist er met hartstocht over te vertellen. Deze kleine, hedendaagse Franciscus van Assisi, beschouwde het duo als zijn kostbaarste bezit. Zij troostten hem in zijn eenzaamheid. Zijn vrouw zaliger had het nooit zo op honden begrepen gehad. "Maakten te veel herrie, moeten drie keer per dag wat in de goot en vindt maar eens een plekkie op het IJplein waar ze het kwijt kunne. Maar ja, dat mot je er dan als ware liefhebber voor over hebbe."

Met zijn zoon had hij al jaren weinig contact, want getrouwd met een rotwijf. En zijn dochter had na de bevrijding een niet onappetijtelijke yank ontmoet en had zich meteen ook maar bevrijd van haar naaste omgeving.

KINDEREN

Jopie's Dalmatiërs waren zijn nieuwe kinderen. Ze begrepen hem volkomen, deden alles voor hem behalve koken en het ontbijt serveren. Ludo en Gea heetten ze en als hij hun naam scandeerde om ze wat dichter bij zich te ... genegenheid uit zijn wat rauw stemgeluid. "Je ken je niet voorstelle wat ze voor me betekene", zei Jopie regelmatig.

Op een dag kwam ik Jopie weer eens tegen op de hei, maar — verwonderlijk genoeg — met één hond. Jopie's blik verried grote droefheid. "Is er wat met Ludo?", vroeg ik met enige terughoudendheid. De dikke tranen die onder de pet wegstroomden, vormden een afdoende antwoord. Hij deed mij een schokkend relaas over de ziekte van zijn Ludo, die eerst dagen niet wilde eten, voortdurend jankgeluiden produceerde en uiteindelijk na een grondig onderzoek bij de dierenarts ter plaatse een spuitje kreeg om uit zijn lijden verlost te worden.

"D'r bleek weinig aan te vertimmere, gezwelle overal zo'n beetje", zei Jopie verslagen. Hij wees naar het huis van de dierenarts, niet ver van de heide. Daar had hij Ludo maar achter gelaten, maar er wel voor gezorgd dat hij een decente verrassing zou krijgen. "Me overbuur op de camping zei nog: gelukkig maar dat je dat gedaan hebt, anders was ie subiet in het dierevoer verwerkt. Ik had hem wel op zijn raap kunne timmere".

Enkele weken later trof ik Jopie opnieuw. Rechts van hem zijn trouwe Gea. Het dier had er ook veel verdriet van gehad. "Ken je merke. Trieste kop. Lag voortdurend tege me an". Vervolgens kreeg ik een uitvoerig verslag van de hondendroefenis van de weken ervoor. Wandelen wilde Gea ook nauwelijks. Maar, vulde Jopie even aan. "Eigenlijk kwam dat niet zo slecht uit. Druk gehad, weet je. Vorige week hebbe we vader weggebracht naar Sorghvliet. Maar ja, wat wil je. Bijna negentig".

Problemen rond het pasgeboren kind

= door dr. M. de Grood =

KERSTMIS IS het feest van het pasgeboren kindje Jezus. Bij een recent bezoek aan Bethlehem kwam ik nog eens onder de indruk van de primitieve omstandigheden, waarin het Christuskind werd geboren; in een kleine grot in de wand van een heuvel met nauwelijks bescherming tegen weer en wind. Hoe schril steekt dat alles af tegenover de zorg die wij in de moderne Westerse wereld aan het kind besteden en de vele ethische problemen, die de moderne medische wetenschap stelt rond het ongeboren en pasgeboren leven. Ik wil in dit artikel ingaan op enkele van ...

Een aantal kinderen wordt geboren met een handicap. We kennen de te vroeg geboren kinderen, we kennen kinderen die door een moeilijke bevalling hersenletsels oplopen, we kennen kinderen die geboren worden met ademhalingsmoeilijkheden of met aangeboren gebreken. De medische techniek stelt ons in staat deze kinderen in zogenaande *intensive care units* voor zuigelingen in het leven te houden, maar hoe zinvol is dit? Er zijn kinderen die geboren worden met een 'open rug': een toestand waarbij zich het wervelkanaal — meestal in het onderste deel van de rug — niet is gesloten. Een aantal hiervan heeft zeer ernstige afwijkingen aan het ruggemerg, zodat ze verlamde en misvormde voetjes hebben, waarbij er sterke gevoelsstoornissen bestaan aan ... voeten ... tijd aan hersenvliesontsteking overlijden. Behandelen we het kind met operatie en zorgvuldige *intensive* ... kunnen we het kind in leven houden, maar het ... als een zwaargeh... kind het leven door... blaasinfecties en ern... vorming. Kunnen ... nog een zinvol... noemen?

Hetzelfde geldt ... deren, die bij de ... een hersenbloeding ... In een aantal ... hebben te verlam... *Intensive care* voor ... renen is een kostb... Moeten we hie... sommen voor uittre... we dan niet meer ... besteden aan ... bestrijding van mal... zinnigenzorg etc. H... de overheid bijzond... lijk om hier een ... maken.

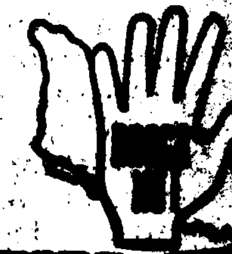
... ongeboren kind be... gelijke problemen. ... vóór de geboorte o... (met de moderne ... methodes, zoals ... chemische bepaling ... vruchtwater) kunn... achterkomen. Moe... zo'n geval het kind ... laten worden of in ... stadium tot het ... van abortus overg... dit gebied komen ... en praktische nor... eens in strijd met ... gieuze opvattingen.

Andere problem... aan weer over he... van weefsels van ... kinderen (embryos) ... tale weefsel heeft ... nog mogelijkheden ... groeien en zou je d... foetaal weefsel bij ... mensen overplanten, ... je bepaalde fun... bepaalde ziekte... kunnen herstellen ... ethisch geoorloofd? ... tot vreemde cons... kunnen leiden. Z... dochter van een ... aan de ziekte van P... lijdt, zich zwanger ... laten maken (het zij ... man hetzij door ... naamde vitro-ferti... abortus kunnen la... om het embryo... weefsel te gebruik... de hersens van ... 'grootvader' te laten... teren.

Ethiek en medi... delen kunnen in d... omstandigheden ... conflict komen.

Curaçaose aidspatiënt:

"We leven gewoon door, maar wel op korte termijn"

"MOETEN WE niet iets doen met al de kennis die we hebben? Moeten we daar niet iets van doorgeven aan jonge mensen? We zijn zelf natuurlijk ook nog jong, maar wij hebben de weg al afgelegd die anderen binnenkort ook zullen gaan. In hoeverre moet je daar iets mee doen en daarbij hoe?" Jacques en Carmen aarzelden: "zullen we wel of niet erover praten en met wie?" Zij besloten om voor familie en vrienden een afscheidsbijeenkomst te organiseren. Jacques wilde niet overvallen worden door ziekte en de dood zonder eens een keer met iedereen te hebben gepraat. Die familieavond was een succes, waarbij ook vele vragen op hen werden afgevuurd. Hun vrienden vroegen Jacques en Carmen om het verhaal ook buiten die kleine kring te vertellen en ermee naar buiten te komen. Niet alleen in Nederland waar alle familie en kennissen op de hoogte zijn en Jacques al eens een interview in het dagblad 'Trouw' heeft gegeven, maar ook op Curaçao. Ook hier leven mensen die aids hebben en ook hier leven mensen die seropositief zijn en op langere of kortere termijn aids kunnen hebben.

= door Nel Casimiri =

Het gaat niet alleen om die zieken maar vooral ook om hun familie, hun vrienden, hun bekenden. Hoe gaan die om met aids? Als er voorlichting wordt gegeven over aids gaat het altijd om wat je wel of niet mag doen. Het is altijd medisch, het gaat nooit over de sociale kant. Over hoe je verder leeft als je het eenmaal weet.

Jacques is geboren met een erfelijke bloedziekte, hemofilie. Toen hij een paar weken oud was, werd hij geopereerd aan een liesbreuk en na de operatie bleek dat de bloeding niet stopte. Hij heeft geen broers of zusters. Zijn ouders zijn meteen gestopt met kinderen krijgen: "Ze voorzagen dat ze het met een al moeilijk genoeg zouden krijgen. En dat was uit praktisch oogpunt goed gezien. Ze hebben veel kosten en ook veel moeite aan me gehad als kind".

SEROPOSITIEF

Sinds 1984 is Jacques seropositief. "Ik studeerde in die tijd in de Verenigde Staten. Ik werd opgebeld door de leverancier, waar ik mijn medicijnen van kreeg, die vertelde dat een van mijn donoren was overleden aan aids. Ik gebruik bloedflesjes met stollingsfactor. Voor een zo'n flesje zijn tussen de 500 en 1000 donoren nodig. En bij elke bloeding die ik krijg, gebruik ik vier of vijf van die flesjes. Dus elke keer als ik een bloeding heb, gaat daar het bloed van zeker 2000 bloeddonors inzitten en van hen hoeft er maar een seropositief te zijn en ik kan geïnfecteerd worden".

Carmen: "We praten nooit over besmetten, altijd over infectie. Net als we aids met kleine letters schrijven. Het is een ziekte. Andere ziektes schrijf je ook met een kleine letter. We praten ook zelden over de dodelijke lading. Vroeger gingen ook niet alle mensen aan de pest dood. En iedereen kan morgen een dodelijk autoongeluk krijgen. We weten niet of Jacques doodgaat en dat is ook niet echt belangrijk. Het gaat om de kwaliteit van de resterende tijd".

VOORDEEL.

Jacques werd op Curaçao geboren. Maakte dat het niet extra moeilijk? In Amerika en Europa is zoveel meer medische hulp bij de hand.

"Het was juist een voordeel. Het medicijn dat ik nodig heb was vlak voor ik geboren werd uitgevonden in Frankrijk. Daar wordt Curaçao als een ontwikkelingsland beschouwd, een derde wereldland, en op Curaçao werd het product makkelijk verkregen. De exportregels naar ontwikkelingslanden zijn veel makkelijker. In Nederland was het medicijn veel moeilijker te krijgen. De medicijnen vormden geen probleem. Maar niemand wist wat af van de behandeling. Mijn vader is gaan zoeken, ook buiten Curaçao. In Nederland, in Canada, tot hij uiteindelijk in New York een arts vond die er meer van af wist. Zijn behandeling was meteen heel anders. Hij diende veel meer stollingsstof toe".

Daarna ging Jacques twee keer per jaar voor controle naar New York. En het ging steeds beter, hoewel hij toch in zijn jeugd veel last heeft gehad van zijn gewrichten. Zijn zwakke plek was zijn knie. Pas toen hij zo'n jaar of achttien was, begon hij minder last van mijn gewrichten te krijgen. Nu heeft hij helemaal geen last meer.

Carmen: "Ik gooi nu zelfs wel hele dure medicijnen weg omdat de uiterste datum verstreken is. Alleen in drukke tijden heeft Jacques kans op een bloeding en dat gebeurt bijna niet meer".

Jacques: "Ik heb vroeger een beugel gehad voor mijn knie en ook nog een tijd in een rolstoel gezeten, maar later kwam er een evolutie in de behandelingsmethode. Eerst was men voorstander van zo min mogelijk belasten, gestrekt houden en niet buigen. Achteraf is dat niet zo goed geweest. Het heeft het been teveel verzwakt. Toen ik uit de beugel kon, kon ik mijn been niet meer buigen en dat is nog steeds moeilijk. Ik kan mijn knie maar voor de helft buigen. Ik heb veel tijd in bed doorgebracht als kind. Ook zijn de medicijnen heel duur. Soms gebruikte ik tussen de 2000 en 4000 gulden per keer aan medicijnen".

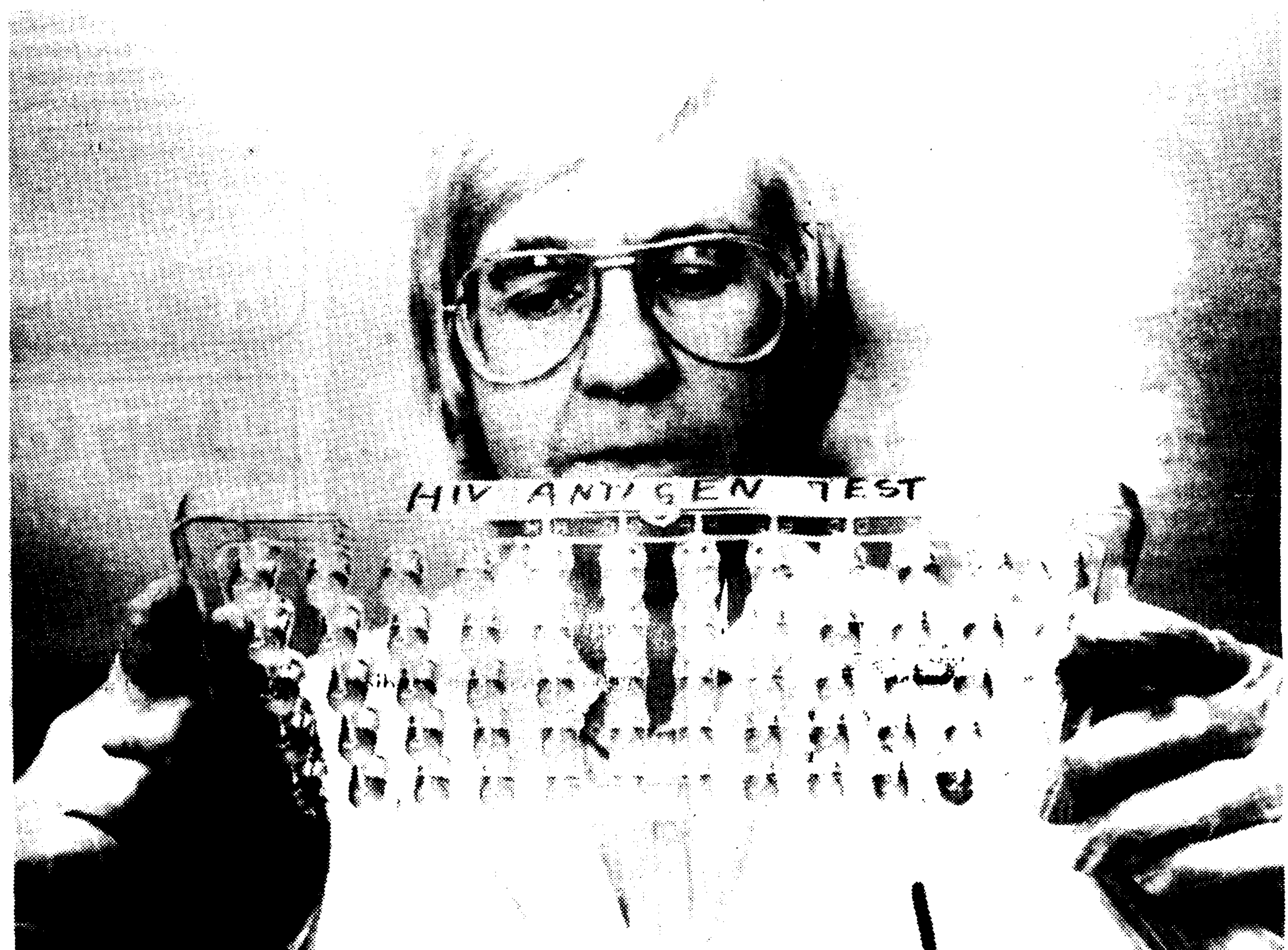
LAKONIEK

Jacques ging naar school op het Radulphus College, ging toen voor studie naar de VS (computer-ingenieur) en daarna doorstuderen in Nederland.

Jacques: "In het begin was ik heel lakoniek over de mogelijke infectie met HIV. Ook nadat ik dat telefoontje had gekregen heb ik niets gedaan. Ik had geen vriendin en ging ook niet veel uit. Ik zag de noodzaak van het weten niet in. Maar vlak voor het eind van mijn studie was ik bij mijn counselor van de universiteit over een hele andere kwestie en die raadde me om me te laten onderzoeken. Hij zei: "Als je een meisje krijgt is het een veilig gevoel". Maar hij was er zelf helemaal niet op voorbereid dat het positief was. Ik heb toen in het laatste half jaar van mijn studie wel een enorme inzinking gehad. Maar daar ben ik toch overheen gekomen. Het onderzoek gebeurde bij een bureau waar je ook heen gaat als je je moet laten onderzoeken op geslachtsziekten en dergelijke. Na het onderzoek, kreeg ik niet meteen de uitslag, maar ik moest binnenkomen. Het eerste wat die dokter vroeg toen ik binnenkwam was: "Ben je drugsgebruiker?" "Ben je homofiel?" "Neen", zeg ik, "Ik ben hemofiliepatient". "Oh", zei hij, "Oh". Typisch Amerikaans. En het is zo verdrietig dat er nog steeds mensen zijn die het zo meemaken. Maar toen was het natuurlijk ook niet zo bekend".

Hoe reageerden uw ouders?

"Die zeiden, kom maar terug. Neem tijd om het te verwerken. Maar ik heb doorgezet. Ik dacht: Als ik nu met mijn studie ophou, kom ik nooit terug en maak ik het nooit af. Het was niet gemakkelijk".

Carmen: "Dat is een understatement".

Jacques: "Het is grappig als je achteraf je reactie ziet. Eerst was ik versuft door het nieuws. Ik liep naar buiten, terug naar de auto, ik keek naar de bomen zo van o ja, ik ben seropositief. Ik zag de *counselor* daarna. Hij liep de trap op, terwijl ik de trap af kwam. Ik zei dat ik de uitslag had: "Ja, positief hoor" en liep door. Het maakte meer indruk op hem dan op mij".

VERWERKING

Carmen: "Dat is het verwerkingsproces. Eerst ontken je het, kun je het niet geloven. Voel je heel duidelijk: dat kan ik wel aan. Hemofilie of seropositief wat maakt het uit".

Jacques: "Het dringt heel langzaam door. Een week erna was ik verkouden en ik dacht: nu ga ik dood. Dat was niet waar natuurlijk, want de weerstand van mijn lichaam was nog zo goed. Die gaat pas heel langzaam omlaag".

Carmen: "Ik kende hem net, toen werd hij ook ziek: griep en diarree. Ik dacht ook: nu gaat hij dood".

Jacques: "Na een paar weken drong het steeds meer door. Ik heb met zelfmoordplannen rondgelopen. Ik word ziek, ik ga dood. Dan kan ik net zo goed nu dood gaan. Achteraf zou ik de laatste acht jaar nooit gemist willen hebben. Ik heb een groeiproces doorgemaakt".

Carmen: "Je wordt meer mens. Aids geeft heel veel. Het neemt meer, maar geeft ook. Het klinkt gek, want aids lijkt alles te nemen: het samen oud worden, gezondheid, kinderen krijgen, maar aids kan ook veel meer geven, afhangende van hoe je ermee omgaat. Je gaat leven op een hoger niveau, je kijkt naar het leven, niet naar de dagelijkse besognes, maar naar het oneindige, naar het universum. Je relativeert de dingen meer. Je ziet het leven soms ook over de grens".

Jacques: "Je kijkt ook anders tegen de dood aan. Je verliest de angst voor de dood. Het is zoals het is".

Carmen: "Een van de fijnste dingen is dat mijn waarden en normen veranderd zijn. Ik heb een positieve levensinstelling. Zo hebben we ook vorige week afscheid kunnen nemen bij Emmaus. Belangrijk vind ik dat wij als echtpaar op een positieve manier kunnen leven met aids. Vaak wordt vergeten door medici en hulpverleners dat mensen met aids tussen twee ziektes door ook nog moeten leven. Hoe geef je je leven zin in die tijd? Wat zijn de prikkels waardoor je ervoor kiest om toch te blijven leven, ondanks gebrek aan werk, daginvulling en gezondheid?"

Na zijn computerstudie is Jacques eerst gaan werken, maar al spoedig besloot hij door te studeren, nu in Nederland. Onderweg in het vliegtuig ontmoette hij Carmen. Ze vonden elkaar erg aardig.

Carmen: "Ik kende hem de derde dag, toen we terug liepen naar huis..."

Jacques: "Je voelt iets voor elkaar. Ik dacht, ik vertel het nu, in een vroeg stadium, dan doet het nog niet zo'n pijn, als ze nee zegt".

Carmen: "Hij zei: "Het kan nooit wat worden". Ik ging meteen gekke dingen denken, ik dacht "Is het soms een homo...?" en "Zou hij impotent zijn...?" Ik heb nooit aan aids gedacht. Aids was iets van de televisie. Er is in Nederland een groot televisieprogramma over aids geweest, waarvan ik het grootste deel had gezien en gedacht: Wat zeuren ze toch. Je krijgt het niet hiervan, je krijgt het niet daarvan: het leek zo ver van mijn bed. Als je je een beetje normaal gedraagt, krijg je het nooit. Nu we in het aidscircuit zijn terechtgekomen blijken er zo veel mensen te zijn met aids, de leukste, de grappigste, de intelligentste mensen, kunstenaars, iedereen kan het hebben. Het zijn niet alleen mensen uit de onderste sociale lagen van de bevolking zoals zo vaak gedacht wordt op Curaçao. Als je in je leven voor 1985 een keer een bloedtransfusie hebt gekregen, kun je drager zijn. Iedereen die ooit geopereerd is voor 1985, kan het hebben. De kans is er. Pas sinds die tijd wordt al het donorbloed op HIV gecontroleerd. In de Verenigde Staten is 95% van alle hemofiliepatiënten drager van het aidsvirus. In Nederland 35%. Dat komt omdat in de Verenigde Staten donoren betaald worden voor het bloed geven. Daarop komen de armste mensen af, drugsverslaafden (vuile naalden), homo's, iedereen die een beetje geld nodig heeft. In Nederland wordt er geen geld gegeven aan donoren. En in het begin dacht men er ook gemakkelijk over in Amerika: een makkelijke manier om homo's op te ruimen! Er zijn nog steeds mensen die denken dat aids een straf van God is".

VERENIGING

In Nederland bij de vereniging van hemofiliepatienten zijn zelfs kinderen die aids hebben. In een dorp wonen drie zusters, die alle drie een zoon hebben die hemofiliepatiënt is. Om dat goed te regelen neemt telkens een moeder alle drie de kinderen mee naar dezelfde dokter voor behandeling. Ze hebben nu alle drie aids. In een ander gezin, in een ander dorp, durfde de familie er niet over te praten. De hele buurt wist dat het kind ziek was, maar ze dachten dat het bloedkanker had, leukemie. De verschijnselen lijken ook wel op elkaar. Carmen en Jacques willen er juist wel over praten.

Carmen: "Wij hebben ook en tijdje geprobeerd er niet over te praten. Maar het kan niet. Het is zo moeilijk er niet over te praten als je hele leven aids is".

Jacques: "Wij willen het niet wegstoppen. Als ik soms met een vriend praat, die het nog niet weet, merk ik dat ik nergens anders over kan praten. Ook niet meer over sport of zo, zonder eraan te denken. Je gaat uitvluchten zoeken".

Carmen: "Als je iemand niet goed kent en hij vraagt :"Waarom werk je niet?" kun je nog niet zeggen: "Omdat mijn man aids heeft".

Jacques: "In Nederland heb ik het iedereen van mijn vriendenkring verteld. Dat was zo goed. Toen ik in juli voor mijn ziekte in het ziekenhuis werd opgenomen, omdat ik een oogontsteking had, kon ik iedereen vertellen waarom".

Carmen: "Het is zo'n opluchting. Je staat al onder zo'n grote spanning door de ziekte? Als je dan ook nog moet liegen, is zo zonde van de energie. Wij willen al onze energie gebruiken om gezond en positief te leven".

Jacques was eerst seropositief. Nu lijdt hij aan aids. Wanneer spreek je van aids?

Carmen: "Er wordt met schalen gewerkt. Ze verschillen wel wat maar het komt erop neer dat als opportunistische infecties op gaan treden, met name in combinatie met een lage weerstand, dus met weinig witte bloedlichaampjes, spreekt men van aids. Er zijn een aantal specifieke virussen die de kop opsteken als de weerstand vermindert. Dat zijn bijvoorbeeld PCP (longontsteking), gordelroos, toxoplasmose (hersenontsteking), CMV (cytomegalovirus), aidsdementie en caposi sarcoom (huidkanker). Een hele tijd was longontsteking erg populair, nu is CMV (netvliesontsteking) in. Tegen longontsteking is tegenwoordig van alles te doen, zoals profylaxe. Normaal onderdrukt het immuunsysteem de infectie, maar als het immuunsysteem het niet meer kan onderdrukken, krijg je allerlei symptomen".

Jacques heeft zowel de toxoplasmose als de CMV-infectie gehad. Voor dat laatste krijgt hij dagelijks van maandag tot en met vrijdag medicijnen via een infuus.

Carmen: "Daar zijn we al gauw een anderhalf uur per dag mee bezig. En als dan op vrijdagochtend om een uur of tien het infuus eruit kan, hebben we echt het gevoel van Hoera: vrij. Weekend".

Carmen en Jacques hebben allebei, een week na elkaar, hun studie in Nederland afgemaakt. Carmen heeft een jaar gewerkt. Jacques heeft wel gesolliciteerd maar kreeg geen baan om medische redenen.

Carmen: "Jacques wilde altijd al parttime werken. Maar met zijn opleiding vragen ze al vlug een werkweek van 60 uur van je. En dat kan Jacques niet. Lichamelijk zou het nog kunnen, maar geestelijk niet. Buiten dat, bedrijven nemen geen mensen aan die seropositief zijn. En sommige bedrijven testen op het HIV-virus ook al mogen ze het niet. Jacques werkt nu op Curaçao aan een software-ontwikkeling voor een paar bedrijven, maar het werk wordt hem te veel. Het is ook een emotionele kwestie. De psychologische kant van de zaak is dat er met computersystemen wat fout kan gaan en dan heeft hij vaak geen energie als de klanten hem bellen. De ene dag voelt hij zich goed, de andere dag niet. Soms een paar dagen niet, maar hij leeft dan wel onder de spanning van eigenlijk moet ik... Ook levert het niet genoeg op. Het is meer een vorm van jezelf bezig houden. Het kan niet meer".

GETROUWD

Jacques en Carmen zijn in april getrouwd en besloten samen terug te gaan naar Curaçao.

"Mijn familie had geen bezwaar tegen mijn huwelijk met Jacques. Iedereen mag Jacques ontzettend graag. Maar ze vonden het wel wat dom van me".

Jacques wilde altijd al terug naar Curaçao. Voor Carmen was dat minder belangrijk. Zij had een goede baan in Breda. En toen een dag voor hun vertrek viel de CMV-diagnose. Vijf dagen ervoor kreeg Jacques al klachten. Carmen wilde dat hij meteen naar de dokter ging. Hij is zo'n computerfreak, hij heeft zijn ogen nodig. Maar de dokter zei: Ga maar rustig naar Curaçao, dit is niet belangrijk. Toen zijn ze toch naar de oogspecialist gegaan en die gaf als diagnose CMV, dus aids. Daarom besloten ze in Nederland te blijven en Jacques ging twee weken het ziekenhuis in voor een operatie. Daarna zouden we wel weer zien. En zes weken later had hij weer een andere ontsteking, hersenontsteking.

"We zijn na de CMV-operatie wel naar Curaçao gegaan, want alle verhuisboedel was al weg, huis opgezegd, en al. De dag na de landing werd Jacques ziek. Koorts, duizelingen, suizen, hoofdpijn. De dokter wilde hem in het ziekenhuis laten opnemen, maar dat wilde ik niet. Hij kwam net uit het ziekenhuis en daar was hij zo depressief geworden. Hij wilde in het ziekenhuis alleen maar dood. Toen hebben we wat afgebeuld. Het huis stond vol dozen, want we waren net verhuisd. De tegelzetters liepen rond, de schilders. Het was een afschuwelijke tijd. Jacques spuugde gal, kon geen trap meer op. De dokter was bang voor hersenbeschadiging en dacht al aan dementie".

Jacques: "Ik vroeg zelfs aan haar: Wie ben je?"

Carmen: "Toen schrok ik. En ik ben gelijk vertrokken met Jacques, hals over kop naar Nederland. In het Dijkzigtziekenhuis in Rotterdam zeiden ze al dat het toch toxoplasmose was, geen dementie. Ik was bijna blij. Hersenontsteking is te behandelen, dementie niet. Jacques moest 12 grote pillen per dag slikken en zestien kleine. En hij kon niet slikken. Het was een gevecht".

Carmen: "Mijn grootste angst tot nu toe is dat hij dement wordt. Die toxoplasmose hebben we ook al weer overwonnen. Weinigen dachten dat hij het zou overleven. Het ging zo snel dat we niet eens afscheid hebben kunnen nemen. We weten niet hoe lang we nog samen zullen zijn. Ik wil me er niet aan vastklampen dat Jacques blijft leven. We hebben de dokters gevraagd hoe lang, maar daar kunnen ze geen antwoord op geven. Ze wagen zich ook niet aan speculaties. Ze zeggen alleen dat het bij andere mannen met toxoplasmose tussen de drie maanden en twee jaar duurde. Tot nu toe statistisch rond een jaar. Maar ik ken al mensen die meer dan twee jaar leven na toxoplasmose en anderen die al

vervolg op pag. 15

DIT VIERDE en laatste katern van de Amigoe Kerstkrant '92 bevat artikelen van de hand van Victor Hafkamp, Sjel de Grood, Nel Casimiri, Annelien van Hemert, Ana van Leeuwen, Marius Bremmer, Arien van Rijn, Eef Hermers, Wim Baart, Elisabeth de Montsouris en R. Nooijen. Het dagboek van Johannes Raapzaet Gillard De Veer, beschikbaar gesteld door de familie Lockhorst, werd bewerkt door Carel de Haseth.

Ken Wong verzorgde de foto op de voorpagina en zorgde samen met Djisbie Franken op Aruba voor de foto's bij een aantal artikelen. George Lichtveld maakte de tekening bij het verhaal van De Veer.

MERRY CHRISTMAS

HAPPY NEW YEAR

Aruba's gouverneursvrouw sociaal-cultureel bezig

Dora Koolman: 'De dingen gaan zoals ze moeten gaan'

= door Annelien van Hemert =

IEDER MENS wordt gevormd door bepaalde gebeurtenissen in zijn leven. Dat is voor Dora Koolman niet anders. De terugkeer uit Nederland begin jaren zestig, de benoeming tot directrice van de Immaculata Huishoudschool, de dood van haar moeder en de benoeming van haar man tot gouverneur van Aruba, dit alles heeft haar gemaakt tot de vrouw die ze nu is.

"Ja, mijn vriendinnen in Nederland zeiden dat ik wel gek moest zijn om terug te gaan naar Aruba. Maar ik hóór hier en ik wilde terug. Dat is best wel moeilijk geweest in het begin. Mijn moeder zag me nog als de tiener van toen en mijn broertjes en zusjes kenden me nauwelijks nog. Aan mijn jongste zusje moest ik zelfs voorgesteld worden, zij was twee jaar oud toen ik naar Nederland ging. En in de tussenliggende jaren ben ik nooit terug geweest, dat was nu eenmaal te duur. Mijn ouders hadden nog acht kinderen, weet je. Dan geef je je geld niet uit aan verre reizen".

Een nieuwe gouverneur betekent ook een nieuwe gouverneursvrouw. Dora Koolman-Croes straalt een energie uit waarop menig tiener jaloers kan zijn. Een vrouw **naast** haar man, een moeder voor velen, een kind van Aruba. Maar bovenal een kind van God, in wie ze een grenzeloos vertrouwen heeft. Ze weet wat ze waard is en toch is haar leven meer bepaald door het lot dan door haar sterke wil.

We zitten in de ambtswoning, waar mevrouw Koolman krap een jaar geleden haar intrek heeft genomen. "Ik vind mijn eigen huis eigenlijk veel gezelliger, hier heb ik af en toe het gevoel dat ik niet op Aruba woon. Ik zie niks en ik hoor niks, ik voelde me in het begin afgesloten van de buitenwereld. Maar het went en ik ben wel tevreden, hoor." Het oogt inderdaad wat klinisch, maar we zitten dan ook in de officiële ontvangstkamer. Geen plaats voor kindertekeningen, maar voor het portret van onze vorstin.

"Ik solliciteerde als juf van een eerste klas, basisonderwijs, maar het bestuur van de Franciscanessen AVO (algemeen vormend onderwijs) vond dat ik best op de, toen vijf jaar oude, Immaculataschool in Santa Cruz kon gaan werken. Nou, dat vond ik wel een eer, maar ik was ook verschrikkelijk onzeker over die benoeming.

Moet je je voorstellen, ik was pas eenentwintig en mijn oudste leerlinge was zeventien! Da's niet mis als je net van school af komt. Toch heb ik het gedaan en ik heb er nooit spijt van gehad. Het was wel keihard werken, want er was niet erg veel lesmateriaal, dat moesten we zelf maar maken. In die tijd was het huishoudonderwijs een ondergeschoven kindje en het werd absoluut niet serieus genomen.

Ik gaf les in allerlei vakken, zoals rekenen, Nederlands, muziek, gym, aardrijkskunde en gwschiedemnis. Tegenwoordig zou het niet eens meer mogen, maar toen moesten we het doen met wat voorhanden was. Een hele goede leerschool, dat wel.

Ik ben drie jaar later getrouwd met Olindo. Ik heb achteraf het gevoel dat God mij gewoon naar huis 'gestuurd' heeft. Daar wachtte immers de man van mijn leven op me.

Na een jaar kreeg ik eervol ontslag, want ik zou gaan bevallen. Slechts zes weken na de geboorte van Eugène ben ik weer gaan werken. Er was nog steeds een nijpend tekort aan leerkrachten, de school vroeg me om terug te komen. Gelukkig woonde mijn moeder naast me, dus de baby kwam niets tekort. En het waren eigenlijk maar halve dagen, om één uur was de school al uit.

Ik heb altijd met veel plezier gewerkt op die school en volgend jaar zit ik er alweer dertig jaar. Da's een hele tijd.

DIRECTRICE

'In 1979 ben ik directrice geworden. Ook dat werd me in de schoot geworpen. De zittende directrice vertrok naar Nederland en het bestuur vond mij geschikt voor de taak. Ik zat er niet op te wachten en ik was weer onzeker. Zou ik het aan kunnen? Het betekende opnieuw keihard werken om het zo goed mogelijk te kunnen doen. Mijn verantwoordelijkheidsgevoel is groot, wat wil je met zoveel kinderen vroeger thuis. Ik wist wat keihard werken was, het was me met de paplepel ingegoten, dat was het probleem niet. Maar eigenlijk wilde ik helemaal niet. Maar ja... tòch gedaan, hè.

Als directrice wilde ik wel een eigen stempel op de funktie drukken. Ik ben een voorstander van een democratische beleidsvoering. Het team moet achter mij staan en ik moet één zijn met het team. Anders werkt het volgens mij niet. Het team is vrijwel ongewijzigd gebleven. Dat betekent toch dat de werksfeer goed was en nog steeds is, na al die jaren. Ze hebben me altijd gesteund, zonder hen zou ik het nooit gekund hebben. Ik moest groeien in die functie en ik heb daarvoor alle

DORA KOOLMAN - CROES

ruimte gekregen. Iedereén heeft hard gewerkt om die teamgeest tot stand te brengen. Samen hebben we de school gemaakt tot wat ie nu is: volwaardig onderwijs in de Arubaanse samenleving.

THEOLOGIE

In 1980 overlijdt haar moeder. Een zware slag. "Mijn moeder was mijn vriendin, mijn voorbeeld. Ik kon alles bij haar kwijt, mijn zorgen, mijn verdriet en mijn vreugde. Zomaar, van de een op de andere dag, zonder waarschuwing, wàs ze er niet meer. Mijn wereld heeft een flinke duw gekregen. Ik vond het zo onrechtvaardig. Eindelijk kon ze gaan genieten van 'het leven', eindelijk waren alle kinderen 'op bestemming' en dan zòiets. Mijn geloof wankelde en ik werd min of meer gedwongen om het onder de loep te nemen.

Ik rebelleerde tegen God. Achteraf gezien is dat natuurlijk puur menselijk. Ik geloof in de Goddelijke Voorzienigheid, maar ik kon deze zet gewoon niet begrijpen, wilde het ook niet begrijpen. Toen hen ik me gaan verdiepen in 'de zin des levens'. Waarom zijn we eigenlijk op aarde? Enkel om dood te gaan? Dat kòn toch niet...? Ik ben gaan studeren, zelfstudie hoor, en kwam op een gegeven moment tot de ontdekking dat ik méér wilde weten. Toen ben ik theologie gaan studeren, MO-A. En dat vind ik zelf nog steeds dè bekroning van mijn leven. Ik heb daar zoveel van geleerd, ben er zoveel rijker door geworden. Mijn vertrouwen in God is groter geworden, ik heb leren begrijpen wat mensen soms drijft, ik heb ook meer instrumenten aangereikt gekregen om met mensen om te gaan. Ik weet nu ook dat ik nooit in mijn leven een taak opgedragen kreeg die ik niet aan kon. God weet best wat ik wel en niet kan en er gebeurt niets dat Hij niet wil. Dat geeft me een buitengewoon veilig gevoel. Dat wil ik ook graag overbengen op anderen.

Aruba bijvoorbeeld, heeft een enorme groei meegemaakt. Mensen zijn daardoor onzeker geworden, het spoor bijster geraakt. Ik denk dat we terug moeten naar de 'oude' waarden, die wèl heel aktueel zijn: Geloof, hoop en liefde.'

DE ARUBAANSE VROUW

Voor de studie theologie moest een scriptie geschreven worden. Dora maakte het zich bepaald niet gemakkelijk met het onderwerp 'De bewustwording van de vrouw in kerk en maatschappij'. Ze spitste het toe op Aruba. Ze spreekt met een gedrevenheid waar ik stil van word en is fel, omdat het 'zo belangrijk is voor de Arubaanse vrouw'.

'Ik heb een enquête gehouden en de uitkomsten waren een teken aan de wand. Er zijn enorm veel onzekere vrouwen op Aruba, zij vinden zichzelf niets waard, of in elk geval veel minder waard dan de man. Volkomen onnodig. Wij hebben als vrouwen zoveel te bieden, we kunnen zoveel. Maar we zullen zelf onze eigenwaarde moeten bepalen, want een ander doet het niet, hoor! Mannen hebben zich in de loop der eeuwen een aantal privileges toegedicht en om die te ontnemen, zullen we sterk moeten staan. Zij gaan ons daarbij uiteraard niet helpen, ze zullen gek zijn. Dus moeten vrouwen elkààr helpen. Dat is de enige manier. Aruba is een kleine gemeenschap, iedereen kent iedereen. Je valt al gauw op als je een afwijkende mening hebt, maar toch doe ik een beroep op 'onze' vrouwen. Er is zoveel talent, zoveel kennis die niet naar buiten komt, alleen door het 'vrouwzijn' en dat is zo zonde. Je kunt je leven meer waarde geven, door je talenten uit te buiten. De vrouw is gelijkwaardig aan de man, ze staat niet àchter, maar nààst hem. Zò heeft God het ook bedoeld in zijn Bijbel. Het is door de eeuwen heen maar al te graag anders uitgelegd door mannen, maar God is eigenlijk heel erg duidelijk ten aanzien van de vrouw. Ze mag er wezen, om het maar eens populair uit te drukken."

"En niet alleen het uiter-

lijk telt daarbij, de geestelijke wereld van een vrouw is rijk. Daar moeten we echter wel aan werken. Verzorging van de buitenkant is erg belangrijk, maar het op peil houden van de binnenkant, de geest, moet tenminste zo'n grote plaats innemen in het leven."

PASTORAAL WERK

Om de dingen te kunnen doen die ze belangrijk vindt, is Dora pastoraal medewerkster van de parochie.

"Zwaar werk, allerlei levensproblemen komen er uiteraard aan de orde en ik heb daar zo nu en dan moeite mee. Er is veel leed in het leven. Toch blijf ik zeggen dat je het leven alleen kan nemen zoals God het aan je geeft."

"Ik leer heel veel van het werk. Ik hou lezingen over bijvoorbeeld het toedienen van de sacramenten. De ene keer is dat voor ouderen, dan weer voor de jeugd. Ik hou ervan om te praten met allerlei mensen over de dingen die mij bezig houden. Je krijgt er zoveel voor terug, zoveel warmte, zoveel saamhorigheid. En dat zijn de dingen waar je in het leven wat aan hebt, toch?"

Ze wil echter meer op het sociaal-religieuze vlak doen. Een jaar geleden besloot ze om de dertig jaar vol te maken op school en zich dan bezig te gaan houden met Aruba en de Arubanen. Er is

op dat gebied nog veel werk en daarvoor wilde Dora zich meer ...etten. Maar toen kwam als een donderslag bij heldere hemel het verzoek of haar man gouverneur van Aruba wilde worden. Daarop had het echtpaar nooit gerekend, niet eens over nagedacht. Ze waren verbouwereerd. Er is veel gepraat in huize Koolman, na deze mededeling. Dora was natuurlijk trots op haar man, ze vond het een bekroning op zijn werk en zijn streven om elke taak die hij ooit kreeg zo goed mogelijk te doen. De heer Koolman had juist zijn ontslagaanvraag ingediend, omdat hij voor zichzelf wilde beginnen.

HET GOUVERNEURSCHAP

"Wéér een teken voor mij dat de dingen gaan zoals ze moeten gaan. Ook hierin voelde ik de sturing van God zò overduidelijk, dat we niet meer twijfelden aan de benoeming van gouverneur."

En zo geschiedde. Olindo Koolman werd de tweede gouverneur van Aruba.

Waar ze echter niet bij stil hadden gestaan, waren de consequenties die de benoeming met zich mee bracht. De buitenkant lijkt mooi, maar het is natuurlijk een verantwoordelijke taak met plezierige en onplezierige kanten.

"Ja, daar hebben mijn zoons en ik helemaal niet over nagedacht. Wij zouden natuurlijk ook deel gaan uitmaken van die taak. En dat ging aanmerkelijk verder dan we verwacht hadden."

"Zó ver dat één van de kinderen op een gegeven moment klaagde dat het hele gezin uit elkaar gevallen was doordat pa gouverneur was geworden. Die opmerking deed me pijn, maar ik realiseerde me ook meteen dat we het als ouders dan nog niet zo slecht gedaan hadden. De jongens misten het ouderlijk huis, de sfeer en de aandacht. Ze zijn in het afgelopen jaar allebei getrouwd. Een zorg minder voor een moeder; mijn jongens zijn goed terechtgekomen. Ik kan me nu volledig wijden aan de taken die mij zijn toebedeeld. Er zijn veel officiële taken, veel sociale ook. Maar ik heb natuurlijk ook nog mijn werk op school. Dankzij de steun van mijn collega's heb ik de vrijheid mijn tijd in te delen zoals die mij het beste uitkomt. Een luxe die ik zeer waardeer. Er zijn mensen geweest die vonden dat ik het werk op school moet neerleggen. Ik wilde proberen het te combineren en tot nu toe lukt dat aardig, maar zoals ik al zei: dank zij mijn collega's! Ik ben hen daar buitengewoon dankbaar voor, want mijn functioneren staat of valt met hun medewerking. Bovendien wilde ik geen luizeleventje nu mijn man gouverneur was. Ik ben geen aanhangsel, geen ornament, maar een mens met een eigen kijk op het leven en het gouverneurschap. We praten er veel over, bidden ook veel. Samen proberen we de taak een eigen stempel mee te geven. Dat is vooral in het begin niet gemakkelijk geweest. Het vorige gouverneursechtpaar (de heer en mevrouw Tromp-AvH) is heel populair. Daar moet je tegen opboksen. Ik heb trouwens niets dan lof voor hen, want nu pas realiseer ik me wat een energie het allemaal kost. En ze deden het toch maar, op hun leeftijd. Daar kun je alleen diepe bewondering voor hebben."

"Bovendien heeft mijn man zijn beperkingen en hij moet ook nog groeien in zijn functie. Men kan niet verwachten dat hij meteen alles goed doet en weet wat hij moet doen. Je wordt niet echt voorbereid op deze functie, hij niet, maar ik ook niet. Dan maak je fouten. Dat vind ik niet erg, want ieder mens moet kunnen falen, daar leer je van."

SOCIAAL WERK

"Een voordeel van de functie is dat ik meer mogelijkheden heb om mensen te bereiken. Ik ben nu 'iemand', een persoon waar eerder dan vroeger, naar geluisterd wordt. Dat moet ik uitbuiten, vind ik. De idealen die ik had, staan nog sterk overeind. Na een jaar kan ik zeggen, dat het gouverneurschap geen kink in de kabel van mijn plannen was, maar veeleer een zegen om ze te kunnen volbrengen. Het doel in mijn leven is om mensen gelukkig te zien en te maken voorzover dat binnen mijn mogelijkheden ligt. Het welzijn van de Arubanen gaat me zeer aan het hart, ik wil er aan meewerken om het zo optimaal te laten zijn. Als ik stop met het werken op school, wil ik me volledig toeleggen op het organiseren van bijeenkomsten voor vrouwen, jeugd, ouders, noem maar op. Samen praten over de dingen die ons bezig houden, samen oplossingen zoeken voor problemen die ons allemaal aangaan. Ik wil dicht bij de mensen staan, ze helpen waar ik kan."

"Ik wil weten waarover ze praten, wat belangrijk voor ze is. Met die kennis kan ik Aruba op een betere manier promoten. Die kans krijg ik en dus moet ik die grijpen. We hebben tenslotte een prachtig land met prachtige mensen. Daar mogen we trots op zijn."

KERSTWENS?

"Het is toch voor de Kerstkrant, hè? Dan wil ik er nog een kerstwens aan toevoegen:

De hele bevolking van Aruba wens ik een Kerstfeest vol licht en vrede toe. Wel moeten wij beseffen dat om vrede te brengen, wij zelf vrede moeten zijn en doordrongen van de waarde van de vrede. In één dag is dat niet te realiseren. Moge het licht van Christus ons pad verlichten gedurende het jaar 1993 en ons veel geluk en vreugde brengen".

1942: Geboren als Maria Auxiliadora Croes
1948: Mariaschool (basis onderwijs) te Santa Cruz
1956: Mariacollege Oranjestad (MULO, 1e jaar)
1957: MULO te Blerick (bij Venlo), intern
1959: Kweekschool Neerbosch (bij Nijmegen), intern
1963: Terugkeer naar Aruba, werkzaam als lerares op Immaculata
1964: Opleiding Hoofdonderwijzer ('oude' hoofdakte)
1966: Augustus: huwelijk met Olindo Koolman
1967: Mei: geboorte Eugène
1967: Oók mei: examen deel B hoofdakte (geslaagd)
1972: Aanvang LO-studies
1972: Geboorte Lionel
1974: LO biologie
1975: LO Engels
1978 LO tekenen
1985: Aanvang MO-A theologie
1988: Examen MO-A theologie
1990: Cursus Management voor directies van scholen
1992: Cursus Management LBO-nieuwe stijl

"Gij zijt heerser over Israël

Kerstnacht in Bethlehem: Internationaal spektakel

HET ZOGEHETEN Kribbeplein is volgestroomd. Midden tussen de menigte sta ik op een houten verhoging. Die is er speciaal neergezet voor de internationale televisieploegen, maar ondertussen door een groep Engelse invaliden bezet. In het licht van de schijnwerpers zingt een koor van de Fiji-eilanden het refrein: *O tidings of comfort and joy*. Een verslaggever van ABC News doet opgewonden verslag van het spektakel, terwijl de rolstoelbezitters de fles whisky van onder hun plaid tevoorschijn halen. *It's Christmas time*, zegt een al wat aangeschoten vrouw, als ze een fles onder m'n neus drukt. Daar sta ik dan. Verwondering? Verwarring?

Thuis heeft een vreemde stemming zich van mij meester gemaakt. Met Kerst zal ik in Bethlehem zijn. Ontmoet ik daar vrome pelgrims of beland ik daar in een grote commerciële valkuil? Het begint op m'n werk. De directeur heeft een bijeenkomst belegd met het thema: 'Woord en Lied bij Kerst'. Centraal staan de Engelse *Christmas carols*. Eéntje spreekt me het meest aan, misschien wel omdat Bethlehem erin genoemd wordt. Het is *God rest you merry, gentlemen*. De coupletten kan ik niet onthouden, daar heb je eigenlijk de tekst en een woordenboek voor nodig. Maar het refrein zit erin gebakken: *O tidings of comfort and joy, comfort and joy, o tidings of comfort and joy*. Wat hebben we in de wereld van die boodschappen gemaakt?

= door Marius Bremmer =

Buiten, voor de ingang van luchthaven Schiphol, staat een pantserwagen van de Rijkspolitie. Bij de incheckbalie staan politiemannen met karabijnen en kogelvrije vesten. Als ik vraag naar de reden van hun aanwezigheid: "Tja meneer, u vliegt met El Al. Dit zijn veiligheidsmaatregelen tegen mogelijke terroristen. Duur grapje voor de Israëli's, want ze krijgen wel de rekening gepresenteerd van onze aanwezigheid hier." Het *Tidings of comfort and joy* ebt weg in mijn hoofd. Opeens sta ik voor een tafeltje waarop iemand een 'interview ' met me wil houden. 'Wie is hier nu de journalist?' vraag ik me heel even af. Een strenge veiligheidsdame van El Al vuurt vragensalvo's op me af. Ze lijkt wel iemand van de roddelpers: "Waar heeft u vannacht geslapen?" Ze legt uit dat deze en andere vragen te maken hebben met het inpakken van de bagage, of er ook een bom in kan zitten. M'n humeur daalt, maar m'n veiligheid neemt toe als een andere dame de hele ceremonie nog eens dunnetjes over gaat doen. De karabijnen staan er weer als de handbagagewordt gecontroleerd. Bij het vliegtuig staan twee pantserwagens, die zelfs meerijden naar de startbaan.

Aan boord worden alle passagiers voor Tel Aviv welkom geheten met een kaartje, waarop de mededeling staat dat het volk van Israël over de gehele wereld 'Hanukka' viert, het feest van het licht. Volgens de traditie worden er dan *doughnuts* uitgedeeld. Tijdens de start galmen de *Jingle bells*door de Boeing. Als de spanning van de luchthavencontrole en het opstijgen weer wegzakt en de boordmuziek wordt uitgedraaid, zwelt het weer aan in mijn hoofd: *O tidings of comfort and joy*.

HERBERG

We zijn zo tegen Kerst niet de enigen in Jeruzalem. De accommodatie in de stad puilt uit. In het oude stadsdeel vinden we bij de Jaffapoort een kleine herberg, die voor een deel bestaat uit ondergrondse gewelven. Bij de balie is een plekje waar je bij de warmte van een straalkacheltje wat tv kunt kijken; het kan in de winter flink koud zijn in het hoog gelegen Jeruzalem! De eigenaar van het hotel is Arabisch, dus het Jordaanse tv-net staat aan. De dochter van de koning is voor het ganse volk aan het parachutespringen. Hoessein zelf staat er bij met een lach van oor tot oor, tegelijk bewijzend dat koningen tegenwoordig meer kronen in hun mond dan op hun hoofd hebben.

Eigenlijk was onze herberg ook volgeboekt, maar als je voor een kleine krant op pad bent, moet je met weinig genoegen kunnen nemen: de voorraadkast. Een hol met een ijzeren hek, zonder daglicht en muf. Tot overmaat van de ramp wordt er 's nachts nog een naar drank stinkende Israëli op een matrasje bijgepropt. Maar ja, als vanouds is het in deze tijd van het jaar moeilijk om een herberg te vinden waar nog plaats is...

De ochtend van 24 december. 'Vandaag gaat het allemaal gebeuren, terwijl het voor m'n gevoel morgen pas Kerst is. Het draait hier om de Kerstnacht, want op 25 december gaat het leventje in Bethlehem weer z'n gewone gang. Als we buiten het daglicht weer aanschouwen, zien we dat op het pleintje in de oude stad, voor de Jaffapoort, de dranghekken staan opgesteld. Overal zie je zwaarbewapende soldaten. Langs de kant van de weg, op de daken en (als je kijkt) zelfs op de balkons van de huizen. Iemand zegt ons dat het hoofd van de Grieks-katholieke kerk hier langs zal rijden, als hij op weg gaat naar de Kerstviering in de Geboortekerk in Bethlehem. "Vroeger liepen ze in processie, nu scheuren ze met een auto", aldus onze informant.

Als de halzen van het publiek rekken, komt er inderdaad een Mercedes langs. We vangen amper een glimp op van de 'hoge Piet'. Die processie van vroeger brengt me overigens op een idee. Als ze toen liepen, waarom kan dat nu niet? Bij de *tourist information* krijg ik te horen dat het naar Bethlehem vanaf hier inderdaad prima te lopen is. In een plastic tasje heb ik wat brood en wat melk bij ons. Als het lopen tegenvalt, kan ik altijd nog liften of de bus nemen.

BEZET GEBIED

Op weg van Jeruzalem naar Bethlehem. Nu pas krijgen we echt het idee in Israël te zijn. Hier is een punt waar je prachtig de stad Jeruzalem kunt zien liggen. De stad koestert zich in de lage winterzon. Boven de weg is een versiering aangebracht met de tekst *Merry Christmas*. Daaronder staat een bewapende soldaat te liften. Links en rechts van de weg zijn stokoude olijfgaarden. De omgeving van Bethlehem heet in de bijbel Efratha: 'vol vruchten'. Zouden daar die olijven mee worden bedoeld? Raar idee eigenlijk, dat je hier nu even achteloos een leeg blikje Cola de berm inschopt. Op een heuvel is een militaire kijkpost, we zitten hier immers in bezet gebied. Met grote verrekijkers — in de vorm van een kanon — speurt het leger de omgeving af. Ik zwaai met m'n armen en ...ja hoor! Ze zien ons lopen en er wordt enthousiast teruggezwaaid. We stappen stevig door en heffen ons repertoire *Christmas carols* aan. Het refrein *O tidings of comfort and joy* is er een van het type dat je niet makkelijk meer uit je hoofd krijgt.

Rechts van de weg staat een bord met de tekst 'Graf van Rachel'. De bijbel meldt het al: *"Zo stierf Rachel en werd begraven aan de weg naar Efratha, dat is Bethlehem. En Jakob zette op haar graf een opgerichte steen, dat is de opgerichte steen van Rachels graf tot op heden."*

Voordat we een kijkje kunnen nemen in het gebouwtje waarin zich het graf bevindt, nemen militairen eerst zorgvuldig onze handbagage door. Voor de joden is het een heilige plaats, een mooi doelwit voor aanslagen hier in het bezette gebied. Zou dit werkelijk nog steeds dezelfde plaats zijn? Als ik zo maar naar binnen wil stappen, merk ik dat de Israëli's er zelf zeker niet sceptisch tegenover staan. Iemand grijpt me in m'n kraag en wijst naar een doos met keppeltjes: als man op een heilige plaats eerst je hoofd bedekken! Het graf is bedekt met donker fluweel, voorzien van Hebreeuwse tekst. Een orthodoxe jood staat tegen het graf aan te bidden en wiebelt daarbij net zo als de bidders bij de Klaagmuur. Ook hier geldt de joodse regel: de vrouwen achter een speciaal hekje.

Plafondschilderingen in Arabisch-Christelijke kerk in Beit Sahur. Het engelenlied in het Arabisch.....

De tweede helft van de middag. We komen net in Bethlehem vóór de grote stroom. Politieagenten staan klaar om het verkeer te gaan regelen. Het leger heeft wegversperringen opgeworpen. De zon staat laag aan de hemel en de kerktorens en minaretten van de stad steken af tegen de diepblauwe lucht.

En gij Bethlehem Efratha, al zijt gij klein onder de geslachten van Juda, uit u zal Mij voortkomen die als een heerser zal zijn over Israël en wiens oorsprong is van ouds van de dagen der eeuwigheid."

Bethlehem komt op verschillende plaatsen voor in de bijbel. Rachel is er dus begraven, Samuël ging er heen om David tot koning te zalven en daardoor nog sliep Ruth er op de dorsvloer onder de slip van Boaz' mantel. Nu komen er massa's mensen om in Bethlehem de Kerstnacht te vieren. Tussen de meute lopen wij naar het Kribbeplein, in het hartje van de stad. Vlak voor het plein is de weg afgezet met cabines. Plotseling duwt een soldaat mij in zo'n hokje om mij te fouilleren. Ik moet zelfs een foto maken, om hen ervan te overtuigen dat mijn camera geen bom is. Rond het plein —dat versierd is met vlaggetjes en lampjes — liggen de souvenirwinkeltjes. Naast het gewone spul als ansichtkaarten en sleutelhangers is er van alles te koop wat met Bethlehem te maken heeft: stalletjes, kribbetjes, popjes van het kind Jezus, Maria's, herdertjes en ga zo maar door. Ook produkten die voor Bethlehem vreemd zijn: doornenkronen. Als er maar geld te verdienen valt! Aan de zuidzijde is een groot wit scherm opgesteld. Hier zal de nachtmis in de Geboortekerk op geprojecteerd worden, omdat al lang niet meer iedereen in de kerk past. Naast het scherm staat — hoe kan het ook anders —een opgetuigde Kerstboom.

Pelgrims op het Kribbeplein...
(foto's Marius Bremmer)

INTERKERKELIJK

In Bethlehem zijn veel kerken, maar de Geboortebasiliek is wel de bekendste: men zegt dat op deze plek de Messias is geboren. Op deze plaats liet de Romeinse keizer Hadrianus een bosje planten ter ere van Adonis. Bisschop Marcarius liet met steun van keizer Constantijn de Grote de heidense boel weghalen en stichtte er in 326 een kerkje. In 527 werd het kerkje verwoest, maar keizer Justinianus (527-565) liet het herbouwen. De kerk werd door de kruisridders verfraaid en vergroot. In 1672 kwam de kerk in bezit van de Grieks-orthodoxe kerk. In 1852 kregen de Franciscanen een deel, terwijl het zuidelijke deel werd toegewezen aan de Armeense kerk. In totaal nu dus drie christelijke geloofsrichtingen die de kerk beheren. Deze interkerkelijke samenwerking gaat overigens niet van ganser harte. Via een trapje omlaag kom je in de Geboortegrot, twaalf meter lang en drie meter breed. Op de (zogenaamde) plek van de geboorte is een zilveren ster aangebracht met het opschrift: *Hic de virgine Maria Jesus Christus natus est* (hier werd uit de maagd Maria Jezus Christus geboren). Er is ook nog een voerbak te zien waar — naar men beweert — de herders en de wijzen neerknielden.

In de Geboortegrot is net een groep Nigeriaanse christenen gearriveerd. Zwarte mensen in witte gewaden zingen Kerstliederen. Bij elke keer dat de naam van Jezus in een lied voorkomt, buigen ze diep voorover. Het geheel roep — ook onder invloed van alle versierselen in de grot — een aparte sfeer op. Uit alle verschillende kerkelijke kledij is niet meer op te maken wie nu van welke richting is. *O tidings of comfort and joy*.

PREEK

Het begin van de avond. Na ergens wat Arabisch gebak te hebben gegeten en van de Turkse koffie de laatste restjes koffiedik tussen ons gebit te hebben weg gepeuterd, besluiten we het stadje weer uit te lopen, richting Beit Sahur. Daar waren de velden waar de herders voor het eerst het evangelie van troost en vreugde hoorden: *God rest you merry, gentlemen!* Het is nog een behoorlijk eind lopen. Het rumoer van Bethlehem sterft weg en we duiken de diep-donkere nacht in.

Beit Sahur is een plaatsje met overwegend christelijke Arabische inwoners, maar op de plaatselijke kerktoren galmt vanuit een megafoon het wereldse Kerstlied *Jingle bells, O what fine it is to ride in a one-horse open sleigh!* In de kerk zijn de prachtigste schilderingen aangebracht. Engelen verkondigen (in Arabisch schrift) het evangelie aan de herders. Weer buiten komt een enthousiaste stoet voorbij. Voorop rijdt een auto. Uit het raam hangt een Kerstman. Met z'n ene hand schudt hij een bel heen en weer, met zijn andere strooit hij snoepjes. Kinderen buitelen over de stoep.

"En er waren herders in

diezelfde landstreek, die zich ophielden in het veld en des nachts de wacht hielden over hun kudde. En de engel zeide tot hen: Weest niet bevreesd. Want zie, ik verkondig u grote blijdschap, die heel het volk ten deel zal vallen: u is heden de Heiland geboren, namelijk Christus, de Here, in de stad van David."

Het was hier in het veld rechts van de weg, zeiden de Grieks-orthodoxen. Nee, het was links van de weg, zeiden de roomskatholieken. Beiden bouwden op 'hun' plaats een kerk. Buiten Bethlehem niks geen samenwerking meer. Helemaal buiten Beit Sahur lopen we in de koude nacht. Het is hoogut een paar graden boven nul. Onder een lantaarnpaal staat een groep mensen rond een ton met vuur. Ze warmen er hun handen. Wat is hier aan de hand? Iemand geeft ons een stencil met liederen, afgedrukt in het Arabische en het Engels. Op een kist staat een Amerikaan te bidden. De primitieve geluidsinstallaties hapert. Na het gebed zet een accordeon in en wordt er gezongen.

Een Arabische dominee leest Mattheüs 2:1-12, eerst in zijn eigen taal, daarna in het Engels. Voor de mensen uit de streek verkondigt hij het evangelie. Is het nog voor te stellen dat een paar kilometer vederop in Bethlehem zo'n drukte heerst? De preek gaat speciaal op Bethlehem, dat 'Huis van Brood' betekent. De Messias zegt: "Ik ben het broods des levens." Al vijftien jaar organiseert de Bible Presbyterian Church onder deze lantaarnpaal deze diensten. Het vuurtje wordt gedoofd, de accordeon wordt ingeklapt en de mensen keren huiswaarts.

SPEKTAKEL

De Kerstnacht-*happening*. Op vertoon van een perskaart kunnen we ons de nodige fouilleringen (en het maken van weer een foto) besparen. Het Kribbeplein is volgestroomd, de Kerstboom is verlicht. Op een grote kerktrap zingen koren uit de hele wereld *Christmas carols*. We hebben een prima plaatsje op een speciaal perspodium. Een uit Zuid-Afrika afkomstige ambtenaar bewaart de orde rond het podium. Hij lijkt zijn aanleg voor dit karwei van huis uit te hebben meegekregen.

Ook in het publiek wordt gezongen. Een Amerikaanse negerin heft de handen op ten hemel en roept *Hallelujah, praise the Lord*. Daarnaast staat een vrouw die ook de dag van haar leven lijkt te hebben. Om twaalf uur knallende kurken van de champagneflessen. De vele duizenden die hier zijn toegestroomd, komen niet allemaal als pelgrim. Op het grote scherm is vrij vaag de gang van zaken in de Geboortebasiliek te volgen. Hoewel de verslaggever van ABC News hijgend het publiek thuis vertelt dat niemand de kerk meer in komt, lukt het ons nog wel. Na onze kerkdienst in de buitenlucht van Beit Sahur zien we nu een andere invulling van het begrip godsdienstoefening nu in de grote basiliek.

Het Kribbeplein stroomt leeg. Mensen persen zich in gereedstaande bussen, terug naar hun hotels in Jeruzalem. Er blijft op het Kribbeplein een slagveld achter van lege drankflessen.

O tidings of comfort and joy........

= door Ana van Leeuwen =

Marguerite Saleh drie jaar gouverneursvrouw

Antilliaanse first lady: vooral geen sterallures

ZE IS NIET iemand die graag op de voorgrond treedt. Altijd een beetje op de achtergrond, ietwat bescheiden zou je kunnen zeggen. Toch is mevrouw Marguerite Marie Saleh-Halabi heel duidelijk aanwezig in het leven en werk van haar man, mr. Jaime Saleh, de gouverneur van de Nederlandse Antillen. Al drie jaar bekleedt hij die functie en is zij dus de eigenlijke Antilliaanse *first lady*. Ze wonen al bijna net zo lang in het gouverneurshuis - Fort Amsterdam 1 is het officiële adres - in Punda. "Ik wist nooit dat het zo leuk zou zijn om in Punda te wonen. Er is hier 's morgens zoveel beweging, allemaal mensen onderweg." Ze houdt niet van het geven van interviews, zegt zelfs meerdere malen 'nogal gereserveerd' van aard te zijn. Maar toch. Een gesprek met deze vrouw achter de schermen toont al snel aan dat ze weldegelijk nauw betrokken is en wil zijn met deze samenleving. "Met beide benen op de grond," zijn haar eerste woorden. Er volgen veel meer.

Het enige Antilliaanse 'paleis' is en blijft een bijzonder gebouw. De trap, de adjudant die er altijd als een adjudant uitziet. Binnen statig maar niet koud, deftig, maar niet té. Het doet een beetje Nederlands aan, maar de warme wind die door de grote deuren, ramen en galerijen naar binnen waait, verraadt de lokatie. Antilliaanser kan het haast niet. Het uitzicht op de haven, de Heerenstraat. Bij het binnenkomen word je begroet door een portret van een stralende koningin Beatrix die niet lang geleden in levende lijve te gast was. Aan de andere kant hangen schilderijen van gewezen gouverneurs. Ook zij hebben ooit in dit huis gewoond.

Mevrouw Saleh: "Ik woon in deze samenleving en sommigen denken misschien dat ik als vrouw van de gouverneur boven de maatschappij 'zweef'. Dat wil ik bewust niet. Ik sta met beide benen in de maatschappij om alles dat om me heen gebeurt te beleven. Ik beschouw dit als mijn maatschappij waar ik geboren en getogen ben en interesseer me voor alles dat zich hier afspeelt.

Het feit dat sommigen dat denken; zou dat te maken hebben met de hiërarchische positie van de gouverneur in de samenleving?

"Ik weet het niet en spreek slechts een vernmoeden uit. De positie, het feit dat de gouverneur vertegenwoordiger van de koningin is, doet velen geloven dat je aan de top staat. Maar veel hangt af van je houding, hoe je overkomt. Ik verkies ervoor met beide benen in de maatschappij te staan".

Wat dat betreft is er geen verschil met de gouverneur...

"We zitten op dezelfde lijn. Zijn werk doet hij natuurlijk zelf, maar we werken in bepaald opzicht toch ook wel samen in de zin van sociale bezigheden. Ik ga heel vaak met hem mee als we ergens worden uitgenodigd. Ik vind dat belangrijk, je leert je maatschappij beter kennen. Daarnaast organiseer ik hier thuis ook wel wat voor bijvoorbeeld jongeren of ouden van dagen en niet te vergeten de groep geestelijk gehandicapten. We proberen zoveel mogelijk groepen te bereiken".

Met als doel het besef te creëren dat een gouverneur niet per definitie boven de rest staat...

"Ja en ik denk dat de mensen dat waarderen, hetgeen voor ons zeker geen reden is er van uit te gaan dat we het 'gemaakt' hebben. Je blijft kritisch op je zelf. Je wilt meer".

Waren het tot nu toe leerzame jaren?

"Jazeker. Je krijgt *inside information* en je probeert aan de hand daarvan je bijdrage te leveren. Ik kan me natuurlijk niet direkt met staatkundige werkzaamheden van mijn man bemoeien, maar ik probeer altjd wel een steentje bij te dragen, mee te denken. Maar dan niet in de publiciteit. Ik hou daar niet van. Ik heb niets tegen de pers, maar ik vind gewoon dat niet iedereen het minste geringste dat je doet of denkt hoeft te weten. Ten aanzien van mijn rol als gouverneursvrouw bestaan geen geschreven regels. Dat was ook zo toen mijn man president van het Hof was. Ik heb de neiging voor de sociaal zwakkere groepen te kiezen. Zij verdienen het".

Het publiek weet weinig over u...

"Dat komt omdat ik een gereserveerd persoon ben. Ze horen weinig over me. Dat zal wel zo blijven, want dat is nu eenmaal mijn karakter. Ik hou ervan om me onder sociale groepen te begeven, ook op de andere eilanden. Ik reis vaak met mijn man mee als hij op dienstreis moet, maar heb dan veelal een eigen programma, voornamelijk op sociaal gebied. Ik voel er echter niets voor daarover rond te bazuinen, omdat dat anders overkomt alsof je bepaalde dingen doet vanwege publiciteit".

Het gezin Saleh keerde in 1968 naar Curaçao terug na vier jaar Nederland. Daar had Jaime Saleh zijn meestertitel behaald, hij werkte in Zutphen als substituut-officier van justitie. Met twee jonge kinderen, de derde en vierde, - de jongste zoon is nu 16 - werden op Curaçao geboren. Jaime Saleh ging als substituut-officier op Curaçao werken, werkte vervolgens in de advocatuur, de rechtelijke macht. Uiteindelijk werd hij president van het Hof van Justitie. Een functie die hij drie jaar geleden neerlegde om het gouverneursambt te aanvaarden".

MARGUERITE SALEH

Een veel bewogen carrière. Had dit enig effect op het gezin?

"Het was niet zo moeilijk bepaalde dingen niet langer te kunnen doen toen mijn man Hofpresident werd. Hij is namelijk ook niet erg *outgoing*. Je bent voorzichtig. Je hebt vrienden, maar behandelt iedereen hetzelfde. Je houdt afstand zonder geïsoleerd te raken. We gingen gewoon overval naar toe".

De verandering vervolgens naar het gouverneurschap...

"Ik vroeg me zelf direct af wat dit voor mij zou betekenen maar realiseerde dat er geen specifieke regels zijn en dat ik er zelf wat van zou noeten maken".

Uw indruk was niet de verkeerde...

"U bedoelt misschien dat we geleefd worden? Niet echt. We zijn flexibel. Als het teveel wordt dan bedanken we voor een uitnodiging. Je kunt je zelf niet overbelasten. We proberen zo veel mogelijk iedereen tegemoet te komen, maar soms moet je een keuze maken. Ik bepaal bijvoorbeld altijd van te voren aan welke evenementen voor kinderen wij deelnemen, zoals met Sinterklaas en Pasen. Het zijn steeds andere groepen die anders nooit de gelegenheid krijgen bij ons op bezoek te komen".

Wat viel u gedurende deze periode het meeste op?

"Vele zaken schreeuwen om verbetering. Voorbeelden zijn de jeugd, het onderwijs, manieren en normen, opvoeding. De opvoedingspatronen zijn erg veranderd. Tegenwoordig zijn ouders geneigd leerkrachten kwalijk te nemen als hun kinderen straf krijgen op school. Er is agressie, ook onder de jeugd, maar dat is ook het gevolg van de opvoeding. Het is zorgwekkend. We moeten er iets aan doen. Er is een taak weggelegd voor het gezin, maar ook in het onderwijs, de kerk, de media, politieke leiders, vakbondsleiders. Allen moeten ze hun bijdrage leveren om de agressie tegen te gaan".

Meer dan dat nu gebeurt, want het effect blijkt nihil...

"Er is onderling veel wantrouwen en dan kan je weinig voor elkaar krijgen. Alles draait om het vertrouwen en het gezamenlijk plannen van een aantal belangrijke zaken. Een van de oorzaken van de morele achteruitgang zou, wat de gezinnen betreft, gebrek aan tijd van de ouders kunnen zijn. Moeders bleven vroeger thuis. Niet dat ik er tegen ben dat moeders met jonge kinderen gaan werken. Ik constateer wel een gebrek aan aandacht. Ouders moeten tijd en energie hebben om in hun kinderen te stoppen. Ook het onderwijs is wellicht niet wat het moet zijn. De systemen zijn verouderd. Persoonlijk geloof ik dat er betere behoefte-afstemming moet zijn. Er moeten meer onderwijssystemen komen, afgestemd op meer niveaus. Het onderwijs moet veranderen want nu krijg je een samenleving waarin vele jongeren zich niet happy voelen. Minder begaafde kinderen kunnen eigenlijk nergens terecht. Die gaan naar Nederland en vervallen van kwaad tot erger.

De naam van de Antillen en Antillianen in Nederland is niet best...

"Ze generaliseren daar wel. Dat komt waarschijnlijk omdat de relatief kleine groep die wangedrag vertoond zoveel kwaad doet dat ze het voor alle anderen verpesten. Ook voor Antillianen op de eilanden. De groep waar het om draait is de groep teleurgestelde jongeren: geen baan, geen opvang, geen *backing*. Van de regen in de drup. Ik denk dat het beter zou zijn als deze groep jongeren hier blijft en goed wordt opgevangen. Als ze wat ouder zijn kunnen ze altijd nog hun vleugels uitslaan".

Over kinderen gesproken, hoe reageerden uw kinderen toen bekend werd dat uw man gouverneur zou worden?

"De drie kinderen (26, 24, 22) die in Nederland wonen merkten er niets van. De nakomer (nu 16 jaar), die hier nog wel woont, voelde het effect het meest. Zijn eerste reactie toen we het hem vertelden was dan ook: 'Ik ga níet in die zwarte auto naar school!' Hij wilde niet met een slee gebracht en gehaald worden. Hij gaat dan ook niet met de zwarte auto naar school maar met onze eigen wagen. Wanneer hij 's middags door de chauffeur wordt opgehaald staat hij bewust niet voor het schoolgebouw te wachten".

EENVOUDIG

Hij heeft nog last van de protocolaire aangelegenheden...

"Hij is geen jongen die het hoog in de bol heeft. We hebben al onze kinderen eenvoudig opgevoed. Dat is het beste. Andere jongeren stellen daar namelijk absoluut geen prijs op hooghartigheid op en dat zou veel problemen kunnen opleveren. Een leuke anecdote is dat een van onze dochters een keer uit Nederland op vakantie was en vanuit het balkon van ons huis enige Nederlandse kennissen voorbij zag lopen. Ze begroette hen waarop ze haar vroegen: 'He, wat doe jíj daar?" Ze antwoordde: 'Ik woon hier!' Ze wisten helemaal niet dat ze gouverneursdochter is. Dat zijn leuke ervaringen.

Hoe beviel de verhuizing van uw eigen woning naar dit huis?

"Dat viel mee. De eerste vier maanden bleven we gewoon thuis wonen, maar al snel bleek dat ik er twee huishoudens op na moest houden en dat was zwaar. Onze jongste was vaak alleen thuis. Voor het gezin was het beter hier in te trekken. Het bevalt prima. Het is leuk om in Punda te wonen. Veel mensen in beweging. Een volk onderweg. Het huis heeft een bijzondere uitstraling maar je moet je er zelf thuis voelen. Er moet leven zijn. Verder moet je beseffen dat het maar tijdelijk is. Alles is tijdelijk. Dat is belangrijk om te weten, omdat je niet weet waar je straks beland als het voorbij is".

Dat dilemma hou je eigenlijk toch wel een beetje lijkt me...

"Ja, maar wij hebben heel bewust onze vriendenkring behouden en contact gehouden met onze familie. Die heb je en behou je".

U zei eerder dat de gouverneur er de helft heeft opzitten. Dat is als er geen verzoek komt voor nog een termijn...

"Wij gaan er van uit dat het zes jaar is. Wat daarna komt is van latere zorg, daar denk ik nu niet aan. Alles kan, maar ik hou me er niet mee bezig.

Wat waren de hoogtepunten van de eerste drie jaar?

"Het bezoek van de paus (in mei 1990) was daar zeker een van. Het was heel bijzonder. Hij heeft een kwartier met ons persoonlijk doorgebracht. Het bezoek van prinses Margriet, het bezoek van koningin Beatrix ook. We hebben de koningin beter leren kennen en erg leren waarderen. Ze is eigenlijk heel eenvoudig, dat maakt haar zo bijzonder. Heel leuk was ook het bezoek van een groep tachtig ouden van dagen heel in het begin. En de groep 60-plussers aan het begin van het jaar. Ze waren ontzettend blij; dat was allemaal erg mooi om te zien".

U wilt dit huis letterlijk toegankelijker maken...

"Ja maar dan op een georganiseerde manier. We krijgen veel telefoontjes van groepen die het huis willen bekijken, maar dat gaat niet altijd. Het moet gepland plaats vinden. We kiezen vooral groepen waarvan we denken dat ze nooit de kans krijgen bij ons op bezoek te

komen en het huis te bezichtigen. De belangstelling is er zeker. We zijn ook van plan een brochüre te maken over de geschiedenis van het gouverneurshuis".

Heeft u misschien nog een boodschap voor het nieuwe jaar?

"Ja. Wat ik graag kwijt wil is mijn grote bezorgdheid om de vervuiling. We krijgen het keer op keer te horen van buitenlandse gasten. Hoe kan je het over *dushi Kòrsou* hebben als er overal rommel ligt? We krijgen een slechte naam hierdoor. De stad op zondagochtend: het is een triest gezicht. Curaçao moet verzorgd worden door haar eigen mensen. Ook onze taal Papiamentu, met steeds nieuwe, niet bestaande woorden; de taal moet zuiver blijven. Verder is het taalgebruik enorm verruwd. Ouders moeten daarop letten. Veel kinderen groeien op met een woordenschat die nergens op lijkt. Velen kunnen dan noch lezen noch normaal praten. Ik hoop dat wij in het nieuwe jaar gezamenlijk iets positiefs op al deze gebieden kunnen bereiken. Ik wens de gehele bevolking van de Nederlandse Antillen een gelukkig kerstfeest en een zeer voorspoedig 1993.

Na afloop van het interview komt de heer des huizes even groeten. Vragen hoe het ging. Toch wel goed, he? Hij glimlacht vriendelijk. Ze lijken op elkaar die twee, kan de enige conclusie zijn.

TELBO N.V.
TELEFONIA BONAIRIANO N.V.

ta desea tur su clientela y pueblo di Bonaire feliz dianan di fiesta

JANUARY 1 1993

Pasa
un Bon Pasku
i un
Felis Aña 1993

Het adres voor duiken en accommodatie telefoon 8647 - 8065

BUDDY DIVE RESORT

Bezoek onze dive-shop voor duikbrillen / snorkels / vinnen en verdere water sport-artikelen

JOOP EN YVONNE RAUWERS wensen allen

PRETTIGE KERSTDAGEN en VOORSPOEDIG 1993

Directie en Personeel van
STICHTING ZIEKENVERPLEGING & BEJAARDENZORG BONAIRE'
wensen U

Gelukkig Kerstfeest

en een

Voorspoedig Nieuwjaar

Directie en personeel van het Water- en Energiebedrijf WEB N.V. wensen U

Gelukkig Kerstfeest

en een

Voorpoedig Nieuwjaar

WATER- EN ENERGIEBEDRIJF BONAIRE N.V.

Tourism Corporation BONAIRE

wenst de gehele bevolking van Bonaire

Gezegende Feestdagen

en een

Voorspoedig Nieuwjaar

BON PASKU I FELIS 1993

BOUWKOMBINATIE BUSI - NOVA BONAIRE

Merry X-mas
and a
Happy New Year

Kaya Industria - Tel.: 8721

AVIS

MERRY CHRISTMAS
AND
HAPPY NEW YEAR

AVENSA SEGUROS

desea al Pueblo de Bonaire unas

FELICES PASCUAS
y un
PROSPERO AÑO 1993

FCB
FUNDASHON CAS BONAIRIANO

wenst haar kliëntèle, personeel en familie en allen die van onze diensten gebruik hebben gemaakt een

ZALIG KERSTFEEST
en
VOORSPOEDIG NIEUWJAAR
toe

N.V. HANDELMAATSCHAPPIJ KRALENDIJK - BONOIL

KRALENDIJK TRADING COMPANY LTD.

BONAIRE TRADING COMPANY LTD. N.V. EN GEASSOCIEERDE MAATSCHAPPIJEN

wensen de bevolking van Bonaire en hun relaties en vrienden van Curaçao en Aruba

EEN GELUKKIG KERSTFEEST
en een
ZEER VOORSPOEDIG 1993

onze dank voor uw in 1992 in ons gesteld vertrouwen

Uit het dagboek van Johannes Raepzaet Gillard de Veer

Barge's reis naar Venezuela

IN HET familiebezit van de heer en mevrouw Lockhorst te Wennekom bevindt zich een reisverslag uit 1892, bijgehouden door Johannes Raapzaet Gillard de Veer. Hij was een nazaat van Johannes de Veer (die van 1782 tot 1796 directeur van Curaçao was), werd in 1849 op St. Eustatius geboren en was gehuwd met Maria Catharina Rolandus (geboren Curaçao 1849 en overleden Den Haag 1926). In een aantal in dagboekvorm geschreven brieven deed De Veer, die administrateur van financiën was, verslag aan zijn op Curaçao achtergebleven vrouw van een reis die hij samen met Gouverneur Charles Augustinus Henry Barge, het latere Hoofd der Openbare Werken, Luitenant M.I. Selhorst, Kolonel Van Hogendorp en een vijfde persoon, die met Jan wordt aangeduid (1), maakte naar Venezuela, Trinidad en de Bovenwindse Eilanden.

= bewerkt door Carel de Haseth =

De reis begon in de middag van 28 januari 1892. Met de Prins Willem I van de Koninklijke West-Indische Mail voer men van Curaçao via een aantal Venezolaanse havens naar Trinidad. Daar ging het gezelschap van boord om enkele dagen later met de Royal Mail Steamer Solent via Grenada, de Grenadines en St. Vincent verder te varen naar Barbados. Vanuit Barbados voelde de reis met het stoomschip *Dee* langs St. Lucia, Martinique, Dominica, Guadeloupe, Montserrat, Antigua en Nevis naar St. Kitts, vanwaar het Nederlandse oorlogsschip *De Ruyter* de Gouverneur en zijn gevolg tenslotte naar Sint Maarten bracht, waar men in de middag van 19 februari arriveerde. Om verschillende reden is het verslag interessant. Om te beginnen geeft het een goed beeld van de manier waarop in de vorige eeuw dienstreizen werden ondernomen. [illegible] krijgt men een beeld van het nogal onberekenbare karakter van Gouverneur Barge en de wrijvingen in het reisgezelschap, die hieruit voortvloeiden. En passant geeft De Veer ook zijn mening over verschillende andere personen en verwijst hij naar gebeurtenissen op Curaçao. Het is daarnaast natuurlijk ook boeiend om te zien wat van al datgeen hij op zijn reis zag, op een Curaçaose topambtenaar uit 19-de eeuw de meeste indruk maakte.

DIPLOMATIE

Los van dit alles is het bijzondere aan dit reisverslag toch wel het feit, dat het gaat over een reis van een officiële delegatie uit Curaçao langs verschillende Venezolaanse havens in een tijd dat er geen diplomatieke betrekkingen bestonden tussen Nederland en Venezuela. Omdat dit onderwerp te uitgebreid is om in dit kader in detail besproken te worden, wordt volstaan met de opmerking dat de diplomatieke betrekkingen tussen beide landen door president Guzmán Blanco in oktober 1875 werden verbroken. Ondanks het feit dat er in 1892 inmiddels een andere president aan de macht was, zou het pas tot 1894 duren eer Gouverneur Barge met een missive van Koningin Emma naar Caracas reisde om er namens Nederland een protocol te tekenen tot (uiteindelijk slechts tijdelijk) herstel van de betrekkingen. Deze situatie verhinderde blijkbaar niet dat de Gouverneur in de diverse havens door Venezolaanse autoriteiten werd ontvangen. Alleen van een reis naar Caracas moest Barge afzien: de overige leden van zijn gezelschap gingen zonder hem naar de hoofdstad.

Overigens was al eerder bij andere gelegenheden deze wat tweeslachtige houding tot uiting gekomen. In hetzelfde jaar dat Guzmán Blanco de Antillen in 1881 strafte met de instelling van de Antillenrechten, werd op diens verzoek het stoffelijk overschot van Brion met de nodige eerbewijzen (waaronder het spelen van het Venezolaanse volkslied) opgegraven en naar Venezuela overgebracht. Twee jaar later woonden de Procureur Generaal en een hoofdofficier van de Koninklijke Marine op uitnodiging van de president de viering van de 100-ste geboortedag van Simon Bolívar in Caracas bij. Een pikant detail bij dit alles is dat Gouverneur Barge niet in het Gouvernementshuis woonde, maar in een particuliere woning: Quinta Guzmán Blanco...

REISVERSLAG

Om terug te komen op het reisverslag zelf, zullen we De Veer nu zoveel mogelijk aan het woord laten. Uitgangspunt hierbij is de beschrijving van de reis langs de Venezolaanse kust, terwijl op sommige plaatsen tussendoor ook relevante stukken uit de latere delen ter sprake zullen worden gebracht. De Veer begint zijn dagboek op 29 januari 1892 en beschrijft hoe het gezelschap de dag tevoren aan boord van de *Prins Willem I* de haven van Curaçao was uitgevaren, terwijl vanaf het Waterfort een saluut van elf schoten werd gebracht. ... en nadat de boot ons verlaten had gleden wij in een gladde zee langs de zuidkust van ons eilandje. Achtereenvolgens verdwenen de huizen van Pietermaai om plaats te maken voor de enkele heerenhuizen die van uit zee te zien zijn. Na de quarantaine plaats kwamen wij aan Newport, waar bij onze nadering de Eng. vlag gestreken werd. Wij hadden nog onze vlaggen in top, tot groote ergernis van den Heer van Hoogendorp. Hij vond het een schande dat het eerste wat men uit Nederland met een oorlogschip komende, op Curaçao te zien kreeg, de Engelsche vlag was en vond dat zulks moest verboden zijn. De Heer Godden bleef toen gedurende een korten tijd het onderwerp van het gesprek; zijne millioenen, dien zoo gemakkelijk verdiend waren; zijne onverzettelijke stijfhoofdigheid, waardoor hij veel nadeel aan Curaçao toebracht; zijne ondankbaarheid ten opzichte van de plaats waar hij zijne schatten had opgedaan, dit alles leverde ons stof genoeg om een half uur lang aan de praat te blijven. In een volgende passage noemt De Veer de houding van de Gouverneur 'na alles was er tusschen ons in de laatste dagen is passeert' uitmuntend en zegt hij dat Barge vergevingsgezind is. Al snel zal echter blijken dat de Gouverneur steeds weer vanwege zijn vreemde karakter met iedereen uit het gezelschap ruzie maakte.

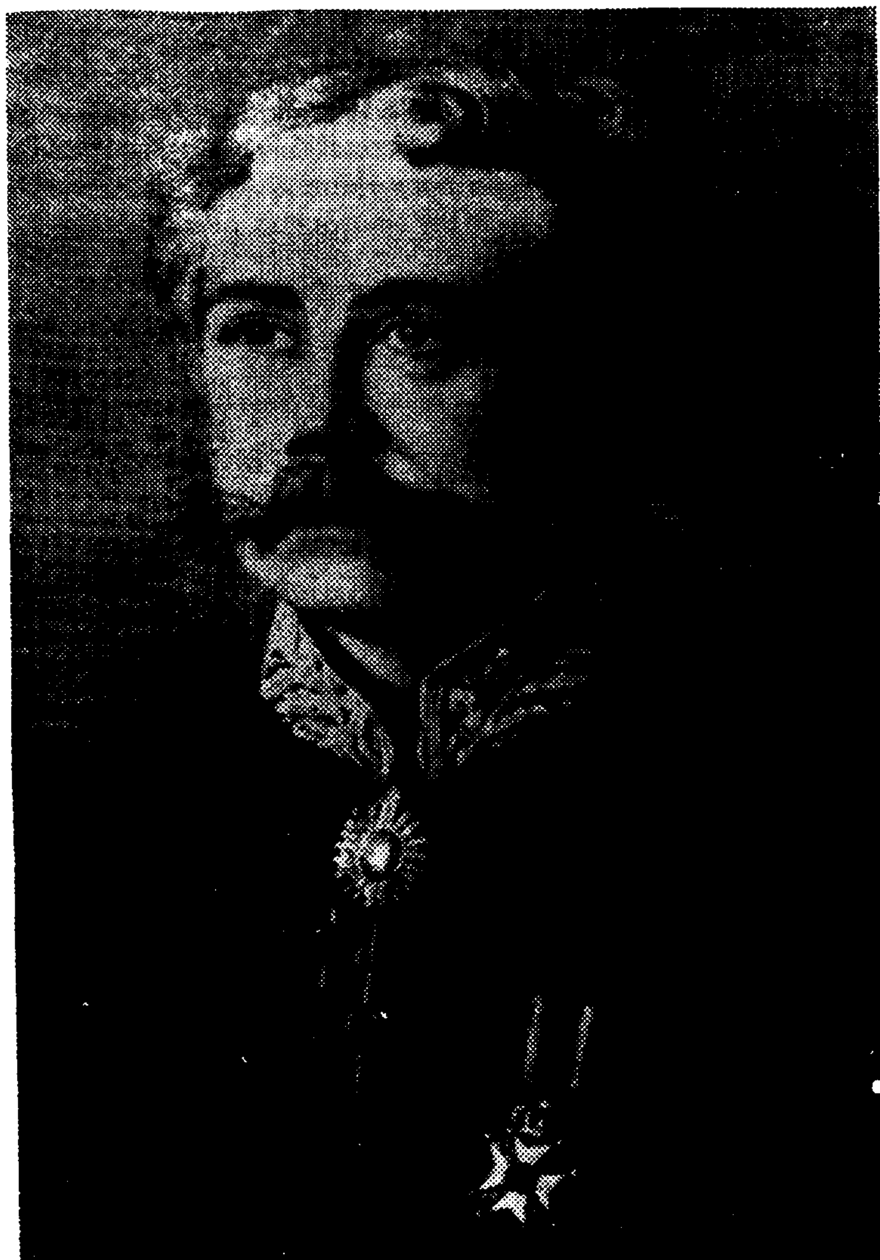
De Veer vervolgt: "Wij hadden een goede appeteit en de 1e avond aan boord werd onder het maken van een partijtje whist aangenaam doorgebracht. Het licht was in de rookkamer zeer slecht en alleen met een groote dosis goeden wil was het te harden. Om 12 uur gingen wij naar kooi en bracht ik een tamelijk goeden nacht door".

In het verslag lezen we steeds weer over het spelen van whist. Dit door vier personen gespeelde kaartspel is een voorloper van het tegenwoordige bridge en was in de vorige eeuw zeer populair. De Veer zelf is niet zo'n enthousiaste speler: zodra hij een kans krijgt excuseert hij zich om zijn dagboek bij te kunnen houden. Dat neemt echter niet weg, dat hij er plezier in heeft als hij eens van de Gouverneur wint.

VENEZUELA

's Morgens komen ze aan in Puerto Cabello en "na het ontbijt gingen de Kolonel v. Hogendorp, Jan, een aardig klein meisje uit Demerara, waarmede wij aan boord kennis maakten en ik, eene wandeling door de stad doen. De winkels vielen mij enorm mee, maar vond ik in het algemeen niet veel zorg aan de huizen besteed. Enkele frische plekjes zijn midden in de stad aangelegd en gaven de fonteinen, te midden van het groen, ons een gevoel van koelte, dat mij daarom te meer welkom was, omdat het wandelen, tengevolge van een paar ellendig nauwe schoenen, de grootste inspanning kostte".

Later op de reis schaft De Veer zich een nieuw paar schoenen aan en laat tenslotte zijn eksteroger door de scheepsarts weghalen, waarbij hij een verwonding aan zijn teen oploopt. Zoals ook nu nog het geval is blijken de reizigers uit het droge Curaçao het vele groen in de landen die zij aandoen als weldadig te ervaren en maken zij dankbaar gebruik van de mogelijk om allerlei inkopen te doen en geschenken voor thuis in te slaan. "De Gouverneur kreeg bezoek van den Duitschen Consul, die de zaken voor Nederland tevens waarneemt en van een paar Ven. autoriteiten, die hij om 12 uur op de lunch vroeg. Wij konden elkaar moeijelijk verstaan, maar er werd veel gespeecht over de wederaanknooping der vriendschapsbanden tusschen Nederland en Venezuela, over de sympathie die men in Venezuela gevoelde voor de persoon van den Heer Barge enz. enz. Na tafel gingen wij met 2 rijtuigen naar San Estéban een toertje maken, dat de moeite rijkelijk loonde. Welk eene heerlijke vegetatie en hoe jammer dat van al de rijkdommen en van dat land zoo weinig partij getrokken wordt. Onderweg werd den Gouverneur een kooitje cadeau gedaan met 2 azulegas, die de chef der douanen voor hem beloofde te bewaren tot zijn terugkeer. Het zijn prachtige vogels maar zullen het op Curaçao niet lang uithouden, daar zij uitsluitend van vruchten leven. In elke haven zullen er Venezolaanse autoriteiten hun opwachting maken bij het Curaçaose gezelschap. Dit is des te opmerkelijker, wanneer later blijkt dat op de Engelse eilanden juist Barge op bezoek gaat bij de Engelse Gouverneurs. En dan is, bijvoorbeeld op Trinidad, de opvangst lang niet zo hartelijk als in Venezuela".

CHARLES BARGE

NAAR CARACAS

's Avonds wordt weer whist gespeeld en vaart het schip af naar La Guaira, waar men de volgende ochtend arriveert. "Al heel spoedig kwamen de Heeren Frits Hellmund, zijn neef Carlos Hellun, Scholtz ons met eenige autoriteiten bezoeken. De Gouv. vroeg ze op de lunch, maar de chef der douanen excuseerde zich omdat hij slecht kan tegen het slingeren van het schip en verzocht dat wij liever den volgenden dag bij hem moesten doorbrengen, dat wij veel aardiger vonden, daar wij met en drietal dames waaronder eene dochter van de Heer Frits Hellmund naar Macuta rijden zouden, hetgeen dan ook plaats had. Het is een lief plaatsje waar men zoowel zoetwater als zeebaden kan gebruiken, en waar heerlijke hooge boomen ons een schaduw aanboden, dat ons Curaçaoënaars weldadig aandeed. Onder een open veranda gebruikten wij een eenvoudige maar goede lunch en reden daarna naar La G. terug, vanwaar Selhorst, Jan en ik met den trein van 3 1/2 P.M. naar Caracas vertrokken. Ten gevolge van de bestaande verhouding tusschen Ned. en Ven. kon de Gouv. zelf er niet heen gaan. Ik had zooveel gehoord van den weg door Guzman Blanco's volharding, per spoor tusschen La Guaira en Caracas tot stand gebracht, dat ik vreesde de werkelijkheid mij onbevredigd zou laten, maar in tegendeel ik was een en al verbazing en bewondering. Het is een reuzenarbeid en moet aanhoudende zorg aan onderhoud kosten. De trein slingert zich als het ware geleidelijk, al hooger en hooger klimmende, om de bergen heen om, van tijd tot tijd waar een ommegang niet mogelijk meer is, dwars door die bergen heen zich den weg te banen, om eindelijk bij Bongruron op eene hoogte van 940 meters boven de oppervlakte der zee, den reizigers de meest aangrijpende vergezichten te zien te geven. Ja, op enkele punten kijkt men van den wagon pijlrecht naar beneden en ofschoon men overtuigd is dat de meest mogelijke voorzorgsmaatregelen in acht genomen worden, toch kan men een gevoel van beklemdheid niet van zich afschudden".

lets verderop in het verslag kunnen we overigens lezen hoe de meereizende jonge dames vergaten vooraf door te geven in Macuta te willen uitstappen, zodat de trein deze bestemming voorbij reed en zij pas een hele tijd later konden uitstappen om met de trein uit Caracas naar Macuta terug te rijden. De Veer kon maar kort in Caracas blijven, waar een familielid van hem (of zijn vrouw) haar jeugd had doorgebracht .. "maar toch zelfs zulks een korte tijd was voldoende om de weinige stabiliteit in het wezen van volk en regering duidelijk op te merken. De prachtigste gebouwen korten tijd geleden daar geplaatst getuigen van niet behoorlijk onderhouden te worden; voor een paleis een wacht van vele officieren en enkele slordig gekleede soldaten. In navolging van de Westersche natiën vooral Frankrijk, wil men reusachtige monumenten, openbare gebouwen van reusachtige afmetingen hebben, maar elke regeerder heeft iets af te keuren op hetgeen zijn voorganger deed, en ieder heeft zijn hobby, en zoodoende is er weinigs blijvends. Het is jammer voor Venezuela dat Gusman (sic!) Blanco niet nog 25 jaren aan het hoofd van den republiek kan staan, of opgevolgd is door iemand van zijne doortastendheid en wilskracht. Hij heeft zijn volk goed begrepen en ingezien dat het met een ijzeren hand moet geregeerd worden".

De volgende alinea bewijst weer dat er niets nieuws onder de zon is. Alhoewel er toen uiteraard nog geen Teatro Theresa Careño bestond, maakte De Veer van de gelegenheid gebruik en: "Wij gingen naar de Opera en zagen de Puritans.

Tenor en barriton waren beneden het middelmatige, de bas was goed en de eerste chanteuze, Sra. . . . vond ik subliem. Is het misschien omdat ik in zulk een langen tijd geen opera hoorde, misschien wel, maar het kwam mij voor dat ik zelden in mijn leven zoo iets moois had gehoord. De hooge toonen waren duidelijk toch zacht en glas zuiver.

Na nog wat rondgewandeld te hebben in Caracas en een bezoek aan de Calvariusberg, reisde het gezelschap met de trein terug naar La Guaira, waar zij zich meteen om moesten kleden voor een van de zo talrijke diners, lunches, déjeuners, etc. die elkaar in vlot tempo opvolgden en die De Veer elders in zijn brieven deden verzuchten: Wat een gekke wereld toch! Barge wil de Bovenwindse eilanden zien, omdat er in zooveele jaren geen Gouverneur is heen geweest en nu maken wij een pleizier reisje dat klinkt als een klok. Maar laten we even terug gaan naar La Guaira: Aan boord gekomen gingen wij ons haastig opfrischen voor het dejuner bij den Heer Arismendi, Jéfe de los douanos.

Wij werden allerliefst ontvangen door hem en zijne echtgenoote, dochters (eene ongetrouwde), een schoondochter van 18 jaar een paar nichten en eenige Venezuelaansche Heeren. Selhorst had minder aangename brieven gekregen en was aan boord gebleven. Ik mocht de 18 jarige schoondochter aan tafel brengen, een pittig klein ding van Trinidad, en vlotte het gesprek dus best. Haar echtgenoot had dienst als aide-de-champ in Caracas en was dus afwezig. De Gouverneur zat tegenover mij en kon de zon weer niet in het water zien schijnen en moest dadelijk vertellen dat ik zoo een oude kerel was en eene getrouwde dochter had, enz. enz. Daar heb ik nu niets op tegen dat men dat weet, maar het is zoo gek, dat hij maar niet verdragen kan dat ik mij met dames, ik bedoel altijd jonge, zit te amuseeren en wat gekheid maak. Het is een raar mensch... Raap (zoals hij zichzelf noemde) had plezier in de omgang met dames, iets dat niet zo verwonderlijk is als men leest wat voor moeilijk iemand Gouverneur Barge geweest moet zijn. Hij schreef zijn vrouw zeer openhartig over de dames die hij ontmoette en wat hij van hen vond: De eene was een 'elderly lady' en de andere had een pompoentje in eerste stadium, zoodat niemand aan jonge meisjes en flirten behoeft te denken, maar ik vond het toch zeer aangenaam om eens wat anders te hooren dan B., Selh. en Jan. Mogelijk alleen daarom al ergerde hij zich mateloos aan het ged[illegible] van Barge, die zijn [illegible] noten op allerlei manier[illegible] de gaten hield en hun [illegible] de reis ook 's avonds [illegible] ogenblik alleen liet zek[illegible] dat wij op verkeerde [illegible] zullen geraken. Dit is [illegible] stekend goed in het [illegible] van onze betere helften, voor wat betreft Jan en ik, [illegible] is toch gloeiend verve[illegible]. Van zijn kant echter [illegible] niet na van tijd tot tijd Barge op dit punt op stang te [illegible]. Als ze in Trinidad aank[illegible] schrijft hij: "De kolonel [illegible] mij op onze kamers in het logement, hoe die voor getrouwde menschen ingericht waren, natuurlijk met een ondeugend lachje sto[illegible] hem aan en wees naar Barge die in onze buurt stond [illegible] zei: 'Nu, wat zou dit? Ik moet niets hebben van al die malle fratsen!'

CUMANá

Op 1 februari arriveert het gezelschap in Cumaná waarvan De Veer niet erg onder de indruk is: Het ziet hier allertreurigst uit een massa kokosboomen, armoedige huizen en bergen op de achtergrond. Wij zullen hier gelukkigerwijze maar kort blijven en verder stoomen. Mijn dagboek zal van[illegible] niets merkwaard[illegible] bevatten en zullen wij [illegible]kelijk den dag heel k[illegible] doorbrengen na de drie afgeloopene drukke en [illegible]moeiende dagen". Inder[illegible] is er niet veel te melden [illegible] schrijft hij zijn vrouw [illegible] de lekkernijen die hen onderweg worden aangeboden: "Wat zou ik dik[illegible] Maria gunnen van die h[illegible]lijke vruchten meê te s[illegible]ken en dan die *dulces* die telkens gepresenteer[illegible] worden, die zouden [illegible] lijken. Een paar malen heb [illegible] er van geproefd en m[illegible] bekennen dat zij zeer sm[illegible]lijk zijn. Ik denk dat Zu[illegible] Emile zich ook uitstel[illegible] goed zouden bevinden m[illegible] de handen vol van de h[illegible]lijkste druiven en cina[illegible]pelen die ik ooit gezien [illegible]. Maar ook hier weer zi[illegible] officiële ontvangsten en [illegible] begint De Veer duidelijk genoeg te worden: "Ik [illegible] van het schrijven eenige [illegible] geleden weggeroepen om [illegible]cieele en notabele perso[illegible]

Vervolg op pag 10

= door R. Nooijen =

Het laatste kerstverhaal: het wonder van ons bestaan

"EN HET WOORD is vlees geworden. Dat was de Incarnatie, de Menswording. Uit dit eerste fundamentele contact van God met ons geslacht, juist krachtens de doordringing van het Goddelijke in onze natuur, is een nieuw leven geboren. De Incarnatie is een hernieuwing, een herstel van alle krachten en vermogens van het Heelal. Christus is het instrument, het Centrum, het Eindpunt van geheel de bezielde schepping. Door Hem is alles geschapen, geheiligd, tot leven gebracht".

Dit is een parafrase van Teilhard de Chardin op het laatste kerstverhaal, het begin van het Johannesevangelie: In het begin was het Woord, het Woord was bij God, het Woord was God. Alles is door het Woord geworden... Het Woord is vlees geworden en het heeft onder ons gewoond.

TEILHARD

Een goede zeventig jaar geleden, in 1918, vertelde Teilhard de Chardin zijn eigen kerstverhaal in zijn essay 'Mijn Heelal'. Een visie op de hele schepping in evolutie vanaf het duisterste begin van de aarde tot na de geboorte van de mensheid. "Het Heelal als een uiterst grote en kostbare eenheid. Ik ben mij bewust van zijn totaliteit, zijn wording, zijn ontstellende krachten.... Ik voel mij er mee vermengd, verbonden, erin opgenomen".

Zijn conclusie was in 1934: "De wereld, de aarde, de onfeilbaarheid, goedheid van de Wereld, dat is het eerste, het laatste en het enige waarin ik geloof. Door dat geloof leef ik. Op het moment van het sterven zou ik me daaraan geheel en al kunnen overgeven".

VERLOSSING

Teilhard herkende dus zijn eigen verhaal in de proloog van het Johannesevangelie. De scheppende kracht is het Woord, dat bij God is, dat God is, Het Woord is ook Alpha, begin en Omega, eindpunt van de evolutie of Schepping. Het Woord, dat mens werd, was als woord al werkzaam bij het ontstaan en het worden van de wereld. En het blijft werkzaam. Incarnatie valt dus samen met schepping. God wordt wereld. De wereld is expressie, uiterlijke manifestatie van God, Lichaam van God. En daarin hoort ook de mens thuis.

Het Woord, Christus, is dan de diepe onzichtbare binnenkant van de enige werkelijkheid, de wereld, het heelal. En als de mens dat kan herkennen als zijn eigen werkelijkheid, dan is hij verlost. Incarnatie is verlossing, ook de verlossing van de dood van Jezus van Nazareth en van ieder mens.

Alle verhalen die de mensen elkaar vertellen zijn verhalen van een ervaring, een belevenis. Zo ook de geboorteverhalen van Mattheus en Lucas. Evenals de Paasverhalen, hoezeer ze ook van elkaar verschillen, allen hetzelfde vertellen: Dat namelijk men ervaren heeft, beleefd, dat Jezus van Nazareth, die op het kruis gestorven was, er nu weer is op een nieuwe wijze. De Verrezene leefde onder ons. Hij was voor hen een Tegenwoordigheid, een goddelijke Tegenwoordigheid. Zo vertellen ook de verschillende geboorteverhalen van Jezus over die goddelijke Tegenwoordigheid: Emmanuel, God met ons.

De geboorteverhalen van Mattheus en Lucas zijn pas opgekomen na de Verrijzenis van Christus, nadat de christenen de tegenwoordigheid van Christus beleefd hadden. Het waren geen historische herinneringen. Niemand had de kinderjaren van Jezus meegemaakt. Achteraf mochten misschien sommigen zich toch nog iets herinneren wat men vertelde over die Jezus van Bethlehem. Maar de kerstverhalen gaan over de tegenwoordigheid van Christus onder ons, in ons. En dat wordt uiteindelijk bezonden en gevierd in de kerstliederen en de kerstversieringen: God-met-ons.

MOEILIJKE VERHALEN

De moeilijkheid van alle verhalen komt ook kijken bij het verhaal van Teilhard over zijn ervaring met de evolutie. Het verhaal is nooit een adequate uitdrukking van de belevenis. Helaas kunnen we niet spreken tenzij met gedachtenconstructies, mensgemaakt dus, die echter nooit de waarheid, de werkelijkheid, volledig dekken. Verhalende woorden kunnen hoogstens een richting aanwijzen naar het vlak van de ervaringen.

Dat was ook de moeilijkheid van de beste vriend van Teilhard, de Engelse wetenschapper, bioloog Julian Huxley. Deze zei het eerlijk tegen Teilhard: Ik ben het met je eens dat de evolutie van de wereld, van de menselijkheid steeds in de richting gaat van meer eenheid, ondanks alle narigheden, oorlogen, ontmenselijking die dat moeizame proces met zich meebrengt. Maar als jij de sprong maakt van een wetenschappelijke Omega, eindpunt van de evolutie, naar een bijbelse Christus, en heel de schepping het Lichaam van Christus gaat noemen, dan kan ik je niet meer volgen!

Dat ondervindt iedereen die de geschriften van Teilhard leest. Teilhards antwoord hierop is heel eenvoudig: Inderdaad, dit is een specifieke bewoording van christenen. Een christen die Johannes en Paulus leest, herkent het Woord, Christus, in datgene wat anderen creatieve intelligentie, of universeel bewustzijn enz. noemen. Het gaat over de zelfde werkelijkheid.

Ook voor de sympatisanten maakte Teilhard het niet gemakkelijk. Voor Punt Omega, God, Christus gebruikte hij dikwijls vooral in gebedsvorm, de naam Jezus, die naar ons gevoelen alleen op de mens Jezus slaat. Hij deed dit om de identiteit van Christus de Verrezene met de mens Jezus van Nazareth te benadrukken. Hij heeft het dan over Jezus als Woord, als God.

In zijn boekje "Het Goddelijk Milieu" van 1926 laat hij daarover geen twijfel bestaan. Hij schrijft dan in gebedsvorm: "Heer, nogmaals, wat is het kostbaarste van deze twee zaligheden: Dat alle dingen voor mij een contact met U zijn, of dat Gij zo universeel zijt dat ik U in ieder schepsel kan ondergaan en begrijpen? Soms meent men U in mijn ogen aantrekkelijker te kunnen maken door op bijna exclusieve wijzen de bekoorlijkheid, de goedheid van Uw menselijk gelaat van vroeger te verheerlijken. Ach, waarlijk, Heer, indien ik slechts een mens wilde beminnen, zou ik me dan niet wenden tot hen die Gij mij in de verleidelijkheid van hun tegenwoordige bloei hebt gegeven?

Moeders, broeders, vrienden, zusters — hebben wij in hen geen figuren om ons heen die onweerstaanbaar beminnelijk zijn? Wat zouden wij aan Judea van tweeduizend jaar geleden moeten vragen?... Neen, wat ik, evenals ieder wezen, met de kreet van heel mijn leven en zelfs van heel mijn aardse hartstocht roep, is heel iets anders dan een gelijke om lief te hebben. Het is een God om te aanbidden".

WONDER

En nu aan ons de beurt om ons kerstverhaal te bedenken en aan ons zelf te vertellen. Het Kind in de Kribbe aanbidden met zang, gebed, versiering? Dat kan. Proberen het moderne adagium te beleven: Waar mensen elkaar ontmoeten in belangeloze liefde, daar is Christus in zekere zin geboren, dat is het meer. Het kan al iets zijn van een aanbidden, geloof en vertrouwen, leven, in God.

Toch denk ik dat het gemakkelijker zal zijn als wij ons zo nu en dan levendig bewust zijn van het wonder van het bestaan, ons bestaan. Misschien is Liefde de bron van bestaan.

Het wonder van nieuw leven dat geboren wordt.

Het wonder van je ademtocht. Je hoeft er niets voor te doen.

Het wonder van een belangeloze liefde onder...

Het wonder van de natuur, ook als dit toevallig een klein zaadpluisje is, levende parachutist die heen komt zweven.

Het wonder van het genlied van een chu...

Het wonder van de kracht en techniek als grote hoogte naar een eiland of ander werelddeel wordt gedragen.

Het wonder van beelden in een toestel heel de wereld met mensen in je huis brengt.

Het wonder van bewustzijn, van ons... van onze kennis die grenzen stelt, noch ruimte noch aan tijd.

Eigenlijk is het wereld, heel het bestaan groot wonder, een teken Gods tegenwoordigheid Emmanuel, God-met-ons.

Uit het dagboek van Johannes Raepzaet Gillard de Veer

(vervolg van pag. 9)

van Cumaná te ontvangen. Een onuitstaanbaar slag menschen, die volgens hetgeen ons door den Kapitein wordt verteld onbescheiden zijn in de hoogste mate en er altijd op uit zijn om aan boord te blijven lunchen en zich dan recht te goed doen. De Gouverneur schonk Champagne en met moeite ligtten wij om half elf het anker. Die avond gaat de reis verder naar Carúpano en ook daar is het raak wanneer de 'interpretor' namens de 'Chef der douanen' aan boord verschijnt: Omdat die lui zoo moeilijk zonder eten en drinken treveden zijn, zullen zij straks tusschen 8 en 9 uur komen dejeuneren, zoodat ik vrees wij niet voor een oogenblik aan den wal zullen kunnen gaan.

PAPIAMENTS

Carúpano heeft weinig boeiends te bieden: De stad van boord gezien is, lijkt mij ook niets bijzonders te zijn en is het huis van de douanen het eenige in het oog vallende. Wij zijn ten Noorden geankerd van een kleine rots dat dicht ander de wal ligt en door den Gouverneur met den wijdschen naam van Pelikanen eiland genoemd wordt. Er staan een 4 of 5 van die vogels op het oogenblik met uitgespreide vleugels zich te koesteren, maar plaats voor velen is er niet, want het is niet grooter dan de rots van *Ranka master* bij de werf van V.d.Meulen".

Wel lezen we deze dag van de bemoeienissen van Barge met de bezigheden van zijn reisgezel De Veer: "In den beginne moest ik van elk verloren oogenblikje gebruik maken om dit bij te schrijven, want het geschiedde steeds tot groote ergernis van Sjon Grandi, die het altijd over mijne *Mémoires* had en zeide dat die waarschijnlijk na mijn dood uitgegeven zullen worden; maar langzamerhand begint hij er aan te wennen en ga ik nu maar kalm mijn gang". Op verschillende plaatsen in het dagboek gebruikt De Veer Papiamentse woorden. Dat bewijst weer eens dat - in tegenstelling tot wat tegenwoordig zo vaak ten onrechte beweerd wordt - ook in zijn kringen deze taal in vorige eeuwen weldegelijk gesproken werd. Als hij een suikerplantage bezoekt, verschijnt hij bijvoorbeeld de melasse met awa di papilon, dat hij zich uit zijn jeugd herinnert. Op een andere plaats schrijft hij: "Er zou nog een boel kunnen gedaan worden, maar dat is *fo di mi kweenta*".

Voor de verandering sloegen de Venezolaanse gasten eens een uitnodiging van Gouverneur Barge af. De reden daarvoor leek echter duidelijk: "Dicht bij ons ligt een groote Fransche Steamer, zoo eene als waarmede wij van Trinidad onze reis zullen vervolgen. Ik ben nog nooit aan boord van een Fransche boot geweest en verlang er dus kennis meê te maken, maar ik moet zeggen dat ik het hier aan boord uitmuntend heb. Ieder van ons heeft een hut voor zich, dat ook op de wijze waarin wij reizen volstrekt noodzakelijk is, want rok, geklede jas, klein reistenue en wit pak, alles hangt maar door elkaar aan de kapstokken. Even na 9 uur kwamen die officieele lui opzetten, maar bedankten voor het déjeuner en togen naar den Franschman henen: misschien hebben zij afgesproken daar te gaan breakfasten, enfin wij zijn er gelukkig afgekomen.

RUZIE

Op 2 februari is het dan zover. De al aan het begin van de reis duidelijk voelbare spanning tussen de Gouverneur en zijn reisgenoten komt tot een uitbarsting: "Vanmiddag onder het whisten kreeg de Gouverneur van Selhorst weer een paar kort aangebondene antwoorden, waaruit ten duidelijkste bleek dat de ontzettende kleverigheid die hem nog steeds betoond wordt, lang niet welkom is. Soms komt er een gevoel van medelijden bij mij op voor Sjon Harry, want het moet toch een naar gevoel voor hem wezen om te zien dat zijn oude 'chum' niet meer dan gereserveerd vriendelijk is, terwijl dat de nieuwe fancy, in weerwil van ontelbare weldaden, de meest ondubbelzinnige blijken geeft, dat hij eene al te groote intimiteit ten zeerste vreest. In het vervolg is er op verschillende plaatsen sprake van ruzies met de Gouverneur, die niet alleen bepaald een vreemd karakter moet hebben gehad" (De Veer heeft het op een gegeven ogenblik zelfs over Barge's 'vervolgingswaanzin'), "maar zich ook niet altijd gedroeg als van een gouverneur verwacht zou worden: In het ophouden van zijn digniteit valt hij ons ontzettend tegen".

Als het gezelschap een bezoek aan de Engelse Gouverneur van Trinidad brengt, schrijft De Veer: "Het zijn ontzettende hooge lui en steekt Sjon Harry met zijn theater pasjes daar leelijk bij af". Het merkwaardigste bij dit alles is dat Barge de uitvallen over zich heen laat gaan en kort daarop doet alsof er niets gebeurd is en op een wat onderdanige manier weer toenadering zoekt, zoals ook De Veer later zou ondervinden, nadat hij onder het whistspel flink met Barge in aanvaring was gekomen om een (in de ogen van ons, die geen weet hebben van de voorgeschiedenis, misschien wat onbenullig aandoende kwestie): "Mevrouw Dell kwam ter sprake en beweerde de Gouverneur dat zij hem aan Mevrouw Mensing deed denken. Ik was het niet met hem eens en zeide dit. 'Maar vroeger vond je Mevrouw Mensing toch ook eene degelijke vrouw?' vroeg hij. 'Dat vond ik ook', antwoordde ik, 'maar dat belet toch niet dat ik ze heel uiteenloopende karakters acht'. Daar krijgt Mijnheer een van zijne zenuwachtige buien, verschuift heen en weêr op zijn stoel en een kaart op de tafel smijtende, zegt hij 'nu laten wij maar verder spelen'. Nu was mijn pijp eindelijk glad uit, want er was een tijd dat als hij een kaart op die manier voor mij op tafel gegooid had, hij het heele pak naar het hoofd had gekregen. Dit kon ik nu niet doen, maar heel bedaard vertelde ik hem dat het toch te gek was, dat hij zoo maar aan zijne luimen bot vierde, want dat er hoegenaamd geen reden was om zoo aan te gaan. Hij zeide dat hij maar zwijgen zou, om niet verder te gaan, waarop door mij met een groote dosis kalmte geantwoord werd, dat 'verder of dichter' bij het mij alles om het even was, als ik van dergelijke bejegeningen verschoond bleef. Na afloop van het spel vroeg ik om hem te spreken, Selhorst ging bij Jan in de kamer. Ik vroeg hem wat of hij bedoelde met zijn gezegde van verder te gaan. Hij antwoordde dat hij juist van mij zulke onaangename bejegeningen had ondervonden, terwijl hij altijd dezelfde gebleven was. Ik wees hem erop dat Selhorst, Jan en de geheele wereld anders kan zien en beoordeelen en dat zij maar al te dikwijls onze vroegere verhouding uit het oog verloor, dat ik hem altijd gegeven had wat hem als gouverneur toekwam, maar dat hij van mij niet kon verwachten, dat ik, nu dat hij in den laatsten tijd zoo weinig zich van mij had bekommerd, mooi weêr zou blijven spelen, dat hij over een tijdvak van elf jaar mijn karakter daar te goed voor had leeren kennen en dat ik had kunnen voorzien hoe de reis zou gaan en hem daarom aan de hand had gegeven mij t'huis te laten. Enfin na een heleboel onaangename woorden heen en weêr wenschte Raapzaat hem een goeden avond, om den volgenden dag als de administrateur van financiën op te staan".

Maar die gebeurtenis zal pas later op de reis plaatsvinden. Nu (de tweede februari) is er enkel sprake van de bemoeizucht van Barge en de wat treiterende houding van De Veer: "Wij moeten ons nu voor het diner gaan kleden, want de Gouverneur is in de deur van de rookkamer komen staan kijken, met een gezicht zoo kennelijk nieuwsgierig naar het geen ik zit te pennen, dat ik werkelijk verlegen zou worden, indien ik er nu juist geen schik in had om zijne nieuwsgierigheid te prikkelen".

TRINIDAD

Op 3 februari arriveert de *Prins Willem I* tenslotte in Trinidad en is er zo een einde gekomen aan dit wat merkwaardige bezoek van de Gouverneur van Curaçao aan Venezuela. Johannes Raapzaet Gillard de Veer maakt zijn koffers in orde om van boord te gaan en keek van tijd tot tijd uit mijn poortje naar de zwerm booten die langzamerhand zich om het schip melden. "Het zijn ve... lijke kerels, die op al... lijke wijzen je tra... overreden dat hun... de beste is. Zij zijn... slaan en aan som... gelukt het op het... komen, ofschoon e... bour policeman bo... den valreep geplaatst tegen moet waken. Ei... kwamen er twee op... kan ik niet van ze af... zonder te beide te... in hun boot naar den... gaan, 'but you see' ... 'I will have to put one... each boat'."

Over het vervolg van... merkt hij op: "Ik ho... de officieele geschied... spoedig afgedaan zijn, hoewel hier natuurlijk heel anders in zijn werk gaan dan op Venezuela, de 'vrienden van den verneur' zoo als de K... v.U. die lui noemde, grootste galgentronies gaven, toch is het al... stijve boel en gaat er tijd meê heen.

(1) Op één plaats in manuscript is sprake van een officier Linkers, die... lijk dezelfde persoon... Jan.

Naar een nulsituatie om iets nieuws op te bouwen

Status Aparte voor alle eilanden: een staatsrechtelijke uitdaging

TS IS zeker en dat geldt de laatste jaren in versterkte voor de internationale statengemeenschap. De wereld beweging. Enerzijds wordt economisch gezien de ld van dag tot dag kleiner. Binnen de Europese eenschap schrijdt de integratie voort: op 1 januari aande gaat de interne markt van start en vallen de grenzen tussen de lid-staten weg. Anderzijds ont- elders in de wereld in snel tempo nieuwe staten. en korte tijd zijn de Sovjet-Unie en Joegoslavië uiteen- llen. Ook de Nederlandse Antillen leveren in dit cht hun eigen bescheiden bijdrage aan deze internatio- trend. Alleen gaat het bij ons allemaal wat langzamer. at wordt er op de Antillen over een staatkundige ucturering al sinds de tijden dat Breajnev in Moskou de touwtjes trok. Gorbatsjov kwam, Gorbatsjov ging, wereldrijk verdween en als we niet uitkijken zal ook n allang in de annalen zijn bijgezet tegen de tijd dat de staatkundige toekomst van de Nederlandse llen concrete besluiten worden genomen.

= door Dr. Arjen van Rijn =

et is trouwens geen er dat het op deze egraad allemaal wat duurt. Als de reus- Sovjetunie in dui- delen uiteenvalt blijft jd nog genoeg over om isse moed opnieuw te nen. Heffen we de kle- ederlandse Antillen op, is het enige wat over- chronische hoofdpijn de bestuurbaarheid van zonderlijke eenheden, pklein zijn ze.

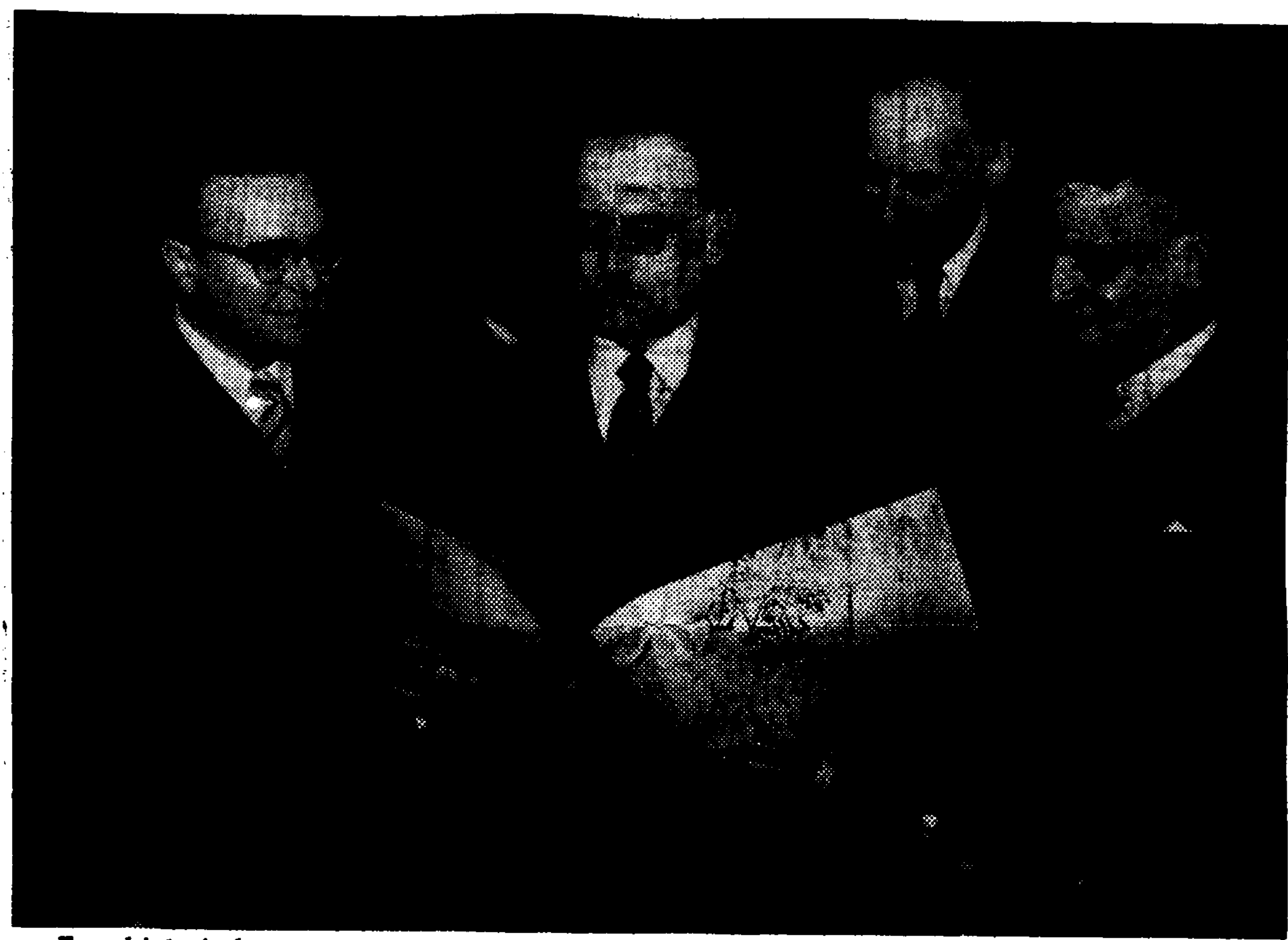
WAY OF LIFE

nken over de staatkun- herstructurering van de rlandse Antillen is een *life* geworden. Zeven eleden is het onder- alweer dat Aruba zijn erde status aparte erkregen. Deze gebeur- eed destijds de vraag hoe het nu met de ntillen van de vijf zou moeten gaan. een bestond het en dat door het uit- van Aruba een staat- ige herstructurering de Nederlandse en onvermijdelijk was. er geval zijn er sinds rschillende ambtelijke rten geproduceerd en erlei zijden modellen oekomstige samenwer- elanceerd. In de la lag et rapport 'Gezamen- gescheiden voortbe- uit 1983. Daaraan in 1987 de bevin- van de Werkgroep ucturering Neder- Antillen toegevoegd, d: 'Modellen voor een staatkundige struc- op volgde in 1988 iepaper 'Naar een takverdeling en Eiland'. Uit ert het 'Draaiboek isatie', een geza- inventarisatie van en het Eilandge- uraçao. In hetzelfde heen in Nederland ts van een gemeene- stitutie voor het Koninkrijk der Nederlanden' van de hand van de toen nog kersverse minister van Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse Zaken. Deze nota-Hirsch Ballin stelde voor, de Antillen in een Bovenwinds en een Benedenwinds land te splitsen. Aan deze rij voegde de directeur van het Kabinet van de Gouverneur dr. Janus zijn Unie-model toe. Alle genoemde stukken worstelen met twee kernproblemen: hoe kan aan de afzonderlijke eilanden een grotere zelfstandigheid jegens het centrale niveau, het Land, worden verleend; en bestaat er een alternatief voor de inefficiënte en kostbare dubbele bestuurslaag op Curaçao? De teneur van de rapporten is vrij eensluidend: ook al willen we wel, gezien de geringe omvang van met name Bonaire, Saba en Sint Eustatius is het onverantwoord al teveel taken van het Land naar de eilanden over te hevelen. Alleen Curaçao zou zichzelf zonder meer weten te redden.

STATUS APARTE

Maar terwijl in de rapporten- en modellensfeer nog altijd van enige vorm van samenwerking binnen de Antillen van de vijf wordt uitgegaan, is de politiek allang een stap verder. Op Curaçao hebben de politieke partijen twee jaar geleden eensgezind te kennen gegeven te streven naar een status aparte vergelijkbaar met die van Aruba. De overige eilanden hebben - deels noodgedwongen - deze visie overgenomen. Alleen Sint Eustatius hecht nog enigszins aan voortzetting van de Nederlandse Antillen. De Curaçaose verklaring kwam spoedig nadat Nederland te kennen had gegeven dat Aruba niet langer in 1996 onafhankelijk hoeft te worden. Terwijl dit nu juist de voorwaarde was waaronder Aruba in 1986 zijn status aparte had gekregen. Tijdens de Ronde Tafel conferentie van 1983 is het zelfbeschikkingsrecht van elk van de eilanden van de Nederlandse Antillen erkend. Door de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht voor Aruba te koppelen aan de onafhankelijkheid hoopte Nederland te voorkomen dat deze erkenning zich als tijdbom zou ontpoppen en ook de andere eilanden met een beroep op het zelfbeschikkingsrecht de aparte status zouden opeisen. Nu Nederland deze eis heeft laten vallen maken de politici op Curaçao en de overige eilanden geheel terecht ook aanspraak op de status aparte in het kader van de uitoefening van het zelfbeschikkingsrecht.

De waarschuwing van Juancho Evertsz destijds: 'Zes min één is nul' dreigt daarmee in vervulling te gaan.

Een historisch moment in 1954: de Nederlandse premier Willem Drees leest de officiële tekst van het Statuut van het Koninkrijk. Links de Antilliaanse premier Efraim Jonckheer. Sindsdien is er op staatkundig terrein in het Koninkrijk der Nederlanden al heel wat veranderd.

Mijns inziens bestaat er geen reden om te proberen deze ontwikkeling te stoppen. Wat aan Aruba wordt gegund kan aan de andere eilanden niet worden onthouden. In plaats van zich te verdiepen in allerlei theoretische constructies om de Antillen bij elkaar te houden is het zinvoller om het streven naar een status aparte voor elk der eilanden te accepteren en naar juridische oplossingen te zoeken die dit streven in juiste banen leiden.

NEDERLAND

Een belangrijk obstakel op de weg naar de status aparte voor de Antilliaanse eilanden vormt de houding van Nederland. Nederland heeft tot dusver vrij koppig vastgehouden aan de bureaucratische opvatting dat de Antilliaanse eilanden bij elkaar horen en voor elkaar verantwoordelijk zijn. Om redenen van efficiency wil men een bestuurlijke versplintering van het Caribische deel van het Koninkrijk liever voorkomen. Voorts wilde Nederland -tenminste tot voor kort - steeds rekening houden met de mogelijkheid dat de Antillen onafhankelijk zouden worden. Wilde de volkenrechtelijke zelfstandigheid kans van slagen hebben, dan zouden de eilanden bij elkaar moeten blijven. Dat was in 1977 ook al het argument van de toenmalige minister van Nederlands-Antilliaanse Zaken De Gaay Fortman om het afscheidingsstreven van Aruba af te wijzen: "De zes eilanden die samen de Nederlandse Antillen vormen hebben alleen een toekomst als ze bij elkaar blijven". Een dergelijk uitgangspunt houdt echter geen rekening met de emoties. Prof.dr. René Römer, oud-Gouverneur van de Nederlandse Antillen, heeft eens gezegd: "Sociaal-cultureel bestaan de Antillen niet, uitsluitend staatsrechtelijk. Er bestaan zes eilanden en ieder beleeft zijn eigen eiland als het centrum van de wereld. De Antillen bestaan in Nederland, hier niet".

Het insularisme en de onderlinge afstanden hebben in al die jaren inderdaad slechts een zeer beperkte mate van saamhorigheid doen ontstaan. Een staatkundige herstructurering die met het ontbrekende draagvlak geen rekening houdt is tot mislukken gedoemd. Voorzover men in Nederland in het verleden heeft gedacht dat het bijeenhouden van de Antillen een daad van verantwoordelijke dekolonisatie is, het is juist omgekeerd. Het zou juist onverantwoordelijk zijn de Antillen als kunstmatige eenheid de onafhankelijkheid in te sturen. Nederland zou dan wel van het probleem af zijn, maar voor de eilanden zelf is het beter nu reeds te weten hoe ze tegenover elkaar staan. Als het gaat om de staatkundige verhoudingen tussen de Antilliaanse eilanden heeft Nederland in het verleden altijd heel slecht naar zijn partners in het Caribische deel van het Koninkrijk geluisterd. In 1950 heeft men gemeend via de Eilandenregeling de Arubaanse *separashon*-beweging de wind uit de zeilen te kunnen nemen. In de jaren zeventig en tachtig heeft Nederland min of meer tegen Antilliaanse wil en dank de onafhankelijkheidsgedachtegepropageerd. In beide gevallen is de realiteit sterker gebleken. Om verdere staatkundige dwaalwegen te voorkomen verdient het aanbeveling dat Nederland dit keer de wensen van zijn Caribische partners omtrent de staatkundige toekomst voor honderd procent serieus neemt. Het gaat niet aan, zoals in de nota-Hirsch Ballin is gebeurd, het eilandelijk zelfbeschikkingsrecht zo te plooien dat daarmee weer in de eerste plaats het belang van de bestuurlijke eenheid gediend is. Werkelijke dekolonisatie houdt in, afstand te nemen van de eigen denkbeelden en de staatkundige verlangens van de Antilliaanse eilanden als uitgangsbasis te aanvaarden.

REFERENDUM

Daartoe is het wel nodig, dat die verlangens ondubbelzinnig vaststaan. Aangezien het niet om een spelletje domino gaat maar om de eventuele beëindiging van het Antilliaanse staatsverband dient rechtstreeks de mening van de burgers te worden gevraagd en wel door middel van een referendum. Referenda passen niet in de traditie van het Nederlandstalig rechtsgebied. Aangenomen wordt dat de vaststelling van de volkswil in voldoende mate door middel van het parlement kan geschieden. Dit is echter een fictie. Zo hebben alle politieke partijen van Curaçao unaniem verklaard voorstander van de status aparte te zijn. Deze standpuntbepaling kan geen reële afspiegeling zijn van het hele spectrum aan opvattingen die omtrent dit thema onder de burgers leven. Alleen in het communisme denken alle burgers gelijk - en ook daar alleen in theorie. Het is derhalve noodzakelijk dat de wil van de burgers in deze fundamentele kwestie op andere wijze dan via tussenkomst van het parlement c.q. de politieke partijen wordt vastgesteld. De enige serieuze indicatie totdusver levert een door de UNA samen met de Kamara Sindikal verrichtte enquête uit 1988, waarin overigens slechts een minderheid van de ondervraagden op elk van de eilanden zich voor de status aparte uitsprak. Alleen een referendum kan mijns inziens de legitimiteitsbasis bieden voor een wijziging van de staatkundige verhoudingen. Zo'n referendum moet dan wel voldoende geloofwaardig zijn, dat wil zeggen voorlichting en vraagstelling moeten neutraal zijn en er moet een eerlijke keuze kunnen worden gemaakt uit verschillende reële alternatieven. Als aan deze voorwaarden is voldaan zal de uitslag van een dergelijk referendum niet genegeerd kunnen worden. Het is in dit verband goed dat het referendum dat in mei van dit jaar op Curaçao zou worden gehouden niet is doorgegaan. De vereiste neutraliteit ontbrak. Het afstel mag echter niet tot uitstel leiden. Wat houdt een status aparte in? Als de burgers van de eilanden van de Nederlandse Antillen de status aparte willen, moeten zij die krijgen. Van doorslaggevend belang daarbij is uiteraard hoe de burgers van Curaçao denken. Als Curaçao alleen wil doorgaan is continuering van het Antilliaanse staatsverband feitelijk niet meer mogelijk. In dat geval zouden de overige landen gedwongen zijn het Curaçaose voorbeeld te volgen. Het enige alternatief zou wellicht nog het ambiëren van de status van Nederlandse gemeente zijn. Hoe zou een aparte status voor Curaçao en de overige eilanden eruit kunnen zien? Dat is natuurlijk de hamvraag, een vraag waarover nog niet zo heel intensief is nagedacht. De toekenning van een status aparte aan de eilanden van de rest-Antillen verschilt in ieder geval in zoverre met de constellatie van 1986, dat Aruba toen zelf tot de grote eilanden behoorde en geen rekening hoefde te houden met de gevolgen van uittreding uit de Antillen voor de rest. De uitgangssituatie nu is anders. Naast Curaçao zijn er dit keer vier kleine eilanden, waarvan twee heel kleine, waarvoor een formule moet worden gevonden om een behoorlijk bestuur te garanderen. Ik vind echter dat Curaçao geen speciale verantwoordelijkheid voor deze kleine eilanden in de schoenen kan worden geschoven, alleen omdat Aruba zo slim was zich wat eerder af te scheiden. Tegelijk moet wel worden erkend dat de kleine eilanden niet zomaar aan hun lot kunnen worden overgelaten. Enige vorm van samenwerking is daarom wel noodzakelijk, maar zonder dat deze Curaçao belast. De consequentie van dit uitgangspunt kan zijn, dat Nederland respectievelijk het Koninkrijk wellicht hier en daar een grotere rol zal gaan spelen in het Caribisch gebeuren ten aanzien van bepaalde bestuurstaken. Hier is niets op tegen mits dit uitdrukkelijk gewenst wordt. Op welke terreinen is samenwerking onvermijdelijk en zou derhalve verplicht moeten zijn? Om te beginnen daar waar het gaat om het waarborgen van de rechtsstaat, in het bijzonder de rechtsbescherming, de rechtszekerheid en de deugdelijkheid van het bestuur. In dit kader moet worden gedacht aan de justitie, de rechtspraak en aan de regelgeving tenaanzien van de hoofdgebieden van het recht, zoals het burgerlijk recht, het strafrecht, het handelsrecht en het procesrecht. Voorts mag de versnippering van de Antillen niet tenkoste gaan van de welvaart. Het zou absurd zijn in een wereld, waarin de economische interdependentie alsmaar toeneemt, nieuwe greppels rond de eilanden te graven. Het lijkt mij daarom dat de eilanden, ook als de Antillen uiteenvallen, een monetaire en douane-unie moeten blijven vormen met een vrij verkeer van personen, kapitaal en goederen. Ook de inbreng in het buitenlandse beleid van het Koninkrijk en het uitvoering geven aan de verplichtingen uit internationale verdragen zouden, gezien de aard van de materie voorwerp van Caribisch-Antilliaanse samenwerking moeten blijven. Over de rest valt te twisten. Volgens de analyses zouden nog veel meer taken gemeenschappelijk uitgeoefend moeten blijven worden. Bij nadere beschouwing zou in verscheidene van deze taken echter ook door middel van eenzijdige dienstverlening kunnen worden voorzien, bijvoorbeeld als het gaat om de industriële eigendom, de geneesmiddeleninspectie, de luchtverkeersveiligheid of de technische kant van het wetgevingsproces.

Ten aanzien van zulke terreinen zou de gemeenschappelijke regeling tussen de eilanden kunnen voorzien in enerzijds de plicht van Curaçao of ook Sint Maarten om hun diensten aan te bieden en anderzijds de plicht van de kleine eilanden in die taken die niet zelf kunnen worden vervuld door het aannemen van diensten van buitenaf te voorzien. De onvermijdelijke samenwerking zal in een of andere vorm moeten worden gegoten, hoe ele-

vervolg op pag. 14

erstmis vroeger op Aruba

EVEER ANDERHALVE eeuw geleden was Jacob gezaghebber van Aruba. Deze Amsterdammer 1815 als officier naar de Antillen en repatrieerde in militair. Drie jaar later werd hij commandeur van een titel die in 1848 veranderde in die van bber. Hij en veel andere gezaghebbers en comman- bben dagboeken bijgehouden. Johan Hartog deed jaar geleden onderzoek wat zij in die tijd over de ring schreven. Dat bleek niet veel te zijn.

= door Eef Hermers =

schrijft dat hij voor agen soms beducht vechtpartijen; het van een extra bor- aar steevast schrijft rstmis dat er niets s is gebeurd. Drie- uw later is Gerard ppenfeldt gezag- Aruba. Vlak voor is er een Duitse binnen gelopen t te halen, schrijft ldt, en even later s brik dat dyna- de goudmijnen Met de nodige voor- schrijft de gezag- heb ik de springs- r Mira Lamar en en vervoeren". Ook Zeppenfeldt de kleine protestantse school op Piedra Plat, waar "het onderwijs over het algemeen bevredigend" was. Hartog: "Maar weer niets over de kerstdagen". In de week na Kerstmis wordt voor 11.000 gulden aan goudstaven uitgevoerd en op oudejaarsdag regent het 112 millimeter, noteert de gezaghebber. Over de kerstviering zelf geen woord.

Weer een goed kwart eeuw later is Izak Wagemaker gezaghebber. Deze aanvaardde op 15 december 1928 het bestuur, dus vlak voor de kerstdagen. De Lago had zich enkele jaren daarvoor op Aruba gevestigd en was te San Nicolas doende een raffinaderij te bouwen, die in januari 1929 zou worden geopend. Maar de omstandigheden op Aruba waren geenszins grootsteeds, vertelt Wagemaker, die de 10 dagen voor Kerstmis hard werkte en zijn ogen de kost gaf. Alleen de Nassaustraat en de Wilhelminastraat waren gedeeltelijk geplaveid met kinderhoofdjes. In 1929 was de Nassaustraat de eerste weg die geasfalteerd werd. Over de kerstviering zelf zegt Wagemaker ook al niet veel. Hartog: "Men kan zich aan de hand van de dagboeken geen voorstelling maken van de kerstviering omstreeks 1850, toen de Willem III Toren, nog niet bestond". Ook over de kerstdagen in het begin van deze eeuw en omstreeks 1928 lichten de gezaghebbersjournalen ons niet in. Kerstartikelen bestonden nog niet in die vervlogen tijd. Ook had men geen kerstbomen op Aruba. Hartog: "Volgens bejaarde Arubanen heeft de protestantse kerk de kerstbomen gebracht maar het is me niet gelukt te achterhalen wanneer dit zou zijn geweest". De nu traditionele middernachtdienst in de protestantse kerk werd ook nog niet gehouden. Hiermee is dr Jan J. van de Wall begonnen in 1947 of 1948. Wel had men sinds mensenheugenis in de katholieke kerken de aurora-missen, die ook nu nog altijd gedurende de novene (een negendaagse gebedsoefening) voor kerstmis 's morgens in alle vroegte worden gelezen.

De dagboeken van de gezaghebbers, hoe minutieus ook, vertellen verbazenderwijs niets over de kerstsfeer. Hartog gaf de moed echter niet op en vroeg oude mensen hoe zij het kerstfeest in hun jeugd vierden. Een oude vrouw vertelt hem: "Dat was anders dan nu. Het was een feest van gezellig onder elkaar zijn". Bij Gerard de Veer werd veel bier verkocht en dat dronk men warm bij gebrek aan ijs. Oranjestad (Playa) liep vol ezels, want 'van heinde en ver' kwamen de mensen inkopen doen. Boyo, een gebak van verse maïs of soms van koren, vormde de speciale kersttaart.

KLAPPERTJES

En dan klappertjes afsteken. Ofschoon dit vooral met oud en nieuw gebeurde, deed men het ook al met de kerstdagen. Een bejaarde Arubaan vertelt Hartog hoe hij omstreeks 1900 samen met zijn vader kilo's tegelijk ontstak. "Het kostte bijna niets en vader kocht het spul per kist. Zonder het ding uit te pakken, lieten wij de hele zaak tegelijk ontploffen. Dat was nog eens vuurwerk, meneer Hartog", vertelde de man met glinsterende ogen, toen hij daar weer aan terugdacht. Iemand anders vertelde Hartog: "Als jongens gingen wij keurig in cashmere pak familie-leden en kennissen gelukwensen. Dat heette 'pierewaaien'. Clubs had je niet, maar wij kregen boyo en wijn bij de mensen die wij bezochten. Als je maar veel kennissen afliep, werd je hoe langer hoe vrolijker. Feestjes had je ook niet, maar Civilus Wever, de vader van Rufo, ging rond met een clarinet en speelde hier en daar. Een ander ging met een viool van huis tot huis".

Hartog: "Er zijn weinig documentaire gegevens beschikbaar over de kerstviering in lang voorbije jaren. Maar uit de overleveringen die nog bestaan, krijgt men de indruk dat men overdag druk bezig was met het afsteken van klappertjes en bezoeken afleggen, maar dat het 's avonds een huiselijk feest was. Dat was bijna een noodzaak, er waren immers nog geen sociale clubs", zo besluit Hartog zijn 'kerstonderzoek'.

In Afrika vooral traditionele genezers
Godsdienst, ziekte en genezing

= door Wim Baart =

IN DE MODERNE, westerse samenleving wordt ziekte meestal gezien als een verschijnsel dat geheel op zichzelf staat. Als ergens in het menselijk lichaam een orgaan moeilijk begint te doen en klachten gaat opleveren, dan is het zaak om zo gauw mogelijk de oorzaak op te sporen en het orgaan te genezen. Klaar is Kees.

In niet-westerse samenlevingen gaat men anders te werk. Daar houdt men er van meet af aan rekening mee dat ziekte een aanduiding kan zijn dat er een verstoorde relatie is tussen de zieke en zijn omgeving. Of er zijn spanningen in het gezin, óf er is ruzie met een verder verwijderd familielid, óf iemand heeft onenigheid gekregen met zijn dorpshoofd enz. Dan zal de priester-genezer in de eerste plaats het relatie-conflict opsporen als de meest voor de hand liggende stap om tot genezing te komen.

BEELD

In het bovenstaande heeft bewust een zwart-wit-tekening plaats gehad. Dat was om even een duidelijk beeld te krijgen. Maar de werkelijkheid is ingewikkelder. Ook in de westerse geneeskunde is al generaties lang rekening gehouden met de grote invloed van 's mensen geest op zijn lichamelijke gesteldheid. Geest en lichaam vormen een eenheid.

Als een orgaan, b.v. de maag, of een darm of wat ook maar slecht functioneert en aanleiding geeft om een dokter te raadplegen, dan kan er met dat orgaan inderdaad iets mis zijn. Maar de kans is even groot dat er met het orgaan eigenlijk niets aan de hand is, maar het functioneert slecht omdat de patiënt in de knoei zit. Hij/zij leeft onder te grote spanning, of heeft een groot verdriet te verwerken, of kan niet op tegen de eenzaamheid.

In dit artikel wordt iets verteld over de situatie van de gezondheidszorg in Ghana (West Afrika). Dat wekt bij sommigen misschien verwondering. Zij vragen zich af: "Wat hebben wij met de gezondheidszorg van Ghana te maken?" Inderdaad ligt dat land een oceaan ver van ons verwijderd. Maar... aan onze kant van die grote plas zijn al enige eeuwen geleden brokstukken cultuur uit dat land terecht gekomen. Denk alleen maar aan de Cuentanan di Nanzi, de schelmverhalen over de spin Nanzi, die hun stamland in Ghana hebben. Ook in Suriname zijn vroeger stukken cultuur en godsdienst uit West Afrika terecht gekomen. En dat heeft nog altijd gevolgen, zelfs voor de gezondheidszorg.

Een Nederlandse psychiater schreef niet lang geleden dat hij enige tijd een Surinaamse man in behandeling had (vermoedelijk wegens drugsverslavings-verschijnselen). Zijn ervaring was dat hij weinig vorderingen maakte en dat hij zich afvroeg of het voor de betrokken patiënt misschien beter was geweest om door een Surinaamse wintiman behandeld te worden. Dat was een heel opvallend bericht in een Nederlandse krant. Welke arts die in Nederland is opgeleid zou nu de voorkeur geven aan een behandeling die stamt uit de niet-westerse wereld? Meestal zijn wij geneigd om onze eigen cultuur en de daarbij horende vakkennis te beschouwen als het allerbeste wat er bestaat. Maar deze psychiater had dus een open oog voor de mogelijkheden van een aanpak vanuit een heel andere cultuur.

En nu weer de link met Ghana: In 1989 promoveerde in Duitsland (Tübingen) een vrouw op het onderwerp: *"Religion, disease and healing in Ghana"*. Haar naam is *Helga Fink*.

Om het boek te kunnen schrijven heeft zij twee maal een periode in Ghana onderzoek gedaan. In totaal deed zij daar bijna vier jaar lang onderzoek.

Haar doel was om een bijdrage te leveren aan de integratie van de inheemse genezings-praktijken in de moderne gezondheidszorg. Zij kwam daartoe na inspiratie opgedaan te hebben toen zij als studente sociale pedagogie een stage in Ghana ging doen. Daarbij kwam zij onder de indruk van het werk van een Nederlandse arts die bij de behandeling van psychiatrische patiënten nauw samenwerkte met de traditionele genezer uit dat gebied. Zij zag hoe vruchtbaar de samenwerking was.

Hoewel zij haar stage-tijd begonnen was met het voornemen om een studie te schrijven over de positie van de vrouw in de Ghanese samenleving, waar de vrouwen economisch gezien een leidende rol vervullen, raakte Helga Fink door haar toevallige contacten met de leiding van een ziekenhuis, dat in het uiterste westen van Ghana werd gesticht door de Presbyterian Church, geboeid door de gang van zaken in de gezondheidszorg. Het viel haar op dat de meeste in Europa opgeleide artsen weinig of geen aandacht hebben voor de oorspronkelijke cultuur van de Ghanezen en er zonder meer van uitgaan dat de westerse wetenschap verreweg superieur is aan de traditionele geneespraktijken in Afrika.

Toch moet een belangrijke deel van de bevolking in tijd van ziekte geholpen worden door traditionele genezers, omdat het aantal artsen met een westerse opleiding eenvoudig te klein is. Dit geldt vooral voor het platteland. In de steden vindt men wel een behoorlijk aantal artsen, maar in de dorpen in de binnenlanden zijn er geen.

INTEGRATIE

Toen Helga Fink deze stand van zaken in het oog had gekregen, besloot zij haar studie helemaal te richten op de bevordering van de integratie van de traditionele geneeskunst in het geheel van de gezondheidszorg. Daarbij kreeg zij de medewerking van de autoriteiten, als ook van de Presbyterian Church. De vrucht van haar studie werd een boek dat als dissertatie diende in de universiteit van Tübingen. Opvallend is dat de godsdienst in deze studie zoveel aandacht heeft gekregen. En terecht. Want in alle niet-westerse samenlevingen kan men godsdienst en geneeskunde niet los naast elkaar plaatsen. Zij zijn nauw met elkaar verweven.

Het hoofdstuk over de godsdienst beslaat 86 bladzijden, dat over de traditionele geneeskunde 94 blz. Het hoofdstuk over de godsdienst is van hoog gehalte. Hier zijn gegevens bijeengebracht die men — voor zover ik weet — nergens anders kan vinden. Ook het feit dat zij als vrouw toegang had tot de geheimen van priesteressen die nooit aan mannen onthuld zijn, maakt haar boek waardevol.

De namen van de meeste godheden in het pantheon van de Ghanezen werden al in de vorige eeuw bekend. De scheppergod draagt de naam Nyame, maar men spreekt hem aan als Nyankopon. De aardgodin is Asase Ya. Dan zijn er nog allerlei natuurgoden, en wat vooral niet vergeten moet worden is de macht van de voorouders. Deze laatsten worden eigenlijk het meest vereerd. Ook bestaan er voorstellingen van bosmonsters en van dwergen die al of niet goedaardig kunnen zijn. Maar Helga Fink is de eerste die ons wijst op het bestaan van een vrouwelijke godheid "amodini". Letterlijk schrijft Fink: "Onyame and Asase Ya created the goddess "amodini" before all other life, and they determined the female vagina to be her abode and shrine. Amodini is worshipped as the eldest and mightiest of all deities".

Het zou te ver voeren om te wijzen op de conclusies die Fink verbindt aan haar ontdekking. Maar het heeft te maken met de spanning tussen de geslachten en de vrees bij de mannen voor het "vrouwengeheim".

DRIE TYPEN

Wij moeten weer terugkomen bij ons onde[rwerp] godsdienst, ziekte en [gene]zing.

In de traditionele [genees]kunst van Ghana [zijn] drie typen van ge[nezers te] onderscheiden: priester-genezers, her[balisten] (kruidkundigen) en [bot]zetters. Van deze dri[e cate]gorieën acht Fink de priester-genezer[s ver]reweg de belangrijk[ste]. [Zij] kunnen geïnte[greerd] worden in de mo[derne] gezondheidszorg, m[aar die] integratie maar goed voorbereid. Dat vere[ist het] openstaan van twee [kanten:] van de westerse ar[tsen en] van de traditionele [gene]zers. Zij kunnen van [elkaar] leren.

Tot slot kan de [vraag] gesteld worden of oo[k voor] ons geldt dat wij te [maken] hebben met twee b[enade]ringen door genez[ers:] wetenschappelijke be[nade]ring die zich louter ri[cht op] ziekten, en een ander[e] menselijke benaderi[ng die] de patiënt met zijn [indivi]duele èn sociale om[geving] op het oog heeft. [Het] goed is denk ik [de] patiënt het meest ge[diend] met een combinatie [van] twee: de wetenschap[pelijke] èn algemeen men[selijke] aanpak.

(Helga Fink, Religion, [disease] and healing in Ghana[, a] study of traditional medicine. München, [...] Verlag, 1989. DM 58,-)

Status Aparte voor alle eilanden:

(vervolg van pag. [...])

mentair ook. Een status aparte brengt met zich mee, dat voor een werkelijke federale structuur geen plaats is. Het ligt voor de hand eerder naar een vorm van vrijwillige samenwerking te zoeken, zoals die sinds 1986 tussen de Nederlandse Antillen en Aruba geldt. Het probleem is echter dat deze samenwerking grotendeels een dode letter is gebleven. Zij functioneert alleen werkelijk op het terrein van de rechtspraak.

SAMENWERKINGSREGELING

Waarom functioneert de Samenwerkingsregeling niet? Daarvoor zijn twee oorzaken aan te wijzen. De eerste is het vrijwillige karakter van de samenwerking, de tweede is de wijze waarop de samenwerking is geregeld, namelijk via nationale Arubaanse en Antilliaanse organen, die op elkaars welwillendheid zijn aangewezen. Om met het laatste bezwaar te beginnen: bij de totstandkoming van eenvormige wetgeving bijvoorbeeld zijn twee parlementen betrokken, die separaat beraadslagen. Zodra een van beide volksvertegenwoordigingen aan een concept-eenvormige landsverordening gaat sleutelen, dreigt de machinerie spaak te lopen. Aan de Ministeriële Samenwerkingsraad, die bestaat uit ministers van beide landen, valt de taak toe, de opvattingen van beide parlementen in een voor beide zijden aanvaardbare formule te gieten en dat is geen sinecure. In elk geval is ernaar mijn weten sinds het ingaan van de status aparte van Aruba nog geen enkele

eenvormige landsverordening totstandgekomen. De in de Samenwerkingsregeling neergelegde procedures blijken al te omslachtig te zijn in een situatie waar sprake is van twee partijen, laat staan als vijf eilanden met elkaar over eenvormige wetgeving zouden moeten besluiten.

Een gemeenschappelijk parlement voor alle vijf de eilanden lijkt mij dan ook onontkoombaar, bijvoorbeeld het parlement van Curaçao, aangevuld met parlementariërs van de andere eilanden. De vraag luidt vervolgens natuurlijk, hoe de verhouding zou moeten zijn. Er moet in ieder geval tegenspel kunnen worden geboden tegen het numerieke overwicht dat Curaçao op grond van haar bevolkingsomvang in zo'n gemeenschappelijk parlement zou hebben. Men zou bijvoorbeeld een vetorecht kunnen inbouwen, dat evenwel slechts door twee of drie eilanden gezamenlijk zou kunnen worden uitgeoefend. Dat vetorecht zou onder dezelfde voorwaarden uiteraard ook voor Curaçao moeten gelden. Een dergelijk vetorecht dwingt tot onderhandelen.

In een status-aparte-situatie is voor samenwerking op bestuurlijk niveau ook geen plaats voor een permanente ministersploeg. Men wil immers voorkomen dat er een aparte bestuurslaag wordt gecreëerd. Gedacht zou kunnen worden aan de wijze waarop een en ander in de Europese Gemeenschap is geregeld. De politieke verantwoordelijkheid ligt bij een orgaan dat ad hoc en in wisselende samenstelling al naar gelang het thema vergadert. Op de terreinen die permanent gezamenlijk worden behartigd kunnen commissarissen worden aangesteld, die verantwoording schuldig zijn aan de samenwerkende ministers. Deze ministers zouden op hun beurt niet aan het gezamenlijke parlement maar aan de thuisparlementen verantwoording moeten afleggen voor het gevoerde beleid. Het gezamenlijke parlement zou zich op die terreinen waar permanent wordt samengewerkt slechts over een budgetrecht beschikken, eventueel ook gelouterd door een gekwalificeerd veto zoals hierboven omschreven. Het gaat er niet om, op deze plek pasklare oplossingen aan te bieden. Ik wil alleen aangeven dat enige staatsrechtelijke creativiteit gevergd zal worden om een samenwerkingsformule te verzinnen die enerzijds recht doet aan de status aparte maar tegelijk de fouten van de Samenwerkingsregeling Nederlandse Antillen en Aruba vermijdt en anderzijds voorkomt dat slechts sprake is van oude wijn in nieuwe zakken. De samenwerking mag niet in een federatie ontaarden, want dat is niet de zin van de status aparte. De status aparte vereist een vorm van samenwerking, die eerder confederaal is. Welke competenties dit confederale verband ook zal moeten hebben en hoe aan de samenwerking ook inhoud wordt gegeven, een wezenlijk verschil tussen deze vorm van samenwerking en de vorming van een federaal Antilliaans staatsverband zal de positie van elk der eilanden binnen het Koninkrijk der Nederlanden zijn.

De status aparte impliceert dat ieder eiland in beginsel een eigen, rechtstreekse band met Nederland aangaat. Met andere woorden, het Koninkrijk der Nederlanden bestaat na de toekenning van een status aparte aan alle eilanden uit zeven partners. Hoe groot de actuele inbreng van elk van deze partners zal kunnen zijn, is een ander probleem.

RELATIE MET NEDERLAND

De samenwerkingsconstructie tussen de vijf eilanden kan alleen functioneren als zij wordt nageleefd. Dat is de tweede les die uit de Samenwerkingsregeling kan worden getrokken. Het is noodzakelijk dat de confederale organen hun constitutionele verplichtingen nakomen. Dit weegt des te zwaarder, aangezien het om essentiële taken gaat, waarin weliswaar Curaçao en deels misschien ook Sint Maarten, maar de kleine eilanden niet zelf kunnen voorzien. De samenwerking moet dus kunnen worden afgedwongen. Het is logisch deze dwang tot samenwerken op koninkrijksniveau te regelen.

Artikel 38 van het Statuut, dat bepaalt dat de koninkrijkspartners onderling regelingen kunnen treffen, is voor dit doel te vrijblijvend. Er zou voor de samenwerking tussen de vijf eilanden van de huidige Antillen een aparte constitutionele grondslag in het Statuut moeten worden geschapen, die over de verplichting tot samenwerking geen twijfel laat bestaan en die aan het niet nakomen van de confederale verplichtingen tevens sancties verbindt: in geval van nalatigheid voorziet het Koninkrijk in de materie. Een dergelijke sanctie zou de wil tot samenwerken naar valt aan te nemen sterk vergroten. De verwerving van de status aparte door de eilanden die nu nog de Nederlandse Antillen vormen zou niet alleen betekenen dat het Koninkrijk een verantwoordelijkheid op zich moet nemen voor het functioneren van de intereilandelijke samenwerking. Ook de Nederlandse bemoeienis met elk eiland afzonderlijk zou ongetwijfeld sterker worden, zowel in positieve als in negatieve zin. De status aparte houdt in dat elk land een eigen lijn met de Koninkrijksregering krijgt, en ook financieel gezien rechtstreeks met Den Haag zaken doet. Dit kan met name voor de kleine eilanden een bijzonder positief effect hebben. Het betekent wel dat de Koninkrijksregering zich - of zij wil of niet - waarschijnlijk veel meer zal gaan bemoeien met de eilandelijke financiën. En ook met de kwaliteit van het bestuur. De kleinere Antilliaanse eilanden kunnen nauwelijks verwachten dat Nederland instemt met een status aparte als er geen bestuurlijke correctiemogelijkheid wordt ingebouwd. Aangezien een confederale samenwerking geen hoger toezicht door het confederatieve verband toelaat, valt deze rol vrijwel automatisch aan het Koninkrijk toe. Bovendien valt de buffer weg die het koninkrijkstoezicht in de huidige verhoudingen nog enigszins kan verzachten.

CURATELE

Toen in 1960 Curaçao onbestuurbaar was geworden, stelde de Koninkrijksregering het eiland onder curatele van de landsregering. Nu anno 1992 de bestuurlijke situatie op Sint Maarten tot ingrijpen van hogerhand noopt, heeft de Antilliaanse regering nog wel het voordeel te bewerkstelligen dat zij via de Gouverneur bij het toezicht betrokken wordt, zodat tenminste naar buiten toe het niet exclusief Den Haag is, dat op orde op zaken stelt. Zou de situatie van Sint Maarten zich thans op Curaçao voordoen, dan zou de pijn voor het Curaçaose Bestuurscollege te verdragen zijn. Het is immers traditie dat het Curaçaose Bestuurscollege en de Curaçaose vertegenwoordigers in de landsregering dezelfde politieke kleur hebben. Door deze synchronisatie blijft het eventuele hoger toezicht op Curaçao binnen de partij. Dit soort vetkussentjes zou bij het verdwijnen van een centraal niveau eveneens verdwijnen. Aldus zouden ten gevolge van de status aparte de banden met Nederland wel eens veel knellender kunnen worden. De eilanden dienen zich deze consequentie van de status aparte goed te realiseren. Een verandering van de staatkundige structuur van de Nederlandse Antillen is bijna niet denkbaar zonder een gelijktijdige aanpassing van de rechtsorde van het Koninkrijk. Dat geldt zeker als de Antillen uiteen zouden vallen in vijf autonome eilanden. Ook de vertegenwoordiging van al die eilanden in de organen van het Koninkrijk zal dan wellicht een nieuwe regeling vergen. In beginsel heeft elk van de eilanden recht op zijn eigen vertegenwoordiger. Maar niet elke vertegenwoordiger hoeft permanent in Den Haag aanwezig te zijn. De behartiging van bepaalde belangen zouden de vijf eilanden bij toerbeurt aan een of twee van de aangewezen representanten kunnen opdragen. Ook hier geldt dat naar pragmatische oplossingen moet worden gezocht.

TOCH PROBEREN?

Een status aparte voor elk der eilanden van de Nederlandse Antillen mag vanuit Antilliaans oogpunt gewenst zijn, aan de verwezenlijking ervan zijn echter enige staatsrechtelijke grenzen gesteld. Zonder een of andere vorm van intereilandelijke samenwerking zal het niet gaan. Ook zal een status aparte een intensievere bemoeienis van Nederland met de Caribisch-Antilliaanse koninkrijksdelen met zich mee kunnen brengen. Het is de vraag of men dit hier ten lande werkelijk wil. Aan de invoering van de status aparte zitten vele haken en ogen. Slechts enkele daarvan zijn in dit artikel aangestipt. Het zal een heksentoer worden om aan de status aparte juridisch vorm te geven. Staatsrechtelijk gezien wordt onbekend terrein betreden, want de constellatie is niet vergelijkbaar met die van Aruba. Is de hele exercitie de moeite van het proberen dan wel waard? Mijns inziens wel. Als de burgers van de Nederlandse Antillen de aparte status willen, moet deze worden gerespecteerd. Alleen dat is al genoeg. Maar er is no[g een] reden. Het in alle op[zichten] doordenken van de [status] aparte vereist in de [voorbe]reidende fase weliswaar [veel] inzet en creativiteit [en ver]oorzaakt in de effec[tuering] zeker een behoorlijke [ge]lomp, op den duur [heeft] deze optie misschien wel het voordeel v[an] eenvoud. Bij een opsp[litsing] van de Antillen in [drie] landen, zoals voorgest[eld in] de nota-Hirsch Ballin[, blijft] immers het probleem [van de] verhouding tussen C[uraçao] en Bonaire enerzijds [en] tussen Sint Maarten, [Saba en] Sint Eustatius an[derzijds] blijven voortbestaan. [Dit zal] een verder jongleren [met] twee bestuurslagen meebrengen, waarb[ij de] Bovenwindse op[lossing] bovendien misschien weer net iets anders moeten zijn dan de [Bene]denwindse. Daarnaast [zal] Aruba met zijn aparte [status] blijven voortbestaan. [Het] gevolg zouden drie v[erschil]lende staatsrechtelijke [con]structies in het Carib[isch deel] van het Koninkrijk z[ijn. Het] toekennen van een [status] aparte aan alle eilanden [leidt] daarentegen tot vee[l meer] homogeniteit leiden[, met] name omdat het Ar[uba de] kans biedt een weg [terug] naar de overige eilan[den te] vinden.

Aruba kan thans [niet] worden gedwongen [aan] een Caribisch-Antill[iaans] experiment mee te w[erken,] maar het zou kunnen [zijn] dat het na verloop v[an tijd] zo gecharmeerd raakt [van] het confederale model [dat] het zich daarbij vrij[willig] zou aansluiten. En last [but] not least: status aparte [voor] alle eilanden met een vorm van intereilandelijke samenwerking creëert [een] nul-situatie, van waaruit [men] onderling weer iets [kan] opbouwen. Maar dit [keer] voor het eerst vrijwillig[. En] juist dat is de beste [garantie] voor duurzaamheid v[an de] verhoudingen binnen [het] Koninkrijk.

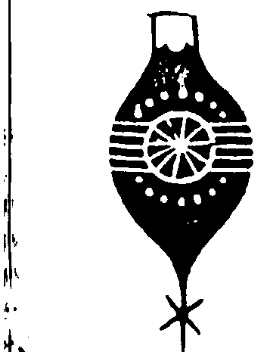
Arjen van Rijn is lector [Staats-] en Bestuursrecht aan [de Uni]versiteit van de Ned[erlandse] Antillen. Tot 1990 was [hij] journalist in Duitsland [werk]zaam.

ELKE dinsdagochtend om 5:30 uur vertrekt er vanuit Curaçao een KLM-vliegtuig naar Quito. Via Guayaquil vliegt het dezelfde dag weer terug, zodat een vakantie in Ecuador altijd een week duurt of een veelvoud daarvan.

Vervoer in Ecuador is spotgoedkoop. De bus kost haast niks. Een taxi is een prima alternatief voor wie geen auto wil huren, maar toch van de vrijheid van eigen vervoer wil genieten. Informeer in Quito naar de huidige stand van zaken in het nog gehavende treinennet. Het traject Alausí-Quenca is evenals Alausí-Guayaquil al open. Andere stukken kunnen elk moment volgen.

Hotels zijn nauwelijks een probleem in dit nog niet door toeristen verpeste land. Helaas beginnen de eerste hotel- en restauranthouders door te krijgen dat ze de *gringo's* makkelijk kunnen overvragen.

Er bestaat een *Insight Guide* (Engelstalig) over Ecuador (APA Publications, Prentice Hall Trade New York). Michael's Guide - Ecuador, Colombia, Venezuela - door Michael Shichor geeft aardige informatie, maar is nauwelijks praktisch waar het om bij voorbeeld namen van hotels en restaurants gaat. Verder is er op het vliegveld (nog voor de bagagecontrole) voor circa tien gulden een Engelstalig gidsje te koop. Daar is ook andere toeristische informatie te verkrijgen.

De Andes:

= door Elisabeth de Montsouris =

Lappendeken van Ecuador

DE INDIANEN IN Ecuador lijken altijd haast te hebben. Met snelle passen spoeden zij zich door de straten van Quito of sjouwen zij over de bergpassen van de Andes, hun hebben en houwen stevig op hun rug vastgesjord. Van verre herkenbaar aan de kleurige omslagdoeken of poncho's. Hoe zuidelijker je vanaf Quito komt, hoe kleurrijker de kleding, zo lijkt het wel.

Vlak voor de aankomst op het vliegveld van Quito ziet het bergachtige landschap er nog uit als een reliëfatlas. De hoofdstad past precies in het smalle, langgerekte dal dat de bergen hebben opengelaten. De meeste indruk maken wel de met eeuwige sneeuw bedekte bergtoppen, die niet zelden een vulkaan herbergen. De zon is al op, maar het is nog koud, wanneer het KLM-vliegtuig 's ochtends vroeg op Ecuadoriaanse bodem landt. Quito mag dan vlak onder de evenaar liggen, de 2860 meter hoogte zorgt voor koude nachten, terwijl overdag een aangename temperatuur heerst.

De Oude Stad barst van de niet al te dure hotels; de interessante pleinen en gebouwen bevinden zich altijd op loopafstand. Ondanks de aangename temperatuur is lopen echter niet altijd even makkelijk. Het gebrek aan zuurstof op deze grote hoogte vraagt enige aanpassing van de toerist. De simpelste klim op een hellend straatje lijkt plotseling een krachtinspanning van formaat. Wie dus van plan is om vanuit Quito bergwandelingen of zelfs afdalingen per fiets te ondernemen, kan beter eerst een paar dagen acclimatiseren.

Een straf is dat niet. Er zijn genoeg kerken, kloosters en andere historische gebouwen, die bekeken willen worden. Het Onafhankelijkheidsplein in het hart van dit oude stadsdeel nodigt uit tot een rustig moment in de drukte van de in het openbaar neringdoende Ecuadorianen. Letterlijk alles wordt op straat aan de man gebracht; van sokken tot transistorradio's, van maandverband tot horloges. Wie chicere wensen heeft begeeft zich per bus of taxi naar de Nieuwe Stad, waar zich de warenhuizen en de elegantere winkels bevinden.

Uitzicht op beide stadsdelen biedt de Panecillo-heuvel. Afhankelijk van de mate van acclimatisatie te voet of per taxi te bereiken. Het uitzichtpunt torent 180 meter boven de Oude Stad uit; de maagd Maria in reuzenformaat kijkt mee.

STANK

Maar na een paar dagen Quito begint de stank veroorzaakt door uitlaatgassen die in de vallei geen kant op kunnen te irriteren. De serene rust van de Andesbergen, die vanuit vrijwel elk punt in de hoofdstad zichtbaar zijn, lonkt. Een taxichauffeur is altijd wel bereid om via een omweg naar het 150 kilometer zuidelijker gelegen Ambato te rijden. Met de bus kan ook, maar die negeert de Cotopaxi, met zijn 5896 meter de hoogste actieve vulkaan ter wereld.

Ambato is een oninteressant plaatsje, gebouwd op de ruïnes van zijn in 1949 door een aardbeving getroffen voorganger. Het is het vertrekpunt van veel bergbeklimmers, die een poging willen wagen de 6310 meter hoge vulkaan Chimborazo te bedwingen. Met een auto kun je een aardig eind in de buurt komen.

De tocht voert door een aanvankelijk vriendelijk landschap. Het lijkt wel alsof de indianen een hele grote lappendeken over de bergen hebben uitgespreid. Veldjes in alle tinten groen afgewisseld met het donkerbruin van een vers geploegde akker of het goudgeel van rijpend graan. Een donkergroen sierstiksel van bomen markeert de grens tussen de verschillende akkers. Lama's en schapen racen de berg af, terwijl indianenvrouwen al spinnend de wacht houden. Soms rijden zij op ezels en worden de kuddes vandaarit naar hun weideplaats gedirigeerd.

Maar plotseling houdt het op. De omgeving wordt kil en kaal. De raampjes van de auto gaan dicht om de opdringende koude buiten te houden. Het groen heeft plaatsgemaakt voor vreemd gevormde stenen en zandvlaktes. De wind giert. Af en toe is een blik op de besneeuwde Chimborazo mogelijk. Plotseling verdwijnen de wolken en torent de vulkaan angstaanjagend boven alles uit. Bij het uitstappen snijdt de ijzige wind je de adem af. Zandstormen doen een aanval op contactlenzen. Gauw kijken voordat de wolken de top weer onzichtbaar maken; dan snel de warme auto in, op weg naar Riobamba.

Op zaterdag is het markt. De straten worden in beslag genomen door indianen die op de grond gezeten hun goederen te koop aanbieden. Er is een afdeling voor groente en fruit, een straat met (westerse) kleding, er worden bedden verkocht en een klein pleintje is ingeruimd voor de verkoop van door indianen gebreide of gehaakte truien, gehaakte tassen en andere toeristische koopwaar.

De indiaanse vrouwen hebben kleine kokette hoedjes met een kleurig lint op hun hoofd. Over zowel de traditionele als de westerse kleding gaat vrijwel zonder uitzondering een omslagdoek in de mooiste tinten rood, cerise, knalgroen, blauw, paars of turquoise. Zowel mannen als vrouwen vervoeren vrijwel alles op hun rug, zodat het lichaam in een permanente hoek van 45 tot 90 graden met hun benen staat. De op de markt aangeschafte kippen gaan onder de arm en zo wachten zij op de bus, die hen naar hun dorp terugbrengt.

RUGZAKKEN

Een van de bussen gaat naar Baños, een plaatsje waar plotseling met toeristen rekening wordt gehouden. Veel winkeltjes met geweven rugzakken, warme truien en nutteloze snuisterijen. Een keur aan restaurantjes en zelfs een Engelse student die onderzoek doet naar de invloed van het toerisme op dit vriendelijke plaatsje.

De vage hoofdpijn, gevolg van de ijle Andeslucht, verdwijnt in deze slechts 1800 meter hoge nederzetting. Bekend vanwege de warme zwavelbronnen buiten het dorp. Het zwembad met medicinaal bronwater in het centrum trekt bussen toeristen, maar ook indianen, die hier eens in de zoveel tijd hun bad nemen.

Een eindje verderop drommen gelovige Andesbewoners samen bij de Maagd van het Heilige Water. De kleren gaan half uit om het lichaam met heilig water te kunnen besprenkelen. Flessen worden gevuld en voor Ecuadoriaanse begrippen hoge bedragen verdwijnen achter het rooster, waar het beeld van de Heilige Maagd staat. Aan de muur getuigenissen van wonderen.

De volgende dag gaat het verder naar Alausí. Tegenwoordig vertrekpunt van de trein naar Guayaquil. Sinds de overstroming van 1982 is het stuk Quito-Alausí ten dele gestremd. Bij aankomst in Alausí blijkt er die week ook geen treinverkeer naar Guayaquil mogelijk te zijn: versperringen op het baanvak. Als we de volgende dag met de bus zuidwaarts gaan, zien we inderdaad op verschillende plaatsen langs de rails mannen aan het werk.

OERMENS

Gelukkig is er op zondag markt in Alausí, een klein plaatsje, waar normaal gesproken niets te beleven kan zijn. De markt zelf stelt nauwelijks iets voor. Als reuzen lopen we langs de kleine mensjes, die op de een of andere manier de verbeelding van de oermens zijn. Het mooiste moment komt als de markt zijn einde nadert. Op het plein verzamelen zich alle kleuren van de regenboog. Jonge schoenpoetsertjes doen goede zaken, terwijl hun kleine broertjes of zusjes over de stoffige weg kruipen. De aankopen worden ingeladen en de ene volle vrachtwagen na de ander tuft moeizaam de bergen in; de passagiers als slachtvee in de achterbak.

In een van de weinige restaurants ontmoeten 's avonds de achtergebleven toeristen elkaar. Verhalen over jungletochten en berovingen. De reserveringen voor de bus van morgen zijn gemaakt. Iedereen is teleurgesteld over de trein die niet rijdt. Vrijwel elk toeristisch handboek roemt immers de spectaculaire afdaling. Gelukkig is ook de trip met de bus een belevenis. Fenomenale uitzichten vullen het eerste deel van de vijf uur durende tocht naar de kust.

Eindstation is Guayaquil. De grootste stad van Ecuador heeft toeristen nauwelijks iets te bieden. In feite is deze westers aandoende plaats uitsluitend interessant omdat de KLM vandaar uit rechtstreeks naar Curaçao vliegt.

■ *De daken van Riobamba met op de achtergrond de Chimborazo.*

■ *Indianen in Alausí wachten na de markt op de bus.*

■ *De besneeuwde top van de Chimborazo.*

Foto's F.A. de Graaff

AIDSPATIËNT

(vervolg van pag. 3)

meer dan acht jaar leven met aids en het gaat heel goed met ze".

TERUG

Jacques en Carmen hebben besloten naar Nederland terug te gaan. Niet zozeer om medische redenen alswel om sociaal-psychologische. Er is veel begeleiding voor aidspatienten en hun naaste familie in Nederland. De Stichting Vuurvlinder werkt volgens de ideeën van Elisabeth Kubler-Ross, die veel baanbrekend werk heeft verzet op het gebied van de grens van leven en dood. Er worden ook workshops georganiseerd aan de hand van haar theorieën waarin de patienten geleerd wordt om te gaan met stress. Stress ondermijnt het immuunsysteem, is een van haar stellingen.

Carmen: "De begeleiding is daar fantastisch. Je kunt ook gaan praten bij het Riagg. Je komt veel meer lotgenoten tegen. De uitwisseling van ervaringen van mensen met aids tegen. Ik heb geleerd dat het niet uitmaakt of het om homo- of wat voor partners ook gaat, je kunt er samen over praten. Wij leven gewoon met aids. We gaan gewoon door. Wel op korte termijn".

Een andere reden voor het vertrek naar Nederland zijn de financiën:

Carmen: "Je moet toch ergens van leven? In Nederland hebben we een inkomen door de sociale uitkering. Hier niet. Ik kan niet werken, want als Jacques ziek is moet ik thuis zijn. Het ervaringen werkt evenzeer helend. En je komt ook partzou dus werk moeten zijn dat ik thuis kan doen. Zal ik er een boek over schrijven? Het is hier fijn, maar ik kan hier niet wonen, we hebben niet genoeg financiële achtergrond. Als we hier wonen en er gebeurt iets, moeten we meteen naar Nederland. En wie moet dat betalen? Dan heb je daar ook een verblijfplaats nodig. Iedereen is even lief voor ons. We kunnen bij mijn schoonouders terecht, bij mijn moeder, maar ik ben al jaren onafhankelijk. Nu ben ik getrouwd en ik word weer kind, weer afhankelijk. Dat doet soms pijnlijk aan. Maar ik heb een oplossing gevonden. Ik heb een biljechi gekocht van de landsloterij. Als we met kerst de hoofdprijs winnen, hebben we genoeg om regelmatig op en neer te gaan".

Carmen zucht daarna nog dat ze het fijn zou vinden als andere mensen met aids op Curaçao contact met haar zouden opnemen of bijvoorbeeld hun moeders, om samen te praten. In Nederland is het zo'n opluchting in een zaal te zitten met 40-50 mensen, die allemaal aids hebben of er nauw mee te maken hebben.

Jacques moet wat anders van het hart: "Heel veel mensen bellen Carmen op en vragen Hoe is het met Jacques? Ik krijg alle aandacht. De mensen realiseren zich vaak niet dat het ook voor Carmen heel zwaar is. Wanneer vraagt nou eens iemand hoe het met Carmen is?"

BON PASKU